

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Disp. IV. De scientia futurorum contingentium

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

etiam Divina Sapiaientia Ecclesiastici 24. dicit se ex ore Altissimi (id est intellectu Patris) produisse: Ergo actus quò Deus ad extra producit creaturas, non pertinet ad voluntatem, sed ad intellectum, ut motum à voluntate.

Sicut igitur Pater æternus producit Filium per dicere notionale, ita & omnes Personæ Sanctissimæ Trinitatis, produciunt creaturas per dicere commune & essenziale; si uero actum imperii, formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem. Imperium autem, ut docent Theologi cum sancto Thoma 1. 2. quæst. 17. tria importat: scilicet directionem, intimationem, & motionem: duo prima habet intellectus à seipso, tertium uero illi communicatur à voluntate, quæ est primum movens quantum ad exercitium: nam hæc duæ potentia, quoad suas operationes, se mutuo iuvant; intellectus dirigit voluntatem, & illam determinat ad speciem actus: voluntas movet, & applicat intellectum, illumque determinat ad exercitium: unde sicut ordo qui reperitur in actibus voluntatis, est ab intellectu dirigente, & ordinante; ita & vis movendi quæ reperitur in actu imperii, est à voluntate movente, & applicante. Unde ex hoc triplici actu, scilicet ex directione, & intimatione intellectus, ac motione voluntatis, coalescit actus efficax imperii divini, quòd non solum dirigitur ad creaturas racionales, sicut imperium humanum & politicum, sed etiam ad insensibiles & inanimatas; nam Deus vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt, & insensibilia illi ut sensibilia obediunt. Unde Job. 3. mari dixit, *Ubi, huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.* Et Joan. 11. Christus ait Lazaro mortuo, *Lazare veni foras.* Et Matth. 8. *Imperavit ventis & mari.* Ubi eleganter Hieronymus: *Ex hoc loco intelligimus: quòd omnes creaturæ sentiunt Creatorem imperantem, non errore Hæreticorum, qui omnia putant animata: sed majestate conditoris, cui sensibilia sunt, quæ apud nos sunt insensibilia.* De actu imperii plura dicemus in Tractatu de prædestin. sp. 1. art. 3. & in Tractatu de actibus humanis, disputatione 11. per totam.

§. III.

Solvuntur objectiones.

37 **C**ontra istam conclusionem obijci potest: Productio creaturarum in Scriptura sæpe attribuitur divinæ voluntati: dicitur enim Psal. 124. *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit.* Et ad Ephel. 1. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Ergo potentia immediate operativa in Deo, non est intellectus, sed voluntas.

Confirmatur: D. Thomas infra quæst. 19. art. 4. ad 4. ait, quòd *ejusdem effectus scientia in Deo est causa ut dirigens, voluntas ut imperans, & potentia ut exequens:* Ergo secundum D. Thomam, scientia in Deo non concurret effective ad productionem rerum, sed tantum directive.

38 **R**espondeo quòd cum actus imperii quò Deus producit creaturas, pertineat partim ad intellectum, partim ad voluntatem, modo supra explicato; Scriptura interdum attribuit productionem rerum divinæ volitioni, scilicet tanquam causæ moventi; interdum uero ejus dictioni, & locutioni, tanquam causæ operanti, & exequenti. Unde Apostolus dicit, quòd *Deus operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Ubi, ut notavit Glossa, prius ponitur consilium, quòd pertinet ad intellectum, & postea additur, *volun-*

tatis suæ: ut per hoc significetur, quòd intellectus divinus, ut motus & determinatus à voluntate, est causa rerum.

Ad confirmationem dicendum est, quòd quando Sanctus Thomas ait quòd *scientia in Deo est causa dirigens*, loquitur de scientia simplicis intelligentiæ, quæ concurret tantum directive ad productionem rerum, unde addit, *Scientia quæ concipitur forma operis.* Quibus verbis aperte significat, se loqui de scientia, quæ continet ideas rerum possibilem, quæ est scientia simplicis intelligentiæ. Cum uero subdit, quòd *voluntas se habet, ut causa imperans*, loquitur de imperio, quatenus importat motionem & impulsivum: sub qua ratione (ut diximus) pertinet ad voluntatem, non uero ad intellectum. Denique quando subjungit, quòd *potentia se habet ut exequens*: per illam potentiam exequentem, significat ipsum intellectum, ut practicum, & ut motum ac applicatum à voluntate: sub qua ratione gerit vires potentia executive in Deo, & est immediatum principium operationis ad extra: unde ibidem ait, *intellectus speculativus nihil dicit de operando.*

100 **Q**uod si aliquis contendat, per potentiam illam exequentem, S. Doctorem significare potentiam aliquam virtualiter distinctam ab intellectu & voluntate, dicendum est cum Cajetano & Alvare, illum id correxisse, seu potius magis explicasse infra quæst. 25. art. 1. in solutione 4. argum. ubi dicit, *scientia divina, secundum quòd est principium effectivum, habet rationem potentia.* Quibus verbis aperte declarat, scientiam Dei ut applicatam per decretum, habere rationem potentia operative ad extra, per actum imperii.

DISPUTATIO IV.

De scientia futurorum contingentium.

Hic aggredimur gravissimas hujus temporis, & Tractatus quæstiones, ac controversias, & relicto, ut ita dicam, littote, in altum ducimus: ut Christus dicebat Petro Lucæ 5. id est (ut explicat D. Ambrosius) *in profundum disputationum ingredimur.* Agimus enim de scientia futurorum contingentium, quæ notrix & contentiones inter Patres Societatis & Thomistas excitavit. Verum cum notitia cujuslibet scientia ex objecti sui cognitione maxime pendeat, priusquam celebres illas controversias discutiamus, tria in hujus disputationis limine præmittenda & declaranda censuimus, quæ magnam lucem afferent his quæ in toto ejus decursu discuturi sumus; nimirum quid sit futurum, quid contingens, & quotuplex detur futurum contingens? Unde sit

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex sit futurum contingens?

§. I.

Resolvitur prima pars quæstionis, & declaratur in quo essentialiter consistat futu- rium.

Dico primò: Rem constitui in ratione futuræ, per determinationem, præparationem, & ordinationem causarum ad illius productionem: ac proinde futurum rectè definiri, quòd est determinatum in causa ad habendam existentiam pro duratione sequenti. Est contra plures ex Recentioribus,

Lib. 4 in cap. Luca,

ribus, qui videntes ex hac definitione futuri, se-
qui manifestam destructionem scientiæ mediæ
(ur constabit ex infra dicendis) illam negant.
Unde P. Annatus in libro quem edidit pro de-
fensione scientiæ mediæ disp. 1. cap. 2. ait aliquid
esse futurum, nihil aliud significare, quam ali-
quando contingere rem habere suam existentiam,
etiamsi quasi contingat casu, id est, nulla quoad
hoc præcesserit determinatio in Deo, sed tan-
tium præscientia, & adeo firmam putat hanc do-
ctrinam, ut nihil possimus illi opponere, quan-
tum vis nos excutiamus. Sed ut clarè pateat,
quam parùm soliditatis & probabilitatis habeat
hæc sententia.

2 Probatur primò conclusio ex D. Thoma, B
quæst. 2. de verit. art. 12. ad 7. ubi ait. *Cum dicitur
hoc est futurum, designatur ordo qui est in causis illius
rei ad productionem ejus.* Et in 1. dist. 38. quæst. 1. art.
5. dicit, *Deus videt ordinem sui ad rem, ex cuius pote-
state res erat futura: ille autem ordo, nihil aliud
esse potest, quam determinatio divinæ volunta-
tis, ad res producendas, per quam transferuntur,
à statu meræ possibilitatis ad statum futuri-
tionis.* Idem docet. 1. contra Gent. cap. 67. 1. Pe-
riherm. cap. 8. 2. 2. quæst. 171. art. 6. ad 2. Et in hac
parte quæst. 16. art. 7. ad 3. ita expressè loquitur,
ut nullus dubitationi relinquatur locus: dicit enim,
*Omne quod est, ex eo futurum fuit, antequam ef-
fet, quia in causa sua erat ut fieret: unde subiecta causa,
non esset futurum illud fieri &c.* Et tandem in hac
quæst. art. 13. sic habet. *Alio modo potest considerari
contingens, ut est in sua causa; & ita consideratur ut
futurum:* Ergo ex D. Thoma, res est, & denomina-
tur futura, à præparatione, ordinatione, seu de-
terminatione causarum ad illius productionem.

3 Probatur secundò ex D. Augustino, qui cap.
9. de corrept. & gratia, & lib. 6. de Genesi ad liti-
teram cap. 17. dicit, *Deum futura facere, nihil ali-
ud est, quam eorum causas præparare.* Et Tracta-
tu 68. in Joan. docet, quòd Deus fecit futura, ea
prædestinando.

4 Probatur tertio ratione ex dictis locis desum-
ptâ. Rem esse futuram, est aliqua denominatio D
realis, non quidem intrinseca, sed extrinseca:
denominatio enim intrinseca non potest com-
petere rei non existentis: Ergo debet ab aliqua
forma reali & extrinseca provenire: At talis for-
ma non potest esse alia, quam determinatio
causæ ad ejus productionem: Ergo rem esse futu-
ram, nihil est aliud, quam ipsam esse determi-
natam in causa, ad habendam existentiam pro
tempore sequenti. Major, & prima Consequen-
tia patent, Minor probatur. Talis forma non po-
test esse ipsa causa, præcisè ut potens ad produ-
cendum effectum: cum ut sic tantum tribuat
denominationem possibilis, non potest etiã ef-
fe eadè causa, ut actu influens esse in effectum;
sic enim dat denominationem existentis: Ergo
solum potest esse eadè causa, ut determinata ad
dandam illi existentiam in duratione sequenti.

Respondet Suarez prolog. 2. de gratia cap. 7.
rem non esse, nec denominari futuram à deter-
minatione causæ, sed ex habitudine ad existen-
tiam pro determinato tempore habendam.

Sed hæc responsio magis confirmat, quam in-
firmet vim argumenti propositi: Cum enim ha-
bitudo ad existentiam pro determinato tempore
habendam, nulli rei creatæ conveniat essentialiter,
& ab intrinseco, debet ei competere ab ex-
trinseco, & ex aliqua causa efficiente: unde cum
non possit ei competere à tali causa, præcisè ut

potente, & indifferente ad dandum illi esse: ei
convenire debet ab eadem causa, ut præpara-
ta, & disposita, ac determinata ad ejus produ-
ctionem.

Probatur ultimò conclusio, & magis confir-
matur, & explicatur ratio præcedens. Res futu-
ra constituitur de se in ratione futuræ, per illud,
per quod distinguitur à merè possibili, & exi-
stenti: Sed ab utraque distinguitur, per hoc
quòd sit determinata in causa ad habendam ali-
quando existentiam: Ergo per talem determi-
nationem constituitur in ratione futuræ. Major
est evidens, ut enim dicunt Philosophi, idem est
constitutivum rei, ac distinctivum illius à quali-
bet alia. Minor verò declaratur, & probatur.
Res merè possibilis continetur in causa indeter-
minata, & indifferente ad dandum illi esse. Res
existens, est totaliter extra suas causas; cum exi-
stentia idem sit, ac silentia rei extra causas:
Atqui sola determinatio in causa, facit differre
rem futuram, à e quæ est omninò extra causas,
& à re quæ est in causa omninò indifferente, &
indeterminata: Ergo determinatio in causa, di-
stinguit rem futuram, ab existente, & merè pos-
sibili. Major constat, Minor etiam non est mi-
nus evidens. Res enim futura, nondum est extra
suas causas, aliàs esset præsens, & existens; nec
etiam est intra causam omninò indifferente,
& indeterminatam, ad dandam illi existentiam;
alioquin esset merè possibilis, nec magis esset fu-
tura, quam non futura; & cum contineatur in-
tra causas, & per hoc differat à re existente,
quæ est omninò extra causas; ut differat à me-
rè possibili, debet esse intra causam cum deter-
minatione; & sic res futura, erit illa quæ est
determinata in sua causa, ad habendam existen-
tiam pro duratione sequenti.

§. II.

Corollaria præcedentis doctrina.

EX dictis colliges primò, quòd cum sit du-
plex determinatio causarum, una infallibilis,
& immutabilis, qualis est determinatio causæ
primæ: altera fallibilis, & mutabilis, qualis est
determinatio causæ secundæ contingentis, vel
liberæ, duplex etiam distingui solet futuritio: u-
na certa & infallibilis, per ordinem ad causam
primam; & altera fallibilis, & impediibilis, per
ordinem ad causas inferiores contingentes, vel
liberas. Quòd est futurum primo modo, est sim-
pliciter, & absolutè futurum, & de eo potest di-
ci simpliciter, quòd erit; quòd verò tantum
secundo modo est futurum, est solum futurum
secundum quid, nec de eo simpliciter potest di-
ci, quòd erit; sed cum addito tantum, ex vi scilicet
inclinationis, & determinationis causæ.
Unde D. Thomas quæst. 12. de verit. art. 10. ad
12. *Causæ superiores quæ sunt rerum rationis in
divina præscientia, nunquam desiciunt ab imple-
tione suorum effectuum, sicut desiciunt causæ infe-
riores; & ideo in causis superioribus cognoscuntur
rerum eventus absolute, sed in inferioribus,
non nisi sub conditione.* Ubi per rationes rerum,
intelligit ideas ut determinatas per decretum
divinum: sicut ipse docet quæst. 3. de verit.
art. 6. in corp. ubi ait, *Idea rerum quæ sunt,
fuerunt, vel erunt, determinantur ex proposito
divine voluntatis.* Sentit ergo S. Doctor, res crea-
tas ex ordine tantum ad divinum decretum,
accipere infallibilitatem eventus: non verò

ex ordine ad causas inferiores, præsertim ad A
contingentes, & liberas. Et in hac parte quæst.
19. art. 7. ad 2. hæc scribit: Deus aliquando pronun-
tiat aliquid futurum, secundum quod continetur in or-
dine causarum inferiorum, puta secundum dispositio-
nem nature, vel meritum, quod tamen non fit: quia
aliter est in causa superiori divina. Sicut cum Isaias
prædixit Ezechie, Dispose domui tue, quia morieris,
& non vires, ut habetur Isaias 48. neque tamen ita e-
renit, quia ab æterno aliter fuit in scientia, & volun-
tate divina, quæ immutabilis est. Et 2. 2. quæst. 184.
art. 1. distinguit duplicem prophetiam, unam
comminationis, quæ non semper impletur, si-
cut quando dictum fuit Jonæ 3. Adhuc quadra-
ginta dies, & Ninive subvertetur: alteram prædesti-
nationis, quæ semper, & infallibiliter impletur:
qualis erat illa, Ecce Virgo concipiet, & pariet,
&c.

8. Colliges secundò, Ex ordine ad causas secun-
das necessariò operantes, dici aliquid futurum
simpliciter, id est absolute. Ex ordine ad causas
secundas contingentes, ad unum extremum propen-
sas, dici futurum cum addito. Ex ordine verò
ad causas secundas contingentes, ad utrumque
se habentes, nullatenus dici futurum.

9. Probatur: Illud est futurum, quod est in causa
determinatum ut fiat: At quod habet esse in causa
necessaria, immutabiliter operante, est deter-
minatum simpliciter, in causa autem contingenti,
ad unam partem magis propensa, tantum habet
determinationem secundum quid; & in
causa contingenti omnino indifferenti, nullam
habet determinationem: Ergo ex prima dicitur
futurum simpliciter, ex secunda, secundum quid
tantum, ex tertia autem nullo modo.

10. Confirmatur: Id est futurum, de quo potest
aliqua certitudine cognosci, quod erit: sed quod
habet esse in causa necessaria, & immutabiliter
operante, potest cognosci quod erit, certitudine
tali simpliciter, nempe scientifica: quod autem
habet esse in causa contingenti, magis ad unam
partem propensa, quam ad aliam; solum potest
cognosci quod erit, certitudine cõjecturali, quæ
est certitudo tantum secundum quid: quod de-
mum continetur in causa contingenti, indiffe-
renti ad utrumlibet, nullam certitudine potest
cognosci quod erit: Ergo primum est futurum
simpliciter, secundum solum secundum quid,
tertium nullo modo, sed tantum possibile. Ita
expressè docet S. Doctor in 1. dist. 38. quæst. 1.
art. 5. circa medium corporis, ubi ait: Sciendum
igitur est, quod antequam res sit, non habet esse nisi in
sua causa: sed causa quædam sunt ex quibus necessariò
sequitur effectus, quæ impediri non possunt; & in illis
habet causatum, esse certum & determinatum, ideo-
que potest fieri demonstrative, sicut est ortus Solis, Be-
clipsis, & huiusmodi: Quædam autem sunt causæ, ex
quibus sequuntur effectus ut in majori parte, sed ta-
men deficiunt in minori parte: unde in istis effectus non
habent certitudinem absolutam, sed quandam, in-
quantum sunt magis determinata causæ ad unum,
quam ad aliud; & ideo per istas causas potest acci-
pi scientia conjecturalis de futuris. Et paucis inter-
positis addit. Sed quædam causæ sunt, quæ se
habent ad utrumque, & in istis effectus de fu-
turo nullam habent certitudinem, aut determinatio-
nem; & ideo contingentiæ ad utrumlibet in causis suis
nullo modo cognosci possunt. Idem docet 1. Pe-
trici lect. 13. & de verit. quæst. 2. art.
12.

11. Dices: Quando Sanctus Thomas in his locis
Tem. I.

ponit hoc discrimen inter causas naturales, &
contingentes, quòd in primis effectus habent
certam & determinatam futuritionem, non au-
tem in secundis: vel in causis naturalibus, & ne-
cessariò operantibus, involvit decretum divi-
num prædeterminans, & applicans causas secun-
das ad operandum, vel illud excludit: Si primò,
nulla erit differentia, quam statuit inter causas
naturales, & contingentes: cum in istis, prout
subduntur decreto efficaci, & prædeterminan-
ti, effectus contingentes non minùs infallibili-
ter sint determinati, quam effectus naturales in
causis necessariis. Si verò secundum dicatur, nõ
erit verum dicere, quod effectus naturales in-
fallibiliter eventent; cum secluto decreto præ-
determinante, & applicante causas secundas ad
operandum, nulla causa, etiam naturales, & ne-
cessariæ operentur.

Respondeo, D. Thomam in his locis, neque 12.
includere, neque excludere tale decretum; sed
ab illo abstrahere, non abstractione negativâ, sed
merè præcisivâ: id est ad illud non attendere, nec
tamen illud negare; sed intendere solum, quòd
quia effectus naturales, & necessarij, sunt deter-
minati in suis causis, in illis habent certam, &
infallibilem futuritionem; non tamen effectus
contingentes in causis contingentibus, quæ sunt
indifferentes ad utrumlibet. Nec obstat, quòd
Deo suspensente concursum, effectus etiam na-
turales, non ponerentur extra causas: nam cum
talis suspensio foret miraculosa, etiam miracu-
losum esset, quòd talis effectus extra causas non
poneretur: ex quo non fit falsa propositio, quæ
dicitur, quòd ille absolute erit.

§. III.

Solvitur objectio Suarez.

Obicit Suarez loco supra citato contra no-
stram conclusionem, & definitionem futuri
in ea traditam. Si futurum esset illud quod est
determinatum in causa, posset aliquid fieri in
tempore, quod antecederet non esset futurum.
Item posset aliquid esse futurum, quod nunquã
esset præsens: Sed utrumque videtur absurdum.
Ergo futurum non rectè definitur id quod in
causa, ad habendam aliquando existentiam, de-
terminatum est. Probatur sequela Majoris, quã-
tùm ad primam partem, nam posset aliquid in
tempore fieri, ad quod non præcederet in causa
determinatio, & inclinatio ad unam partem ma-
gis quam ad aliam, sed omnimoda indifferentia.
Ergo si futuritio consistat in determinatione
causæ, poterit aliquid fieri, & esse præsens in tẽ-
pore, quod antecederet non fuit futurum. Pro-
batur etiam quantum ad secundam: Potest enim
contingere causam secundam, esse ad aliquem
effectum determinatam, & inclinatam, qui ta-
men in re non ponetur, sed ejus oppositum, quia
impedietur ab alia causa superiori & potentiori.
Ergo si futuritio non sit aliud, quam determinatio
in causâ, poterit aliquid esse futurum, quod
nunquam erit præsens & existens.

Respondeo negando sequela Majoris, quã-
tùm ad primam partem: cum enim nihil in tem-
pore fiat, quòd non fuerit ab æterno à Deo de-
terminatum, nihil potest esse præsens in tempo-
re, quod non fuerit futurum ab æterno, saltem
respectu causæ primæ: licet respectu causarum
secundarum possit interdum contingere, quòd
ali-

aliquid producat in tempore, quod prius, prioritate temporis, & durationis, non fuit in eis determinatum, nec consequenter futurum. Dixi *prioritate temporis*, quia in sententia Thomistarum, nulla creatura potest in actum exire, nisi prius natura fuerit à Deo ad operandum determinata.

15. Ad secundam partem Majoris similiter dicendum est, nihil posse esse futurum per ordinem ad causam primam infallibilem, & immutabilem, quod non ponatur aliquando in tempore: per ordinem tamen ad causas secundas fallibiles, & contingentes, non repugnat quod aliquis effectus sit futurus, qui tamen nunquam erit praesens & existens, ut colligitur ex Aristotele 2. de Generat. text. 64. ubi dicit, *Futurus quis incedere, non incedet.* Quia interdum determinatio illa, qua quis volendo incedere, faciebat futuram deambulationem, vel mutatam à voluntate, vel impeditur ab alio, ne fortiatum suum effectum. Idem docet S. Thomas 1. Periherm. cap. 8. lect. 13. Quare mirum est Suarem, in doctrina Aristotelis & D. Thomae esse adeo peregrinum, ut pro absurdo & inconuenienti reputet quod uterque apertissime tradit.

§. IV.

Explicantur alia duo quae restant examinanda, quid scilicet sit contingens, & quomplex sit futurum.

16. **V**T clare percipiatur quid sit contingens, supponendum est ex Ferrariensi 1. contra Gent. cap. 67. effectum necessarium, & contingentem, dupliciter posse considerari: scilicet sub ratione entis, & sub ratione effectus. Primo modo consideratur absolute in seipsis: secundo autem, per comparationem ad causas. In prima consideratione dicitur necessarium, id quod quantum est ex propria natura, non potest deficere, uti caelum, & Angelus, quae ab intrinseco petunt conservari in esse, ex suppositione quod fiant, quia carent principio corruptionis inclinante ad illorum non esse: cum quo tamen stat, quod ab extrinseco annihilari possint, Deo suspendente concursum. Contingens autem dicitur, quod quantum est ex propria natura, deficere potest, quod etiam corruptibile ab intrinseco dicitur, eod quod habeat intrinsecum principium, inclinans ad illius non esse, scilicet materiam primam, quae appetendo formam contrariam, ex consequenti appetit illius non esse; & illa necessitas, & contingentia est essentialis, & invariabiliter conueniens rebus: ita ut in quocumque statu res contingens ponatur, sit semper contingens, & necessaria, semper necessaria. In secunda autem consideratione, effectus necessarius dicitur ille, qui procedit à causa necessaria, immutabiliter agente, & quae ab alia causa impediti non potest: contingens vero dicitur ille, qui procedit à causa quae impediti potest, & consequenter, etsi causa aliquando in eius productionem inclinet, potest tamen non evenire.

17. Notat tamen ibidem Ferrariensis, effectum contingentem, in ratione effectus, per ordinem ad causas posse considerari dupliciter. Primo quantum ad naturam effectus: secundo quantum ad modum. Sub prima consideratione, semper ei conuenit contingentia; quia in quocumque statu sit, semper est effectus causae impedi-

A bilis: consideratus autem quantum ad modum efficiendi, aliquando habet modum contingentiae, aliquando necessitatis: primum quantum est intra causam, quia etsi sit inclinata ad eius productionem, potest non evenire: secundum autem habet, quantum est extra causas; quia omne quod est, dum est, necesse est esse, ex suppositione, & in sensu composito, non absolute, seu in sensu diuiso. Ex quibus omnibus colligi potest haec definitio contingentis: *Contingens est id quod habet esse in causa impeditibili, sive ab intrinseco, sive ab extrinseco.*

B Circa tertium quod examinandum restat, dicendum est, futurum primo dividi in absolute, & conditionatum. Primum est cuius futuritio à nulla conditione non futura dependet. Dixi *non futura*, quia si conditio à qua pendet, futura sit, non ideo amittit rationem futuri absolute; ut constat in Incarnatione Christi, quae habuit dependentiam à peccato Adam; quia tamen peccatum erat futurum, ideo Incarnatio etiam absolute futura erat.

Futurum conditionatum, est illud quod absolute non erit, esset tamen si aliqua conditio poneretur: ut si *Iudas ageret penitentiam, veniam consequeretur. Si Christus predicasset Evangelium Tyrus, & Sydonis, illi credidissent, & egissent penitentiam.*

C Rursus hoc futurum est duplex: Unum quod eum conditione nullam connexionem habet, & solet appellari *disparatum*. Aliud quod cum illa, aliqua connexionem connectitur. Exemplum primi, *Si capra saluet, arbor floret. Si gallus cantet, Turca convertetur.* Secundum quod non disparatum vocatur, est multiplex. Unum quod cum conditione, metaphysica certitudine est connexionem, quale est illud in nostra sententia: *Si Deus voluntatem creatam ad penitendum praeueat, penitebit.* Aliud quod cum conditione habet connexionem certam tantum moraliter, consistentem in hoc, quod conditione posita, semper eveniet, licet possit physice non evenire, etiam in sensu composito: v. g. *Si homo gravi tentatione succumbet, & specialis gratia non adiuuetur, tentationi succumbet.* Licet enim possit potentia physice resistere, abique speciali gratia Dei, gravi tentationi contra praecipua naturalia, moraliter tamen non potest, sed semper succumbet. De quo in Tractatu de gratia. Aliud est quod cum conditione habet connexionem tantum probabilem, v. g. *Si fuerit mater, diligit filium. Si Petrus constitutus in necessitate, à Paulo sibi amicissimo eleemosinam petat, accipiet.* In quibus tantum probabiliter, futura cum conditione connectuntur; & hoc conditionatum probabile, suscipit magis aut minus, iuxta plura, vel pauciora probabilitatis motiva.

ARTICULUS II.

An sit in Deo certa & infallibilis futurorum contingentium scientia?

Quidam antiqui Philosophi futurorum contingentium praescientiam Deo denegarunt. Ex illorum numero insignis est maximè Cicero, qui libro 2. de divinatione, notitiam adimit Deo horum futurorum, quae à causis libetis pendent. Com-

Commodus est autem ad hoc sentiendum, eâ re
maximè, quòd utrumque arbitrabatur esse non pos-
se (ut ait Augustinus) sed si alterum confirmatur,
alterum tolli. Si elegerimus præscientiam futurorum,
tollit voluntatis arbitrium. Si elegerimus voluntatis
arbitrium, tollit præscientiam futurorum. Ipse ita-
que, ut vir magnus, & doctus, & vir humana pluri-
mitate ac peritissimè consulens, ex his duobus elegit libe-
rum voluntatis arbitrium. Quòd ut confirmaretur, ne-
gavit præscientiam futurorum; atque ita dum vult fa-
cere liberos, fecit sacrilegos.

Addunt aliqui, quòd si in Deo esset certa &
infallibilis futurorum contingentium scientia,
vana esset & otiosa providentia ac sollicitudo
hominum, tam circa temporalia, quam circa
spiritualia: sive enim de illis sumus solliciti, sive
non, ea infallibiliter evenient, cum divina præ-
scientia non possit falli.

21. Deum tamen certò & infallibiliter omnia
futura contingentia præscire, certà & indubita-
tâ fide tenendum est, id enim aperte Scriptura
varius in locis testatur. Psal. 138. Intellexisti cogi-
tationes meas de longè, & omnes vias meas prævidisti.
Ecclesiast. 23. Domino Deo antequam crearen-
tur omnia sunt cognita. Item Danielis 13. Sufana
sic Deum alloquitur: Deus æternè qui abscon-
ditorum es cognitor, qui nosti omnia, antequam fi-
ant &c. Denique Scriptura asserit præscientiam
futurorum certissimum esse divinitatis argu-
mentum. Nam Isaia 41. Dominus ad fallos con-
vincendos Deos, istam ipsam divinitatis notam
objicit: Annuntiate quæ ventura sunt in futurum,
& sciamus quia dii estis vos. Et cap. 44. Ego pri-
mus, & ego novissimus, & absque me non est Deus.
Quis similis mei vocet & annuntiet, & ordinem
exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum:
ventura & quæ futura sunt annuntient eis.

22. Favent SS. Patres: Origenes enim libro 5. con-
tra Celsum ait, quòd futurorum predictio, divini-
tatis nota est & character. Tertullianus in Apolo-
getico cap. 20. Idoneum (inquit) testimonium di-
vinitatis, veritas divinationis. Augustinus 5. de
Civitate Dei cap. 9. Cognosci esse Deum, & ne-
gare præscium futurorum, aperitissima insanis est.
Quare Ciceronem ait, ut præscientiam tolleret,
divinitatem sub aliena persona negasse: Nam qui
non est præscius futurorum, non est utique Deus.
Unde quisquis Dei qualemcumque notitiam
efformare potest, is profecto non aliter illum si-
bi cogitatione depingit, quam omnia scientem,
maximè verò futura, ut ille apud Pœtam qui no-
verat,

Quæ sunt, quæ fuerant, & quæ ventura sequen-
tur.

Hinc præscientia futurorum, divinitas appel-
lari solet, ut per hoc significetur, eam aliquid
esse divinum, & Deo maximè proprium; illam-
que evidens argumentum esse Divinitatis, vel
inhabitationis Dei in homine. Unde Apo-
stolus 1. ad Corinth. 14. Si conveniat universa
Ecclesia in unum, & omnes linguis loquantur, intrent
autem idiotæ, & infideles, nonne dicent quid in-
sanit? Si autem omnes prophetent, intret au-
tem qui infidelis, vel idiota, convincitur ab
omnibus, dijudicatur ab omnibus, occulta cor-
dis ejus manifesta sunt; & ita cadens in faciem ado-
rabit Deum, pronuntians quòd verè Deus in vo-
bis sit.

Idipsum confirmant omnes prophetiæ quæ in

A Sacra Scriptura continentur, cum lumen pro-
pheticum sit imperfecta quadam participatio
divinæ præscientiæ: quare illam tantos habere ce-
stes, metitò scribit Tertullianus, quantos fecit
Propheta. Et Justinus, vel alius Author quætio-
num ad Orthodoxos, asserit: Quorum dii non sunt
dii, neque vates veritatis sunt Propheta: ut enim
longè distant à vera divinitate, ita etiam à vera præ-
sensione. Præscientia ergo futurorum, sine scele-
re, & ut Augustini verbo utar, sine sacrilegio,
Deo eripi non potest.

Plures etiam ad eandem veritatem demon-
strandam rationes adduci possunt. Prima est:
B Scientia Dei, ut habet ad junctum decretum, seu
beneplacitum divinæ voluntatis, est causa fu-
turationis omnium futurorum contingentium,
ut præcedenti disputatione fusè ostendimus:
Atqui scientia non potest aliter operari & cau-
sare res, quam sciendo & cognoscendo; sicut
calor non potest causare calorem, nisi calefaci-
endo, nec aqua frigus, nisi frigefaciendo: Ergo
Deus futura contingentia certò cognoscit. Hinc
est quòd Deus Isaia 45. fecisse jam dicitur quæ
futura sunt, ut interpretatur Ambrosius libro 1.
de fide cap. 7. his verbis: Quæ futura sunt, vel quasi
præsentia, vel quasi facta dicuntur &c. Deo enim
quæ sunt futura, præsentia sunt; & ei cui præcog-
nita sunt omnia, ventura perfectæ sunt, sicut scrip-
tum est qui fecit, quæ ventura sunt. Cui locus ex
Isaia 45. sumptus est ex septuaginta teniorum e-
ditione. Idem docet Hilarius libro 12. de Tri-
nitate, ubi sic ait: Quæ futura sunt, licet in eo
quòd creanda sunt, adhuc sient, Deo tamen, cui in
creandis rebus nihil novum accrens est, jam facta
sunt: dum & temporum dispensatio est, ut creantur;
& jam in divina virtutis & præscientiæ efficientia sunt
creata.

Secunda ratio: Certum est Deum certò scire
futura contingentia, dum suo determinato tem-
pore habent existentiam, seu quando illa produ-
cit in tempore; alias ageret modo cæco & igna-
ro, & sine providentia & sapientia; nec posset
esse judex actionum liberarum voluntatis, nec
proinde illis debitum præmium aut pœnam tri-
buere: unde cum scientia divina sit invariabilis,
nec possit aliquid cognoscere in tempore, quòd
non cognoverit ab æterno, dicendum est Deum
habuisse ab æterno omnium futurorum præsci-
entiam; quæ non potest non esse certa & infalli-
bilis: tum quia cognitio dubia & conjecturalis,
ut pote imperfecta & incerta, Deo repugnat: tum
etiam, quia lumen propheticum, quòd ut supra
dicebamus, est participatio quædam divinæ præ-
scientiæ, certissimum & infallibile est, juxta il-
lud 1. Petri 1. Habemus firmiorem propheticum ser-
monem. Unde cum futura prædicuntur, præteriti
pro futuro ponendi temporis consuetudo fami-
liaris est in Prophetis. Ut cum Isaia 9. dicitur:
Puer natus est vobis. Et cap. 53. Oblatus est, quia
ipse voluit. Et Psal. 21. Super vestem meam mi-
serunt sortem. Dinumeraverunt omnia ossa mea.
Sic etiam Apostolus in Epistola ad Ephesios:
Conresuscitavit (nos) & consedere fecit in celestibus
&c. quòd de futuro statu resurrectionis vulgò
interpretantur SS. Patres. Innumera alia sunt
Scripturarum loca, in quibus futura tempora
præterito declarantur. Cujus rationem hanc
subjicit Hieronymus: Ne scilicet quia futura sem-
per incerta sunt, hominum spes fluctuet & vacillet,
ea quæ Deus futura cognovit, apud quem nihil am-
biguum est, quasi jam facta memorantur. Vt
Ff 2. quia

24. Cui locus ex
Isaia 45. sumptus est ex septuaginta teniorum e-
ditione. Idem docet Hilarius libro 12. de Tri-
nitate, ubi sic ait: Quæ futura sunt, licet in eo
quòd creanda sunt, adhuc sient, Deo tamen, cui in
creandis rebus nihil novum accrens est, jam facta
sunt: dum & temporum dispensatio est, ut creantur;
& jam in divina virtutis & præscientiæ efficientia sunt
creata.

Libro
2 con-
tra
Mar-
cionè
cap. 50

23.

24.

cap. 50

In 2.
cap. 1.
ad
Ephesios.

Verg
lib
227
cor
15
11

quia praeiterita secundum Philosophos quoque fieri in- A
fecta non possunt, qui audierunt, quasi jam facta habe-
ant, quae futura sunt.

Addit Anselmus in libro de Concordia praes-
cientiae Dei & liberi arbitrii, Scripturam hunc
loquendi modum usurpare, & pro futuro praeter-
teritum tempus ponere; quia quae tempore praeter-
rita sunt, ad similitudinem aeterni praesentis, omnino
immutabilia sunt. In hoc siquidem magis similia
sunt aeterno praesenti temporaliter praeterita, quam
praesentia: quoniam quae ibi sunt, nunquam possunt non
esse praesentia; sicut temporis praeterita non valent un-
quam praeterita non esse; praesentia verò temporis om-
nia quae transeunt, sunt non praesentia. Huic ra-
tioni Anselmi fauet frequens modus loquendi, B
communis enim usus obtinuit, ut quae certò
fore pollicemur, jam esse facta dicantur. Unde
Hercules furens apud Senecam;

*Lycus Creonti debitas poenas dabit.
Lentum est dabit. dat. hoc quoque est lentum, de-
dit.*

Ut certò res futura monstretur.

25. Tertia ratio sumitur ex D. Thoma opusculo
contra errores Graecorum cap. 10. ubi egregio
& profundissimo discursu, contingentiam rerum, C
& libertatem hominum, cum divinae praes-
cientiae infallibilitate conciliat. Considerandum
est (inquit) quòd Deus aliter habet scientiam de rebus,
quam homo. Homo enim subiectus est tempori, & ideo
res temporaliter cognoscit, quaedam respiciens ut praes-
sentia, quaedam ut praeterita, & quaedam praevidens ut
futura: Sed Deus est superior temporis decursu, & esse
suum est aeternum; unde & eius cognitio non est tempo-
ralis, sed aeterna. Comparatur autem aeternitas ad tem-
pus, sicut indivisibile ad continuum. In tempore enim
invenitur diversitas quaedam partium, secundum prius
& posterius succedentium; sicut in linea inveniuntur
diversae partes, secundum situm ad invicem ordina-
ta: sed aeternitas prius & posterius non habet, quia
res aeternae mutatione carent. Et sic aeternitas est to-
ta simul, sicut & punctum partibus caret secundum
situm distinctis. Punctum autem modo, sicut intra
lineam comprehensum, seu sit in principio lineae, seu in
fine, alio modo ut extra lineam existens. Punctum
ergo intra lineam existens, non potest omnibus par-
tibus lineae adesse, sed in diversis partibus lineae oportet
diversa puncta signari. Punctum verò quod ex-
tra lineam est, nihil prohibet aequaliter omnes lineae
partes respicere, ut patet in circulo, cuius centrum
cum sit indivisibile, aequaliter respicit omnes circum-
ferentiae partes, & omnes quodammodo sibi sunt
praesentes, licet non una earum alteri. Punctio au-
tem inclusio in linea similatur instans quod est termi-
nus temporis, quod quidem non adest omnibus par-
tibus temporis, sed in diversis partibus temporis di-
versa instantia signantur. Punctio verò quod est ex-
tra lineam, sicut et centro, quodammodo simila-
tur aeternitas, quae cum sit simplex & indivisibilis, to-
rum decursum temporis comprehendit, & qualibet
pars temporis est ei aequaliter praesens, licet partium
temporis una sequatur aliam. Sic igitur Deus qui de
aeternitatis excelso omnia respicit, semper totum
temporis decursum, & omnia quae geruntur in tem-
pore, praesentialiter intuetur. Sicut ergo cum video
Sortem sedere, infallibilis est & certa mea cog-
nitio, nullatamen ex hoc Sorti necessitas sedendi im-
ponitur: ita Deus omnia quae sunt nobis praeterita,
vel futura, vel praesentia, quasi praesentia inspicit-

ens, infallibiliter & certitudinaliter cognoscit, ita ta-
men quòd contingentibus nulla necessitas imponitur ex-
istendi. Huius autem exemplum accipi potest, si com-
paremus decursum temporis ad transitum viae. Si quis
enim sit in via, per quam transeunt multi, videt qui-
dem eos qui sunt ante se: qui verò post ipsum transeunt,
per certitudinem scire non potest. Sed si quis sit in
aliquo excelso loco, unde totam viam aspicere possit,
sive ul videt omnes qui transeunt per viam. Sic ergo
homo qui est in tempore, non potest totum decursum tem-
poris simul videre, sed videt ea solum quae coram aspi-
ciuntur, praesentia scilicet, & de praeteritis aliqua: sed ea
quae ventura sunt, per certitudinem scire non potest.
Deus autem de excelso sua aeternitatis, per certitudi-
nem videt quasi praesentia omnia quae per totum tempo-
ris decursum aguntur, absque hoc quòd rebus conti-
gentibus necessitas imponatur. Quo discursu, Do-
ctor divinae praescientiae certitudinem & infalli-
bilitatem, cum hominum libertate, & rerum
contingentia, mirum in modum conciliat, sub-
indeque praecipuum fundamentum quò Cicero
movebatur ad auferendam Deo horum futu-
rorum, quae a causis liberis pendent praescientiam,
penitus convellit. Sed de hac difficili con-
cordia, tum in hoc Tractatu, tum in sequenti-
bus, ex professo agemus; unde in ea explicanda
hic immorari non expedit, ne eadem saepius re-
petamus.

Ad illud verò quod subditur, nempe quòd si in
Deo esset certa & infallibilis futurorum con-
tingentium scientia, vana esset & otiosa provi-
dentia ac sollicitudo hominum, tam circa tem-
poralia quam circa spiritualia. Neganda est se-
quela, quando enim Deus praescit & praedecinit
aliquem effectum futurum; simul etiam praecit
& praedefinit causas & media quibus debet even-
nire; subindeque scit quidem illum infallibili-
ter evenitum, sed per tales causas, & talia me-
dia: unde cum industria & sollicitudo humana
sit unum ex illis mediis & causis, quibus medi-
D antibus res tam spirituales quam temporales fi-
eri & contineri debent, illa necessario est adhi-
benda, tam in spiritualibus quam in tempora-
libus: iuxta illud, Petri r. *Sat agite ut per bona opera
certam vestram vocationem faciatis.* De quo etiam
rursus redibit sermo in Tractatibus de volun-
tate Dei, & de praedestinatione; cum de divinis
praedefinitionibus, ac certitudine & infallibili-
tate praedestinationis differemus.

ARTICULUS III.

*An Deus certò cognoscat futura contingentia,
ante decretum, & praedefinitionem
suae voluntatis:*

E CUM in qualibet scientia seu divina seu hu-
mana, duo observanda sint, nempe res sci-
ta, & medium seu modus sciendi, demonstrata
in Deo certà & infallibili futurorum contin-
gentium notitià, modum inquirimus quò illa
cognoscit, seu medium in quo illa intuetur, &
utrum ante vel post suae voluntatis decretum
praesciat, investigamus.

Quibusdam pramissis referuntur sententia.

27. Notandum primò, quòd quando quaritur, an Deus cognoscat futura contingentia, ante vel post decretum: per illas particulas, *Ante*, & *Post*, non significatur prioritas, vel posterioritas realis (quæ non potest esse in Deo, cum omne quod in illo est, sit æternum) sed rationis, cum fundamento in re. Id est, quòd intellectus habeat fundamentum concipiendi unum prius alio, v. g. decretum futuritione: hoc autem fundamentum nullum aliud esse potest, quam dependentia unius ab altero, hoc est futuritionis à decreto. Unde inquirere, an Deus cognoscat futura ante decretum, idem ac postulare, an ea cognoscat independentem ab illo.

28. Notandum secundò, Theologos distinguere duplex genus decretorum in Deo: quædam ex sua natura, & ex propria virtute efficacia, antecedenter ad ipsum effectum contingentem, & determinationem ejus, utpote causativa hujus determinationis, & contingentia, seu libertatis actualis, unde & *prædeterminantia* appellantur; & hæc decreta asseruntur à Thomistis, rejiciuntur à Recentioribus, qui putant ea inferre necessitatem, hoc ipso quòd antecedenti efficaciam, immutabili, determinationem causæ contingentis, & liberæ inferunt. Alia sunt decreta, quæ ipsi vocant *Benigna & Temperata*: quia videlicet ex propria efficacia sua, non efficiunt determinationem causæ liberæ, sed illam supponunt à Deo prævisam per scientiam mediam: uade talia decreta non præbent causis liberis concursum determinativum, & causativum determinationis illarum. Sed purè indifferentem, & ab illis determinabilem, saltem quantum ad speciem actus.

29. Notandum tertio, Ad hoc ut aliquid possit habere rationem medii ducentis in cognitionem alterius, duo necessariò requiruntur. Primum ut antecedat, prioritate saltem naturæ & causalitatis, rem quam manifestat: si enim esset purè concomitans, & ei correlatum; cum concomitantia & relata sint simul cognitione & naturâ (ut docent Philosophi) illa simul cognoscerentur, & utrumque reciprocè esset ratio cognoscendi aliud, ut constat in paternitate, & filiatione. Secundo, illud quod habet rationem medii respectu alterius, debet habere necessariam, vel saltem infallibilem cum eo connexionem; quia cum cognitio unius ex alio, vel in alio æquivaleret eminenter discursui, & nullus discursus sit bonus, nisi hujus medium & antecedens, habeat necessariam, vel saltem infallibilem connexionem cum consequenti, oportet ut medium quod certò & infallibiliter ducit in cognitionem alterius, habeat necessariam, vel saltem infallibilem cum eo connexionem.

30. Notandum quartò, Aliquam cognitionem posse dici & esse conjecturalem duobus modis: subjective scilicet, & objective; sive ex parte cognoscentis, & rei cognita. Dicitur conjecturalis primo modo, quando cognoscens ducitur quibusdam signis, & conjecturis ad proferendum iudicium de aliqua re: quo pacto medicus explorando pulsus infirmi, vel inspicendo ejus sanguinem, aut urinam, iudicat conjecturaliter de ejus valetudine, vel morte futura. Et hæc cognitio conjecturalis, cum sit imperfecta, &

Tom. I.

A importet dubietatem, & incertitudinem ex parte cognoscentis, non potest Deo competere. Secundo modo cognitio dicitur conjecturalis, quando aliquis cognoscit habitudinem & inclinationem quam habet aliqua causa ad producendum aliquem effectum, qui regulariter, & ordinariè, non tamen semper & infallibiliter, ab illa provenit. v. g. quando aliquis cognoscit nubes hyberno tempore esse inclinas ad pluvendum, & arbores tempore verno, vel æstivo, ad emittendos flores, vel producendos fructus: dicitur habere cognitionem conjecturalem ex parte objecti & rei cognita. Et hæc cognitio, cum nullam dicat imperfectionem ex parte cognoscentis, sed solum ex parte rei cognita, non debet Deo denegari. His præmissis.

B Circa propositam questionem variae sunt Theologorum sententiæ: licet enim omnes Recentiores in eo conveniant, quòd Deus futura contingentia & libera certò cognoscat, ante decretum, & prædefinitionem suæ voluntatis: in assignando tamen medio, in quo illa contemplatur, ita inter se dissident ac discordant, ut vix possit tam multiplex opinandi & sentiendi diversitas in ordinem redigi. Ut tamen aliquantulum id possit intelligi.

C Notandum quintò: Futura contingentia non posse nisi duplici viâ cognosci, scilicet vel in se, vel in suis causis. In se, vel ratione veritatis determinatæ, quam habeant in seipsis, vel ratione præsentia seu existentia, quam habeant in aliqua mensura superiori, in qua non tam ut futura, quam ut præsentia attingantur, & consequenter ut determinata. Item in causis suis possunt considerari, vel in causis proximis creatis, vel in causa increata & divina. In causis creatis, vel prout continentur in virtute propria talis causæ creatæ secundum se, vel ut continentur in ea, quatenus determinata à Deo. In causa etiam divina & increata possunt considerari, vel ut contenta in ipsa divina virtute secundum se, vel ut contenta in virtute divina, quatenus determinata decreto divinæ voluntatis; quod decretum potest esse vel determinans & causans ipsam causam liberam, & contingentem determinationem; vel indifferentem, & expectans determinationem à causa libera, ut in ejus actus influat. Denique in divinum decretum potest considerari ut actuale & exercitum, vel ut futurum & ponendum; & juxta omnes istas considerationes, diversæ ortæ sunt sententiæ circa modum quò Deus cognoscit futura contingentia & libera, seu circa medium in quo illa contemplatur.

Prima est Agidii Romani in 1. dist. 38. ubi docet Deum cognoscere futura contingentia ante decretum, in suis ideis, vel in sua essentia, ut habet rationem ideæ, aut speciei impressæ.

Secunda est Molinae hic disp. 4. & Becani tomo 1. summa Theol. cap. 10. quæst. 9. qui asserunt Deum antecedenter ad suum decretum, & determinationem suæ voluntatis, suam infinitam intelligentiam, penetrare & cognoscere quid unaquæque voluntas creata, sub quocumque statu & conditione ponatur, de facto volet, & in quam partem se inclinabit, dummodo Deus præbeat illi concursum ad hoc necessarium, nec suspendat illum. Quem concursum, pro causis liberis, Molina vult esse indifferentem, & sub indifferentia voluntati oblatum, ut illa eligat, & determinet: & ita in vi illius, Deus non cognoscit actus nostros

Ff 3

libe.

liberos, sed tota illorum certitudo, & determinata cognitio, ad penetrationem voluntatis humanæ, sub illo concursu indifferenti seipsam determinantis reducitur. Hanc autem penetrationem, & perfectissimam cognitionem voluntatis humanæ, vocat Molina *super comprehensionem*, ad distinctionem cognitionis divinæ ab angelica, quæ licet comprehendat voluntatem hominis, in ea tamen non cognoscit actus nostros liberos, sicut Deus.

Tertia sententia est Fonseca Tomo 3. Metaph. & Suarez libro 2. de scientia Dei cap. 8. ubi docent Deum cognoscere futura contingentia, & nostros actus liberos, in suo decreto, non quidem actuali, & exercito, (ut volunt Thomistæ) sed futuro, & ponendo in sequenti signo rationis.

Quarta quæ his temporibus apud Recentiores invaluit, asserit Deum non cognoscere futura contingentia in aliquo medio objectivo, sed immediate in seipsis, & secundum propriam illorum cognoscibilitatem, & veritatem objectivam, quam dicunt habere independentem à divino decreto, ex natura & contradictionis: vel ex suppositione eventus futuri, & ex eo quod propositio de futuro, aliquando habebit unam de præsentis, seu de inesse veram. Ita docent Vazquez, Herice, Martinonus & alii. Quam sententiam probabilem reputat Suarez libro 2. de scientia Dei cap. 2.

Non est præmittenda Theophili Rainaudi singularis sententia, quæ asserit, Deum per scientiam mediam cognoscere quid factura esset voluntas creata in his vel illis circumstantiis, si sibi ipsi relinqueretur, & si se sola sine concursu illius operari posset. Ita expressè docet in libro cui titulus est, *Nova libertatis explicatio*, parte 2. cap. 4. num. 35. ubi hæc scribit: *Operatio creatura non antecedit actu & respicit concursum divinum, sed tantum conditionate, quatenus ante Dei concursum actu exhibitum obicitur divino intellectui operatio voluntatis creata, tanquam exoritur a ea, si ipsa voluntas se sola posset agere.*

33. Doctrina Thomistarum in tot opinionum varietates non scinditur, nec in tot sese implicat sententiarum labyrinthos. *Vera enim sapientia* (inquit Dionysius) *est à multis opinionibus convertens, & ad unam, veram, & uniformem congregans cognitionem, & uno unitivo lumine complens.* Super quæ verba D. Thomas ibidem lect. 4. sic habet: *illi qui cognoscunt veritatem, conveniunt in una sententia; sed illi qui ignorant, dividuntur per varios errores.* Vera ergo sententia sicut in unico medio, in quo docet Deum ab æterno futura contingentia certò & infallibiliter præscire: decretum scilicet efficax suæ voluntatis, attingens non solum substantiam, sed etiam modum libertatis, & contingentia in rebus liberis, & contingentibus; illasque transferens à statu meræ possibilitatis, ad statum determinatæ futurationis; ac proinde faciens illas presentes in mensura æternitatis, quæ cum sit infinita simul & indivisibilis, ambit totum tempus, & omnes differentias ejus, ut dicit D. Thomas hic art. 13. Ita docent antiqui Thomistæ, Capreolus, Cajetanus, & Ferrariensis; & ex Recentioribus Bannez, Nazarius, Zumel, Albeda, alique plures, quos referunt Salmanticenses, & sequuntur discipuli Scoti, imitantes Subtilem Magistrum in 1. dist. 35. quæst. unica, & dist. 39. quæst. 1. §. *Tiſo de contingentia rerum.* Et ex Societate Henriques, Granadus, &

Cap. 4.
de di-
vin.
nomi-
ni.

A Ruissius, citati ab Alarcon tomo 2. disp. 2. cap. 6. qui duo ultimi admittunt præscientiam absolute fundari in decreto absoluto: primus verò docet præscientiam, etiam conditionaliter, à decreto conditionaliter pendere, ut constabit ex ejus verbis disputatione sequenti referendis.

§. II.

Demonstratur nihil esse determinatè futurum ante decretum, & prædefinitionem divinam voluntatis.

ANtequam varias illas extraneorum sententias, quas præcedenti §. exposuimus, & diversa illa media, in quibus Recentiores docent Deum futura contingentia, certò cognoscere ante decretum, sigillatim, & in particulari confutemus; firmiter statuendum ac demonstrandum est; nihil esse determinatè futurum ante decretum & prædefinitionem voluntatis divinæ, nec proinde cognoscibile ut tale ab intellectu divino; ut ex hoc generali principio, tota Adversariorum doctrina funditus evertatur, & scientia media, pro cuius defensione varia illa media excogitata sunt, penitus corruat, & in ipso hujus disputationis exordio veluti præfoceat.

Dico igitur, nihil esse certò & determinatè futurum, ante decretum & prædefinitionem divinam voluntatis, determinantis extrahere res ex statu & massa possibilitatis, atque dare existentiam in aliqua differentia temporis.

Conclusio posset probari variis auctoritatibus Sanctorum Patrum, præsertim D. Augustini, & S. Thomæ: Sed quia plures infra referemus, hic unicuique, sed egregium, utriusque sancti Doctoris testimonium profert satis erit. Invidiosissimus, ergo divina gratiæ defensor libro 16. contra Faustum cap. 4. reddens rationem cur fateatur se nescire an aliquid sit futurum: *Idem* (inquit) *nescio, quia quid habeat de hac re voluntas Dei me latet: illud me tamen non latet, sine dubio futurum, si hoc Dei voluntas habeat.* Quibus verbis appetitissime docet nostram conclusionem, & futurationem rerum, in decreto & determinationem voluntatis divinæ, tanquam in primam causam reduci.

Vestigia Augustini fideliter securus est fidelissimus ejus discipulus D. Thomas: nam in hac parte quæst. 16. art. 7. ad 3. hæc scribit: *illud quod nunc est, ex eo futurum fuit antequam esset, quia in causa sua erat ut fieret, unde sublatà causa non esset futurum illud fieri; sola autem causa prima est æterna, unde non sequitur quod ea quæ sunt, semper fuit verum ea esse futura, nisi quatenus in causa sempiterna fuit ut essent futura, quæ quidem causa est solus Deus.* Ex quibus arguo. Eatenus tantum aliquid est futurum ab æterno; quatenus in causa prima fuit ut esset futurum: At non fuit ut esset futurum in causa prima, ratione omnipotentia, ut considerata in actu primo, nam ut sic tantum dat denominationem possibilis: ergo fuit ut esset futurum in causa prima, ut per decretum liberum determinata, ad dandam effectui existentia in tempore; & consequenter, non præintellectò divino decretò, nihil potest esse ut intelligi sub ratione futuri, ex mente & doctrina sancti Thomæ.

Probatum secundò ratione fundamentali desumptà ex natura & definitione futuri, supra à nobis exposita. Futurum enim est illud quod est determinatum in suis causis ad habendam existentiam

Aspetiam pro duratione sequenti : Sed antecedenter ad decretum & prædefinitionem voluntatis divinæ, nulla res est determinata in suis causis, ad habendam existentiam pro duratione sequenti: Ergo in signo rationis illud antecedenter, nihil est determinatè futurum, sed merè possibile. Minor constat, Deus enim est una & præcipua ex causis quæ debent concurrere ad productionem rerum: Sed antecedenter ad suum decretum, Deus non est determinatus ad productionem illarum, ut constat, cum decretum sit ipsamet determinatio causæ primæ: Ergo antecedenter ad decretum, nulla res est determinata in suis causis, ad habendam existentiam pro duratione sequenti. Major autem initio hujus disputationis fuit à nobis demonstrata, auctoritate Sanctorum Patrum, & efficaci ratione, petita ex differentia quæ intercedit inter possibile, futurum, & existens. Res enim merè possibilis continetur intra potentiam causæ omnino indifferentis & indeterminatæ ad ejus productionem. Res existens est totaliter egressa à suis causis, & posita extra dependentias illarum. Res verò futura, cum sit media inter merè possibilem, & existentem, etiam medio modo se habet; nec est totaliter posita extra suas causas, sicut existens, neque contenta in sola potentia causæ omnino indifferentis ad ejus productionem, sicut merè possibilis; sed continetur in determinatione ipsius causæ, & inclinatur, ac determinatur ad dandam illi existentiam in aliqua differentia temporis. Unde D. Thomas quæst. 16. de malo art. 7. *Cognoscere futura in causa sua, nihil aliud est quam cognoscere præsentem inclinationem causæ ad effectum.* Et quæst. 2. de verit. art. 12. ad 7. *Cum dicitur hoc est futurum, vel futu- rum, designatur ordo qui est in causis illius rei ad ejus productionem.*

17. Probatur tertio aliâ ratione fundamentali. Decretum Dei est prima radix, & primum principium determinatæ futuritionis in rebus: Ergo antecedenter ad illud, non possunt esse, vel concipi res ut determinatè futura. Consequenter patet, effectus enim non potest esse vel concipi ante suam causam. Antecedens verò probatur. Illud est prima radix, & primum principium determinatæ futuritionis in rebus, quod primò determinat primum principium possibilitatis illarum: At primum determinans primum principium possibilitatis rerum, est divinum decretum: Ergo illud est prima radix, primumque principium determinatæ futuritionis illarum. Major constat, possibile enim est quid superius ad futurum & non futurum, sicut animatad hominem & leonem: quare sicut illud quod determinat, & contrahit rationem animalis ad speciem v. g. hominis, illam constituit; ita & illud quod determinat primum principium possibilitatis rerum, est prima radix, primumque principium futuritionis illarum. Minor verò probatur. Primum principium possibilitatis rerum est divina omnipotentia, ut notum est lumine naturali: Sed illud quod primò determinat divinam omnipotentiam ad productionem rerum in aliqua differentia temporis, est divinum decretum: Ergo illud est id quod primò determinat primum principium possibilitatis rerum. Minor constat, cum enim Deus non sit agens naturale, sed liberum, non operatur nisi ex libera determinatione suæ voluntatis; ac proinde ejus omnipotentia, quæ de se est indifferens & indeterminata ad productionem

A rerum, non potest ad illam determinari, nisi à libero decreto suæ voluntatis.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio, Res omnes creatæ possunt in triplici statu considerari, scilicet in statu possibilitatis, futuritionis, & existentia; & in his tribus statibus, à Deo, ut à primo principio dependent. Nam in statu possibilitatis pendent à divina omnipotentia quæ potest eas producere, & illis dare esse in statu futuritionis, à divino decreto, Dei potentiam determinante, ut det illis esse in aliqua differentia temporis in statu verò existentia, ab actuali influxu & causalitate Dei illas creatis & conservantis in esse. Sicut ergo repugnat aliquid esse possibile, independenter à divina omnipotentia; & existens, independenter ab influxu & causalitate Dei: ita implicat, aliquid esse vel concipi ut futurum, independenter à decreto & determinatione voluntatis divinæ, subindeque in signo rationis illam antecedente.

Hæc argumenta adeo evidentiâ & demonstrativa sunt, ut Suarez fateatur ex illis evidenter demonstrari, nihil esse absolutè futurum, independenter à decreto Dei absoluto. Additamen, res contingentes & liberas esse conditionatè futuras, independenter à decreto conditionato actuali & exercito. Quia, inquit, talia futura involunt decretum ex parte conditionis, non nunquam præsens, & actu positum, sed tanquam futurum, & ponendum.

Verum hæc responsio & doctrina Suarez, fusc impugnabitur infra: ostendemus enim, futura conditionata non minus dependere à decreto conditionato, actuali & exercito; quam absoluta ab absoluto, & decretum divinum non posse habere rationem futuri, etiam virtualiter, nec ut tale à Deo cognosci.

Addo quòd, hæc responsio non coherent cum principiis illius Authoris, & aliorum Recentiorum, qui docent unam ex propositionibus contradictoriis de futuro conditionato, esse determinatè veram, & alteram falsam, pro priori ad divinum decretum, ex vi & natura oppositionis contradictoriæ, vel ex suppositione eventus futuri, & ex eo quòd propositio de futuro conditionato, habebit vel haberet aliquando unam de inesse, seu de præsentem veram. Nam cum ante decretum absolutum, possint formari propositiones contradictoriæ de futuris absolutis, & conditionatis, ac fieri eadem suppositio eventus futuri, manifestum est, juxta principia Adversariorum, propositiones contradictorias de futuris contingentibus, tam absolutis, quam conditionatis, esse determinatè veras, pro priori ad decretum, ac proinde illarum objectum determinatè futurum, & quantum ad hoc nullum posse ab illis inter absoluta & conditionata discrimen assignari. Sed de hoc fusc infra demonstrando inutilitatem scientiæ mediæ.

Non valet etiam responsio aliorum Recentiorum, qui dicunt contingentia habere determinatam futuritionem à decreto generali & indifferenti concurrendi ad quodcumque creatura voluerit: non autem à decreto prædeterminante, & à prædefinitione voluntatis divinæ. Hæc enim responsio ex principiis supra statutis confutata manet; si enim futurum est illud quod est determinatum in suis causis, ad habendam existentiam pro duratione sequenti, manifestè sequitur, futura contingentia aut libera non posse habere futuritione determinatam, à decreto illo generali

38

39. Profp. gott. 2. de gra- tiam.

40. Disp. 6. a. 5. §. 4.

Disp. 6. a. 5. §. 7.

41

Art. 6.

Met in Bibli...

rali & indifferenti quod Adversarii fingunt in Deo, cum ab illo non possint habere determinationem in causa prima; hæc enim à decreto purè indifferenti determinari nequit, alioquin tale decretum non deberet dici indifferentens, sed determinans.

42. Confirmatur: Cùm indifferentens & determinatum inter se opponantur, non minùs repugnat ex duplici principio indifferenti simul conjuncto, procedere determinatum effectum, quàm ex nive & glacie simul junctis produci calorem; vel ex duplici voluntate omnino indifferenti, contrahi matrimonium, ut supra dicebamus: Ergo cùm omnipotentia divina sit de se indifferentens ad productionem rerum, si illi adjungatur decretum etiam indifferentens, non poterit esse principium & causa determinatæ futuritionis illarum.

Disp.
3. a. 2.
5. 2.

43. Probatur tertio conclusio aliâ ratione fundamentali. Si res contingentes, aut liberæ, essent determinatè futura, absolutè, vel conditionatè, antecedenter ad decretum, & prædeterminationem voluntatis divinæ: vel talis futuritio conveniret illis ex se, & ex sua natura, vel ex causalitate Dei, aut alterius causæ? Nullum ex his potest dici: Ergo, &c. Major constat à sufficienti enumeratione: Minor verò probatur, quantum ad singulas partes. Et in primis quòd futurum contingentiæ & libera non possint habere futuritionem ex se, & ex sua natura, evidens est: Tum quia essent futura necessariò, & ex natura rei, non verò liberè & contingenter, & sic Deus non posset facere ut non essent futura: quòd enim convenit alicui ex se, & ex sua natura, convenit ei necessariò, nec potest à Deo impediri. Tum etiam, quia ab eodem principio res habent futuritionem ab æterno, à quo habent existentiam in tempore: At futura contingentiæ non habent existentiam in tempore à se, & ex sua natura: Ergo neque futuritionem ab æterno.

Secunda etiam pars non minùs est certa, cùm enim Deus non sit agens naturale, sed liberum, nulla potest in illo esse vel concipi causalitas, aut determinatio circa creaturas, antecedenter ad decretum, & liberam determinationem suæ voluntatis.

Denique tertia pars Minoris probata manet ex dictis: Cùm enim omnis causalitas, & efficientia, ac determinatio causarum secundarum, pendeat à causalitate, & determinatione Dei, si nulla possit esse vel concipi causalitas, & determinatio Dei circa creaturas, ante decretum, per quam extrahantur à statu meræ possibilitatis, & transferantur ad statum determinatæ futuritionis; nulla etiam poterit in tali signo esse vel concipi causalitas, vel determinatio causarum secundarum, à qua futura contingentiæ habeant determinatam futuritionem.

44. Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. Res futura in hoc distinguitur à merè possibili, quòd res merè possibilis est indifferentens ad esse vel non esse, nec ullum dicit ordinem ad existentiam; res verò futura, est determinata ad habendam existentiam in aliqua differentia temporis: unde in futuritione includitur aliqua actualitas, ordo scilicet ad existentiam, qui non includitur in merè possibilitate. Cùm ergo antecedentes ad decretum, nihil possit esse vel concipi, à quo res contingentes vel liberæ, habeant talem actualitatem, & ordinem ad existentiam (ut enim jam ostendimus, non possunt in tali signo

illum habere à se, nec à causa prima, nec à secunda) manifestum est, in tali signo illas non posse esse, nec cognosci à Deo, ut determinatè futuras, sed tantùm ut merè possibles.

Respondent Adversarii: Contingentiæ antecedenter ad divinum decretum, non habere futuritionem, nec à se, nec à determinatione causa primæ, vel secundæ, sed ex suppositione eventus futuri: ex eo enim quòd aliquando in tempore verum erit dicere de Petro v. g. quòd disputat, vel convertitur; verum fuit ab æterno, in signo antecedenti decretum, & in quocumque alio signo imaginabili, dicere de illo quòd disputabit, vel converteretur.

Verùm hæc responsio est mera elusio, ac illusio, & manifesta petitio principii. Cùm enim antecedenter ad decretum, res omnes sint in statu meræ possibilitatis, & indifferentiæ ad existendum, vel non existendum: ex vi talis signi, & dispositionis factæ in illo, non potest magis supponi quòd res eveniet, quàm quòd non eveniet, & quòd Petrus disputabit, & convertetur, quàm quòd non disputabit, & non convertetur. Quare sic potest formari argumentum. Vel suppositio illa eventus futuri antecedenter ad decretum, habet aliquod fundamentum, vel nullum? Si primum, quæritur quòdnam illud sit: vel natura ipsius rei contingentiæ, quæ postulet existere in aliqua differentia temporis, vel determinatio causa primæ, aut secundæ? & sic recurrunt argumenta proposita. Si secundum, sequitur suppositionem illam esse merè chimæricam, nec habere fundamentum, nisi in imaginatione Adversariorum.

Secundò, Vel suppositio illa eventus futuri, à qua Adversarii volunt contingentiæ habere futuritionem determinatam ante decretum, est necessaria, vel libera? Neutrum dici potest: Ergo, &c. Minor quantum ad primam partem evidens est: Si enim talis suppositio esset necessaria, futuritio quæ ex ea oriretur, & in illa fundaretur, non posset esse libera & contingens; & sic contingentiæ necessariò & non liberè evenirent. Probatur verò quantum ad secundam: cum enim decretum Dei sit primum liberum, & prima radix totius libertatis creatæ, & participatæ, ut infra ostendimus; est etiam primum fundamentum omnis suppositionis liberæ & contingentiæ; ac proinde antecedenter ad illud, nulla potest esse vel concipi suppositio libera vel contingens, sed naturalis tantùm, & necessaria.

Tertio, Cùm talis suppositio eventus futuri possit fieri & concipi in quocumque signo imaginabili, poterit fieri & concipi in signo antecedenti divinam omnipotentiam, ac proinde rerum possibilitatem; & sic res contingentes & liberæ, poterunt priùs esse & concipi ut futuræ, quàm ut possibles, quòd implicat manifestam contradictionem; cùm enim futuritio rerum supponat illarum possibilitatem, si illæ conciperentur futuræ, antecedenter ad signum possibilitatis illarum; conciperentur ut futuræ, priùsquam essent futuræ.

Probatur ultimò conclusio ratione desumpta ex Aristotele & D. Thoma 1. de interpretatione cap. 8. Si res essent determinatè futura, ante decretum, & liberam determinationem voluntatis divinæ, essent futuræ necessariò, & ex natura rei, non verò liberè, & contingenter; & sic tolleretur omnis libertas, & contingentiæ rerum, quòd est hæreticum. Sequela Majoris probatur, ut enim ibidem

quitur quod ex decreto illis adveniat aliqua nova perfectio, & consequenter aliqua mutatio.

Ad objectionem, concessio Antecedente, neganda est Consequentia. Ex eo enim quod idea divina sint infinite in representando, solum sequitur quod illa representent omnia quae sunt representabilia, & eo modo quo sunt representabilia: unde cum antecederet ad divinum decretum de futuritione rerum, nihil sit representabile ut futurum, sed solum ut possibile; eod quod in eo signo, res omnes sint in statu purae possibilitatis; ideae divinae, quamvis infinitae in representando, non representant, nec representate possunt ante decretum, res sub esse futuro, sed tantum sub esse possibili.

Hac responsio & doctrina explicari potest, & illustrari exemplo speculi. Sicut enim speculum, quantumcumque perfectum, non representat nisi objecta quae sunt, non vero quae erunt, vel fuerunt; non defectu virtutis representativae in ipso, sed defectu objecti, quod non est representabile: ita similiter essentia divina habet rationem veluti purissimi speculi, in quo res omnes relucent, & representantur intellectui divino, eo modo quod sunt cognoscibiles; & representabiles: id est ut merè possibiles, si sint in statu merae possibilitatis, ut futurae, si sint determinatae in suis causis ad habendam existentiam, & ut praesentes & existentes, si sint actus propriae extra suas causas. Sicut ergo quando speculum representat aliquod objectum quod antea non representabat, hoc non fit per mutationem ipsius speculi, sed potius per mutationem objecti, quod fit illi praesens, eique obicitur: ita similiter quando essentia divina, ut habet rationem ideae, representat post decretum res ut futuras, cum ante illud representaret eas solum ut possibiles: nulla advenit ei mutatio ex decreto, sed solum per illud res transferuntur à statu merae possibilitatis, ad statum futuritionis, & sunt cognoscibiles, & representabiles ut futurae, cum antea essent solum cognoscibiles, & representabiles ut merè possibiles. Ex quo patet responsio ad confirmationem.

§. V.

Impugnatur Sententia Molinae.

58 **M**olina loco supra citato certam futurorum tam absolutorum, quam conditionatorum notitiam, reducit ad altissimam, & imperferutabilem comprehensionem divini intellectus, quae comprehendit arbitrium creatum, & in illo quid esset acturum, si in hac aut illa occasione poneretur, certo cognoscit. Ex quo infert, nec Deum in sua voluntate, decreta sua ut futura, nec Angelum in voluntate humana, futuros ejus actus liberos, certo posse cognoscere: quia nec Deus suam voluntatem, nec Angelus voluntatem humanam supercomprehendunt, sed tantum comprehendunt. Quem modum dicendi non approbant, nec sequuntur alii Theologi ejusdem familiae, excepto Becano. Ut ergo hac sententia Molinae efficaciter confutetur.

Dico secundò: Futura contingentia absoluta vel conditionata, non possunt à divino intellectu certo cognosci in suis causis liberis, aut contingentibus, prout praeveniunt praedeterminationem divinam.

59 Probatur primò conclusio ex Sancto Thoma I.

A. Periheterm. lect. 13. in 1. dist. 38. quaest. 1. art. 5. quaest. 2. de verit. art. 12. quaest. 12. art. 10. Primo contra Gentes cap. 67. Item 2.2. quaest. 171. art. 6. 1. parte quaest. 57. art. 3. quaest. 86. art. 4. & hic art. 3. quibus locis expressè docet, in causis contingentibus non posse futura contingentia certo cognosci, sed conjecturaliter tantum. Ergo modus ille dicendi Molinae, apertissime contrariatur doctrinae D. Thomae.

Probatur secundò ratione ex illis locis desumpta. Deus non potest cognoscere futura contingentia, & libera in causis secundis, aut in voluntate creata, nisi eo modo quo in illis continentur: alioquin talis cognitio esset falsa, & induceret imperfectionem in cognoscente: At secluso decreto praedeterminante, futura contingentia & libera non continentur certo in causis secundis, aut in voluntate creata: Ergo non possunt in illis certo cognosci. Major constat, Minor probatur. Causae contingentes, & liberae, ex se sunt indifferentes, & indeterminatae ad ponendum vel non ponendum effectus contingentes, & actus liberos; & possunt vel ab extrinseco impediri, ne in actum exeant, vel se determinare ad actum oppositum. Ergo cum effectus in causa eo modo se habeant in cognosci, quoad esse; cum illa sit medium cognitionis, quia est medium, & causa essendi: sicut effectus contingentes & liberi, seclusa divina praedeterminatione, in causis contingentibus & liberis, non habent esse certo & infallibiliter: ita nec in illis, aut ex illis, possunt certo & infallibiliter cognosci, sed conjecturaliter tantum. Quam rationem tangit Sanctus Doctor art. 13. hujus quaest. his verbis: *Causa contingens se habet ad opposita, & sic contingens in futurum, non subditur per virtutem alicuius cognitionis. Unde quicumque cognoscit effectum contingentem in sua causa tantum, non habet de eo nisi conjecturalem cognitionem.*

Confirmatur & magis declaratur haec ratio. Voluntas humana v.g. antecederet ad decretum, & praedeterminationem voluntatis divinae, potest considerari, vel secundum se, vel ut in his aut illis occasionibus & circumstantiis constituta, aut mota & excitata tali vel tali motione morali: Sed quocumque ex his modis consideretur, non potest esse medium in quo certo & infallibiliter, possint cognosci ejus actus liberi futuri: Ergo illi non possunt antecederet ad decretum & praedeterminationem voluntatis divinae, in voluntate humana certo & infallibiliter cognosci. Minor probatur: Voluntas humana, non solum secundum se spectata, sed etiam ut fiat sub illis circumstantiis & occasionibus, & prout hac vel illa motione morali movetur, & excitatur, manet indeterminata, & indifferens ad utrumlibet, ad amorem verbi gratia, vel ad odium, etiam in sensu composito, ita ut utrumque possit conjugere, & componere cum tali excitatione morali, & cum illis occasionibus & circumstantiis: maxime in sententia Adversariorum, qui volunt ad libertatem necessariò requiri, ut possit quibuscumque ad agendum praerequisitis, voluntas maneat semper indifferens ad utrumlibet, etiam in sensu composito. Ergo seclusa divina praedeterminatione, non possunt in voluntate humana, certo cognosci actus ejus liberi futuri.

Respondet Molina, haec argumenta solum demonstrare actus liberos futuros, non posse certo cognosci

cognosci in voluntate humana, per comprehensionem illius, non tamen probare de supercomprehensione: unde cum Deus non solum comprehendat voluntatem creatam, sed etiam supercomprehendat; eò quod lumen intellectus divini, in infinitum excedat cognoscibilitatem voluntatis creatæ, in illa certò cognoscit ejus actus liberos futuros.

63 Sed contra primò: Vel actus liberi possunt in arbitrio creato certò, & infallibiliter cognosci, vel non? Si primum, sequitur quod illi possunt certò cognosci ab Angelo, per comprehensionem voluntatis creatæ; de ratione siquidem comprehensionis est, quod nihil objecti lateat comprehensionis, & quod attingat in causa id omne quod in se continet, & cujus potest esse medium infallibile. Si secundum, illi non poterunt certò cognosci ab intellectu etiam divino, per supercomprehensionem; cum illa non possit attingere effectus in causis secundis, & actus liberi in voluntate creatæ, nisi eò modo quò in illis sunt cognoscibiles, & quò in eis continentur: alioquin, ut antea dicebamus, talis cognitio mutaret objectum, & induceret imperfectionem in cognoscente.

Secundò, id tantum est cognoscibile in aliquo, quod ex vi illius cognosci potest: Ergo si supercomprehensio non terminatur ad actiones liberas, ut cognoscibiles ex vi liberi arbitrii creati, sed ex vi eminentiæ divinæ scientiæ: non cognoscit illas in arbitrio creato, ut in medio.

Tertio, Cognitio non præstat objecto vim motivam, aut quasi motivam, per quam possit certò cognosci, sed potius eam in illo supponit: Ergo si voluntas creatæ, ratione suæ indifferentiæ, & defectibilitatis, non habeat eò se vim quasi motivam, quæ possit ducere in certam & infallibilem suorum actuum futurorum cognitionem, non poterit illam recipere à lumine infinito divini intellectus, eam supercomprehendente, & in infinitum excedente ejus cognoscibilitatem.

Quartò, Si Deus discursivè cognosceret effectum per causam, non posset ex arbitrio creato, ut supercomprehensio, certò colligere determinationem actuum liberorum: Ergo nec etiam non utens discursu. Consequentia patet, nam licet Deus non utatur formali discursu, virtualiter tamen, seu eminenter discurret; ac proinde quod in objecto, formali discursu nequit cognoscere, neque etiam poterit per virtutem aut eminentem. Antecedens autem probatur. Ut per discursum certò unum ex alio inferatur, sive intercedat comprehensio, sive supercomprehensio objecti, debet cum illo connecti infallibiliter, & per bonam consequentiam inferri: At ex arbitrio creato (utpote causâ fallibili, & defectibili) ad esse determinatum actuum liberorum, consequentia infallibilis effici nequit; sicut ex principio solum probabili, & incerto, non potest deduci conclusio demonstrativa: Ergo &c.

64 Probatur tertio conclusio: Quoties aliquis effectus per se essentialiter dependet à duabus causis, ut cognoscatur certò, & infallibiliter futurus, oportet quod determinatio utriusque causæ cognoscatur: sicut enim in sua existentia, ab utriusque influxu & causalitate; ita & in sua future, ab utriusque determinatione dependet: Atqui futura contingentia, & actus liberi

nostræ voluntatis, per se & essentialiter dependent, non solum à causis secundis, & à voluntate creatæ; sed etiam à Deo, & à voluntate divina, tanquam à prima & universalissima causa: Ergo ut illi cognoscantur certò & infallibiliter futuri, debet cognosci non solum determinatio causarum naturalium, & voluntatis humanæ, sed etiam decretum ac determinatio voluntatis divinæ.

Denique probari potest conclusio argumentato ad hominem contra Molinam. Deus non cognoscit certò in sua voluntate, sua decreta ut futura, antecederet ad actualem illorum existentiam, ut fatetur Molina: Ergo nec in voluntate creatæ, certò præcitat ejus actus liberos futuros. Probatur Consequentia, si enim voluntas divina non potest esse medium in quo Deus cognoscat suos actus liberos futuros, à fortiori nec voluntas creatæ poterit esse medium ad suos actus liberos futuros, certò & infallibiliter cognoscendos. Et mirum est, quod Molina velit in sola voluntate creatæ cognosci ejus actus liberos, non autem in voluntate divina ejus decreta. Et quod magis mirum, àt absurdum est, quod ad cognoscendos actus liberos futuros voluntatis creatæ, velit non requiri cognitionem divini decreti, & determinationis voluntatis divinæ.

Neque valet responsio hujus Authoris dicitis, ideo Deum non cognoscere in sua voluntate sua decreta, sicut in voluntate creatæ præcitat ejus actus liberos futuros: quia non supercomprehendit suam voluntatem divinam, sicut voluntatem creatam. Licet enim Deus supercomprehendat voluntatem creatam, & tantum comprehendat voluntatem suam: attamen illa ut supercomprehensa, non est perfectius cognita, quam voluntas divina ut tantum comprehensa: alioquin perfectius à Deo cognosceretur voluntas creatæ, quæ est objectum remotius divinæ scientiæ, quam voluntas divina, quæ est ejus objectum propinquius, & immediatius: quod est prorsus absurdum. Ergo si cognitio Dei, ut terminata ad voluntatem divinam, & ut est ejus comprehensio, nequit certò in illa attingere ejus libera decreta; non poterit etiam eadem cognitio, ut terminata ad voluntatem creatam, & quatenus est illius supercomprehensio, certò attingere in illa actus ejus liberos futuros: vel si ad ipsos potest certò terminari, poterit etiam ad illa se extendere.

§. VI.

Solvuntur argumenta Molinæ.

67 Primò arguit Molina ex S. Thoma 1. contra Gentes cap. 67. ratione 3. ubi docet quod sicut ex causâ necessariâ, certò cognoscitur effectus necessarius; ita ex causâ contingenti non impedita, certò cognoscitur effectus contingens: Ergo etiam in libero arbitrio non impedito, secundum Doctrinam Divi Thomæ, Deus certò poterit ejus actus liberos futuros cognoscere.

68 Secundò aliter arguit: Sæpe (inquit) contingit, ut pater ex indole filii sibi innata, conjaturaliter cognoscat in quam partem liberè inclinabitur: Ergo cum Deus inclinationem voluntatis nostræ, infinite perfectius penetret, & cognoscat, quam quilibet pater indolem sui filii,

filii, evidenter cognoscat in quam partem liberam arbitrium creatum, hac vel illa occasione oblata, seipsum determinabit, sub concursu indifferenti quem illi offert.

69 Teriò, Comprehensio arbitrii creati terminatur ad omne cum quo habet necessariam connexionem: Ergo ejus supercomprehensio non fisset in effectibus necessariò connexis, sed ad actus liberos evidenter cognoscendos ut futuros pertinget. Paret Consequentia, nam supercomprehensio, cum sit perfectior comprehensio, plura attingit in objecto, quam comprehensio.

70 Denique in nostra sententia, Deus certò cognoscat in libero arbitrio ut pramotò efficaciter, actus liberos, ut determinatè futuros; & tamen ut sic pramotum, cum illis indifferenter connectitur, alias pramotio tolleret libertatem. Ergo in medio, & in causa indifferenti, potest effectus certò cognosci, & consequenter in arbitrio creato, est sit indifferens, poterunt certò cognosci actus liberi futuri.

71 Ad primum respondeo primò, hoc testimonium D. Thomæ magis nocere quam favere Molinæ: in eo siquidem docet Sanctus Doctor, futura contingentia posse certò cognosci, in causis secundis non impeditis, & supposito quòd cognitio impedimentorum certò innotescat: unde cum illa non possit certò Deo innotescere, nisi in decreto quod habet, de non impediendis causis secundis, ne suos effectus producant; antecedenter ad tale decretum, Deus non potest in causis secundis effectus contingentes certò cognoscere.

72 Respondeo secundò, quòd quamvis Deus in causis secundis non impeditis, independentè à quocumque decreto, certò cognosceret futura contingentia: seclusò tamen decreto prædeterminante, non posset in libero arbitrio creato, ejus actus liberos futuros certò præscire. Ratio disparitatis est evidens, causæ enim naturales sunt ex se & ex sua natura determinatæ ad suos effectus producendos: v.g. arbor ad fructificandum, nubes ad pluvendù hyberno tempore; unde nisi ab extrinseco, & à causis superioribus & potentioribus impediuntur, infallibiliter tales effectus producant: arbitrium verò creatum, cum ex se sit indifferens, & indeterminatum ad operandum, vel non operandum, & ad eliciendos actus hujus vel illius speciei; & in principio omnino indifferenti, & indeterminato, non possit cognosci certus, & determinatus effectus (ut supra ostendimus) in voluntate creata, seclusà prædeterminatione divinâ, non possunt ejus actus liberi futuri, certò & determinatè cognosci.

73 Ad secundum, concessò Antecedente, nego Consequentiam: licet enim Deus infinite perfectius cognoscat voluntatè hominis, quam paret indolem, & mores sui filii: in illa tamen, non potest certò cognoscere ejus actus futuros, cum in ea non sint certò cognoscibiles, seclusà prædeterminatione divinâ: in principio enim indifferenti, ut indifferens est (ut saepe diximus) nõ potest cognosci certus, & determinatus effectus. Imò quãtò magis penetratur, & quãtò perfectius cognoscitur causa indifferens & indeterminata, tantò magis cognoscitur ejus contingentia, & indifferentia ad operandum vel non operandum.

74 Ad tertium nego etiam Consequentiam: licet enim supercomprehensio excedat comprehensionem, ille tamen excessus non tenet ex parte

A objecti; ita quòd comprehensio attingat in objecto aliquid quod non cognoscat comprehensio (de ratione enim comprehensionis, ut supra dicebamus, est ut nihil objecti lateat cognoscendum) sed tantum ex parte modi cognoscendi, quatenus clariùs per illam videtur illud quod per comprehensionem obscurius cognoscitur. Unde ex eo quod Deus voluntatem humanam supercomprehendat, solùm potest inferri quòd in ea, antecedenter ad decretum, habeat perfectiorem & clariorem cognitionem conjecturalem de actibus ejus liberos futuris, quam Angelus qui eam tantum comprehendit. Quando autem dicimus Deum antecedenter ad decretum, actus nostros liberos cognoscere conjecturaliter; non intendimus admittere in intellectu divino cognitionem conjecturalem ex parte subjecti (hæc enim importat imperfectionem dubietatis & incertitudinis, ex parte cognoscentis) sed cognitionem conjecturalem tantum ex parte objecti, & re-cognita, ut supra exposuimus: hæc enim nullam dicit imperfectionem in cognoscente, sed tantum in objecto cognito.

Ad ultimum, concessò Majori, distingo Minorem: liberum arbitrium ut pramotum, cum actibus liberos indifferenter connectitur: indifferentiã libertatis, concedo. Indifferentiã suspensionis, nego. Sive ut alii loquuntur, indifferentiã actuali, & positivâ, concedo: indifferentiã potentiali, & privativâ, nego.

Explicatur breviter: In libero arbitrio creato duplex solet indifferentiã distingui: una potentialis, & privativa, quæ consistit in carentia, & suspensione actus, & quæ idcirco à quibusdam, *indifferentiã suspensionis*, appellatur, quam voluntas habet antequam operetur; & hæc est imperfectio libertatis creatæ, illi conveniens ex eo quod nõ est actus purus, ideoq; non competit libertati divinæ. Alia dicitur positivâ, & actualis, quam alii vocant *indifferentiã libertatis*, quæ consistit in eo quod voluntas quando actu operatur, & elicit aliquem actum, retineat potentiam ad oppositum. Dicitur ergo, liberum arbitrium creatum, antecedenter ad efficacem Dei motionem, esse indifferens primo modo; ac proinde in illo (seclusà divinâ prædeterminatione) non posse certò cognosci ejus actus liberos futuros. Suppositâ verò divinâ motione, & prædeterminatione, licet maneat indifferens secundo modo (id est taliter agens, ut retineat potentiam ad oppositum) non est tamen indifferens primo modo, & indifferentiã potentiali, & suspensionis, id est suspensum, & absq; ulla determinatione; sed determinatè respicit aliquem actum liberum, ut infallibiliter simul & liberè eliciendum. Quomodo autem cum illa determinatione libertas subsistat, suo loco dicetur.

S. VII.

Theophili Raynaudi sententia exploditur.

EX dictis facilè confutari potest sententia Theophili Raynaudi, asserentis loco supra citato, Deum scientiã mediã explorare, quid factura esset nostra voluntas, in his vel illis circumstantiis, si se sola, & absque divino concursu agere posset. In primis enim, si voluntas creata, ut habet adjuncum solum concursum similitateum, & ut subest motioni, & gratiæ solum moraliter excitanti, non potest esse medium, in quo Deus certò & infalli-

infallibiliter cognoscat ejus actus liberos futuros, ut contra Molinam ostendimus: à fortiori eadem voluntas, nudè & solitariè sumpta, & sine divino concursu considerata, non poterit habere rationem mediè ducentis in certam & infallibilium suorum actuum futurorum notitiam.

77 Secundo, Absurdissimum est fingere Deum hujusmodi hypothesen impossibiles facere, ad dirigenda sua decreta, vel ad temperandum suum cum causa libera concursum, ne ejus libertatem lædat, eis uti. Nos quidem eas facimus, quando ex absurdo, & impossibili nobis notum, quod consequitur ex antecedente, aliud absurdum, nobis vel omnino ignotum, vel saltem minus cognitum, inferimus: Deo autem omnia æquè nota sunt, nec unum ex alio inferit, nulliusque rei possibilitatem, ex alterius impossibilitate, dijudicare potest.

78 Tertio, implicat Deum concipere aliquid possibile, independentè ab omnipotètia sua: Ergo cum futura, etiam sub conditione, æquè, imò magis à Deo dependeant, quàm merè possibilis, à fortiori repugnabit Deum posse concipere actum voluntatis creatæ ut conditionatè futurum, independentè à sua causalitate & concursu.

79 Quarto, Inquirere quid homo faceret, si se solo ageret, & sine concursu Dei; idem est, ac investigare, quid facturus esset homo, si esset Deus; soli enim Deo convenit agere independentè à quocumque alio, & sine auxilio, & concursu alterius: At ridiculum est fingere quòd Deus exploret per scientiam mediæ, quid homo facturus esset, si esset Deus: Ergo & absurda ac planè ridicula Theophili sententia, qui, ut ab hac difficultate se expediat, in omne latius se vertit, sed eò archius se implicat, quòd magis enittitur se exolvere, ut planè esse mus in pice videatur.

80 Denique, Cùm Deus, juxta Theophilum, inspicit voluntatem ex se quasi operantem, vel prævidet eisdem numero & specie actus, vel diversè generis? Primum aperte repugnat, nam voluntas operativè ex se independentè à Deo, esse impeccabilis, & infinita: qui ergo fieri potest, ut conveniat iisdem numero & specie actibus, cum voluntate peccabili & indige concursus Dei? Si verò secundum dicatur, scientia mediæ non magis infertur ad dirigendam providentiam divinam, quàm spectulor qui referret duci exercitibus, non longè abesse agrum carduis & arbutis, instar aciei ordinatis, plenum, ut ex illo nuntio paret se perinde ad pugnam, ac si hollis accederet. Quis credidisset eò pruriginem & licentiam ingeniorum deventisse, aut eà vertiginè circumagi potuisse, ut totam providentiam divinam cardinem constituent in cogitatione, nescio quâ, exploratrice actionis Chimariæ, dicitur à creatura, si esset Deus, aut quod perinde est, si se solà posset agere independentè à Deo: inquit eleganter P. Baronius libro de libertate humana & gratia divina. Dum hanc Theophili sententiam paulò attentius perpendo (subdit idem Author) venit mihi in mentem, dictum illius Hieronymi, qui inspectâ mole & magnificentia templi Divi Laurentii sacri, & Hieronymitarum Monasterii, quod infinitis sumptibus extruxit Rex Catholicus Philippus 11. voti reus, post victoriam ad Sanctum Quirinum die Festo Divi Laurentii de Gallis reportatam, quasi atrox exclamavit: horrendum fuisse periculum, ejus evadendi causâ, tam grandi sacramento se Rex obstrinxerat. Ita de hac Theophili.

Tom. 4.

A phili sententia censo: nisi causam suam gravissimè periclitari, ac penè desperatam sensisset, nunquam instar Curtii, pro salute publica, se in profundam abyssum præcipitem dedisset. Nam præter multa quæ objecimus, quid diciturus esset, si adhuc viveret, ad argumentum de operationibus supernaturalibus? Responderetne eas cognosci certò futuras, etiam si fingamus, nullo Dei adjutorio egere, quasi se solâ, & vi naturali possit voluntas prorumpere in operationes, cujuscuque sint generis, etiam supernaturalis?

§. VIII.

Rejicitur modus dicendi Suarez.

B Suarez libro de scientia conditionatorum c. 8. cui adhæsit Fasolus hic dubio 18. docet Deum in aliquo signo rationis, antecedenter ad decretum, ut exercitè in illo existens, ipsum cognoscere ut futurum; & in illo ut sic cognito, futura contingentia, & libera certò præscire. Nec quantum ad hoc, aliquod discrimen constituit inter futura absoluta & conditionata. Quem etiam modum dicendi amplectitur Fonseca in Metaphysica, loco supra citato. Hæc tamen sententia meritò displicet, non solum Thomistis, sed etiam cæteris Societatis Authoribus, & scientiæ mediæ Defensoribus; illamque suppresso Authoris nomine rejiciunt Vazquez disp. 65. cap. 4. Arubal disp. 47. Herice disp. 7. cap. 9. & alii plures ejusdem familiæ, cum quibus

Dico, Deum non cognoscere futura contingentia, & actus liberos nostræ voluntatis, antecedenter ad suum decretum, ut exercitè existens, in ipsomet decreto cognito ut futuro.

Probatum primò: Deus non cognoscit, nec potest cognoscere sua decreta ut futura: Ergo neque præscire futura contingentia & libera in suo decreto, cognito ut futuro in sequenti signo rationis. Consequentia patet, Antecedens verò multipliciter probatur. Primò ex D. Thoma qu. 6. de veritate art. 3. ad 10. ubi dicit Actus prædestinationis, cum mensuretur æternitate, nunquam cadit in præteritum, sicut nunquam est futurus; sed semper consideratur, ut egrediens à voluntate per modum libertatis. Quibus verbis clarissimè docet, decreta in Deo non posse esse, vel concipi ut futura, sed solum ut præsentia, & ut actu egredientia à voluntate divina.

Secundò, Deus cognoscit suum decretum intuitivè: Ergo illud cognoscit ut præsens, non vero ut futurum. Consequentia patet, in hoc enim distinguitur cognitio intuitiva ab abstractiva, quòd prima terminatur ad rem, ut præsentem, & existentem; secunda verò abstractit ab ejus præsentia, vel existentia.

Tertio, Illud quod concipitur ut futurum, concipitur sub non esse, seu sub expectatione & transitu à non esse ad esse: Sed nihil in Deo potest concipi sub non esse, vel sub transitu à non esse ad esse, cùm Deus sit actus purus, & ipsum esse per essentiam: Ergo nihil potest in illo esse, vel concipi ut futurum.

Denique, Decretum Dei est æternum, & ut tale à Deo cognoscitur: Ergo non cognoscitur ab illo ut futurum. Consequentia manifesta est; futurum enim repugnat æternitati, & destruit conceptum ejus essentialem: cùm enim sit invisibilis & tota simul, non novit præteritum & futurum, sed quicquid in ea est, non nisi est, ut dicit D. Augustinus super Psalmum 101. Ergo

Gg 3

fi de-

- si decretum Dei, ab illo cognoscatur ut æternum, non potest cognosci ut futurum.
- 86 Respondet Suarez, hæc argumenta solum demonstrare, Deum non cognoscere suum decretum, ut realiter futurum, quia futuritio realis repugnat æternitati, & enti per essentiam; non tamen probare, illud non posse cognosci à Deo, ut virtualiter futurum: sicut enim admittitur à Theologis prioritas virtualis inter essentiam divinam & ejus attributa, & inter attributa, quorum unum est ratio à priori alterius (ut immutabilitas æternitatis) sic nihil vetat in divinis decretis, admittere futuritionem virtualem; ita ut si per impossibile non essent æterna, & Deo præsentia, illa ut futura cognosceret.
- 87 Verùm hæc responsio multas patitur instantias, pluresque congerit, & accumulatur difficultates. In primis enim, ut Deus cognosceret sua decreta virtualiter futura, deberet in se distinguere prioritates illas, & signa rationis, quæ format intellectus noster; siquidem ille solus potest concipere unum virtualiter futurum respectu alterius, qui eorum distinctionem virtualem potest apprehendere: Sed hoc repugnat perfectioni divini intellectus, hæc enim distinctio virtualis fingitur, & apprehenditur ab intellectu humano, propter debilitatem, & imperfectionem sui luminis, quod unico conceptu infinitam Dei cognoscibilitatem & adæquare, & exhaustire nequit: Ergo Deus nequit cognoscere sua decreta ut virtualiter futura.
- 88 Secundò, Licet inter duo attributa divina, quorum unum est ratio à priori respectu alterius, possit concipi prioritas virtualis unius ad alterum; non tamen in uno & eodem virtualiter indistincto, imò nec inter duo, quorum unum non est ratio à priori alterius: Atqui decretum divinum non distinguitur virtualiter à seipso, & cognitio Dei respectu futurorum, non se habet ut ratio à priori, respectu divini decreti: Ergo divinum decretum non potest cognosci à Deo, ut virtualiter futurum.
- 89 Tertio, Et si gratis concederemus, dari in divinis decretis prioritatem virtualem, hæc tamen non sufficeret ad futuritionem virtualem; nam illud idem virtualiter exigitur, ad futuritionem virtualem, quod realiter requiritur ad futuritionem realem: Atqui ad istam non sufficit quæcumque distinctio aut prioritas, vel posterioritas realis, sed exigitur quòd unum sit realiter prius existens quàm aliud; ut constat exemplo essentia & proprietatum; quæ licet realiter inter se distinguantur, & essentia sit realiter prior proprietatibus, utpote illarum principium; tamen inter essentiam & proprietates, non datur vera successio, nec proprietates verè, & realiter sunt futuræ respectu essentia; quia simul cum illa existunt, & essentia non est illis prior, prioritate existentia, & instantis in quo, sed prioritate tantum naturæ, & instantis à quo: Ergo similiter ad futuritionem virtualem, non sufficit quæcumque virtualis distinctio, aut prioritas, sed requiritur quòd cum distinctione virtuali, unum existat prius alio, prioritate existentia & instantis in quo: At hæc prioritas non potest reperiri in Deo: tum quia omnia divina existunt per unicam indivisibilem existentiam: tum etiam, quia se mutuo transcendunt, & unum in alio intrinsicè imbibitur, ac proinde, cum nulla res possit prius existere, iis quæ intrinsicè in illa imbibuntur, nihil in Deo prius prioritate instantis
- A in quo, existit quàm alterum: Ergo &c.
- Probatur secundò conclusio: Si posset divinum decretum cognosci ut futurum, maxime pro illo signo rationis, quò divina voluntas intelligitur ut indifferens ad hoc vel illud decretum ponendum. Ita Suarez ubi supra num. 7. At pro illo priori nequit decretum intelligi sub ratione futuri, sed tantum sub ratione possibilis, omni imperfectione possibilitatis creata seclusa: Ergo pro nullo signo, potest decretum ab æterno existens, obtinere rationem futuri. Probatur Minor: Pro signo possibilitatis rerum, nulla res creata intelligitur ut determinatè futura: Ergo nec pro signo possibilitatis decreti, illud cognosci potest, ut determinatè futurum: At signum indifferentiæ voluntatis divinæ, est signum possibilitatis decreti: Ergo in tali signo divinum decretum non potest cognosci ut futurum.
- Si dicas, Præter signum indifferentiæ voluntatis divinæ, & signum existentia decreti, dari aliud medians inter utrumque, posterius primo, & præcedens secundò, in quo intelligitur potest decretum sub ratione futuri. Contra est, nam pro hoc signo inter utrumque medio, vel intelligitur divina voluntas, ut omnino indifferens ad velle & non velle, vel intelligitur determinata ad velle: Si primum, non potest intelligi decretum ut futurum, magis quàm ut non futurum. Si secundum: Ergo antecederet ad decretum, ut exercitè existens, intelligitur aliquid divinam voluntatem determinans, quod est implicatorium: Ergo illud signum medium est omnino fictitium.
- Explicatur illud ampliùs: Ideo pro signo indifferentiæ voluntatis, nequit intelligi decretum ut futurum, quia illa est omnino indifferens ad decretum, & ejus negationem: At hæc indifferens non potest auferri, nisi per decretum, quod est libera determinatio voluntatis divinæ: Ergo divinum decretum non potest concipi ut futurum, in aliquo signo rationis illud antecedenti.
- Tertio probatur conclusio, & magis impugnatur hic modus dicendi Suaris. Si propter aliquam rationem, scientia futurorū contingit, existentiam decreti præcederet: maxime quia si per impossibile non existeret decretum, nec esset ab æterno præterens, Deus illud futurum cognosceret. Ita arguit Suarez ubi supra nu. 6. At hæc ratio, & falsum supponit, & nihil concludit: Ergo hujus Authoris fundamentum ruinosum est. Probatur Minor, in primis quòd supponat falsum, patet; nam scientia quæ Deus cognoscit decretum, est intuitiva respectu illius, & consequenter ab existentia illius, ut à ratione à priori dependens: Ergo ex hypothesi quòd decretum non esset Deo præterens ab æterno, talis scientia per locum à priori desineret esse.
- Quòd verò nihil concludat, probatur: nam eadem ratione cognosceret Deus Verbum ut futurum: Consequens est falsum: Ergo &c. Probatur sequela: Si enim per impossibile, Verbum ab æterno non esset, sed esset in tempore futurum, Deus ab æterno cognosceret ejus futuritionem; quod non potest negare Suarez, si vera est hypothesis, quam circa decretum confingit: Ergo si ex illa hypothesis circa decretum facta, rectè colligit Deum cognoscere suum decretum ut futurum, antequam intelligatur existens: id ipsum tenetur fateri respectu Verbi Divini, quod nempe ut futurum cognoscitur à Deo, ante-

antequam intelligatur ut exercitè existens.

Probatur quarto conclusio, & magis impugnat Sententia Suarez, ex absurdo quod ex ea sequitur. Si enim Deus in signo rationis antecedente existentiam sui decreti, illud ut futurum cognoscat, cognoscerit illud ut futurum necessarium, & non liberè: Sed hoc est absurdum, & repugnans libertati divinæ. Ergo &c. Sequela Majoris probatur. Omne quod cognoscitur ut futurum, debet cognosci ut habens determinationem in sua causa, ad existendum in duratione vel instanti sequenti: At divinum decretum, in eo signo, in quo secundum Suarez cognoscitur ut futurum, non potest cognosci ut habens determinationem liberam, sed naturalem & necessariam in voluntate divina: Ergo non potest cognosci ut liberè, sed ut necessarium futurum. Minor probatur: Si enim in eo signo in quo secundum Suarez, decretum à Deo cognoscitur ut futurum, supponeret in voluntate divina aliquam determinationem liberam, supponeret in illa aliud decretum (omnis enim determinatio libera voluntatis divinæ, decretum est) & sic daretur decretum de decreto, & processus in infinitum. Unde si in tali signo illud concipiatur, ut habens aliquam determinationem in voluntate divina, non potest concipi habere in illa aliam determinationem, quam naturalem & necessariam. Quare ille Author, ut humanam libertatem aliat, destruit divinam; ac proinde etiam & humanam, quæ sine divina subsistere nequit; sicut nec rivulus sine fonte, neq; radius sine Sole, nec universaliter ullus effectus sine sua causa.

Denique rejici potest hæc sententia Suarez, ex alio inconvenienti, quod sequitur ex illa: Sequitur enim scientia absolutorum in Deo, non minus esse mediam inter liberam & naturalem, quam scientiam conditionatorum, in Adversariorum sententia: Sed hoc illi non admittunt: Ergo &c. Probatur sequela Majoris: Scientia conditionatorum objectivè involvit liberum decretum, ut jam fere omnes Adversarii fatentur; & tamen, quia non supponit illud subjective, ut exercitè existens, non est scientia libera, sed vel libera imperfectè, vel media inter naturalem & liberam; juxta diversas illorum sententias, infra referendas: Ergo similis si scientia absolutorum, non supponat decretum subjective, & ut exercitè existens in Deo, sed objective tantum illud involvat, ut docet Suarez, non erit libera perfectè, sed media inter liberam, & necessariam.

§. IX.

Diluantur argumenta Suarez.

Objicit primò Suarez: Deus, pro illo signo rationis, in quo nondum intelligitur habere liberum decretum, comprehendit suam essentiam, & voluntatem: Sed non potest illam comprehendere, nisi in ea cognoscat sua decreta futura in sequenti signo: cum enim cognitio comprehensiva sit omnibus modis perfectissima, debet se extendere ad id omne quod in objecto comprehenso continetur: Ergo Deus cognoscit sua decreta ut futura.

Secundò, Decreta Dei libera in illo signo rationis, in quo voluntas divina non concipitur adhuc determinata ad creandum v. g. hoc universum, non sunt actus præsentia in seipsis; cum in tali signo non habeant, nec concipiuntur habere existentiam: Ergo sunt futura, ac proinde ut ta-

lia, ab intellectu divino cognoscuntur, & in illis futura contingentia, & actus liberi nostræ voluntatis.

Tertiò, In illo signo in quo Deus antecedit sua decreta libera, & concipitur habere scientiam simplicis intelligentiæ, ista propositio, *Deus non decernet in sequenti signo creare universum*, est falsa; cum sit difformis suo objecto, ac proinde ejus contradictoria, nempe: *Deus decernet in sequenti signo creare universum*, vera: Ergò decretum de creatione mundi, in tali signo est determinatè futurum, ac proinde cognoscibile ut tale ab intellectu divino.

Quartò, Si Deus non posset cognoscere suum decretum ut futurum, maximè quia illud est æternum, & æternitate mensuratum: Sed hoc non obstat: Ergo illud cognoscit ut futurum. Major pater, Minor probatur dupliciter. Primò quia licet decretum sit æternum, hoc tamen non obest, quin illud sit & cognoscatur à Deo ut possibile, per scientiam simplicis intelligentiæ, quæ comprehendit suam voluntatem, ut potentem ad liberè se determinandum, ad creationem v. g. hujus universi: Ergò à fortiori æternitas divini decreti, non obstat quin illud in aliquo signo rationis possit habere rationem futuri, & ut tale à Deo cognosci. Consequentia videtur manifesta, quia futurum minus distat à præsentem, quam possibile; cum istud non transeat in præsens, nisi mediante futuro.

Secundò probatur eadem Minor Si Deus ab æterno creasset Angelum operantem, v. g. diligentem, posset cognoscere talem dilectionem, ut posteriorem, & quodammodo futuram, respectu naturæ illius Angeli: Ergo non repugnat aliquid esse æternum, & nihilominus cognosci à Deo ut futurum, saltem virtualiter.

Ad primum dicendum, quod quamvis Deus in illo priori in quo in eo concipiuntur tantum actus naturales & necessarii, comprehendat per scientiam simplicis intelligentiæ suam essentiam, & voluntatem; in ea tamen non cognoscit sua decreta ut futura, quia cum in tali signo divina voluntas sit omnino indifferens, & indeterminata ad productionem rerum, non est mediū in quo divina decreta possint cognosci, ut determinatè futura: ut enim supra dicebamus contra Molinam, in principio indifferenti & indeterminato, non potest cognosci certus & determinatus effectus. Addo quòd, illud argumentum Suarez supponit dari in Deo aliquam præiortatem in quo, inter actus necessarios & liberos: quod esse falsum, constabit ex statim dicendis.

Ad secundum nego Antecedens, quia signum illud in quo divina voluntas concipitur ut indifferens, & indeterminata ad creandum v. g. hoc universum, non est aliqua prioritas in quo, sed tantum à quo, quæ non sufficit ad futuritatem etiam virtualem, ut ostendimus §. præcedenti: alioquin proprietates possent dici futuræ, respectu essentia; & Pater æternus posset cognoscere suum Verbum ut futurum, ut ibidem dicebamus.

Explicatur & magis illustratur hæc responsio ex Salmanticensibus hinc disp. 7. dub. 4. ubi docent, quòd licet inter actus liberos Dei & necessarios, sit aliqua prioritas instantis à quo quatenus scilicet actus necessarii, sunt rationes liberorū, à quibus quasi à priori pendent; & etiam prioritas instantis in quo, secundum modum nostrum imperfectum concipiendi, qui tamen non

habet

habet fundamentum in re: non tamen debet admitteri prioritas instantis in quo, in ordine ad intellectum divinum, & fundata in ipso objecto. Nam ut egregiè dicit D. Thomas loco suprà citato, in Deo non concipitur actus liber ut egressurus, sed ut egrediens: sicut à causa agente in actu secundo, non concipitur effectus egressurus, sed actu egrediens: unde sicut licet principium actuale operationis, sit prius illà, prioritare naturæ, & instantis à quo; operatio tamen non est, nec concipi potest ut futura respectu illius, quia existit in eodem instanti cum illa: prioritas enim à quo, non est prioritas durationis, & existentiae, sed causalitatis tantum, & naturæ. Ita similiter, cum actus liberi sint posteriores necessarii, secundum instans tantum à quo, & non in quo, non possunt esse, nec concipi ut futuri, saltem ab intellectu divino.

101 Dices: Si actus liberi sint in eodem instanti in quo sunt necessarii, sequitur quòd Pater æternus producendo Verbum, sua decreta, & in illis creaturas ut futuras cognoscat, & sic quòd Verbum Divinum procedat ex cognitione futurorum: quod est contra communem Theologorum sententiam.

Respondent Salmanticenses ubi suprà, negando sequelam Majoris, quia cum Verbum Divinum sit ens omnimodè necessarium, duo requirit ex parte cognitionis à qua procedit: primum quidem, quòd talis cognitio in eodem signo in quo prædictum Verbum intelligitur procedere. Secundum, quòd illa sit de objecto omnino necessario, non verò contingenti, aut libero; ac prinde quòd sit cognitio simpliciter necessaria: quod secundum deest divinæ cognitioni, ut terminatur ad actus liberos ipsius Dei, & ita prædicti actus, & eorum cognitio, se habent merè concomitanter ad productionem Verbi Divini, nec formaliter ad illam concurrunt. Ut in Tractatu de Trinitate dicemus.

Diss.
9 art.
3.

102 Ad tertium, Negandum est suppositum Antecedens, in quo supponitur quòd Deus, antecedit sua decreta libera, aliquà prioritare in quo, & non solam à quo. Si verò Antecedens intelligatur de signo rationis à quo, negandum est istam propositionem, *Deus non decernit creare mundum, esse falsam*: quia cum Verbum decernit, aut non decernit, significet de futuro, & actus divinæ voluntatis, quò Deus determinatur, sit ei præsens in omni signo in quo (eò quòd mensuratur æternitate, & intuitivè ab illo cognoscatur) oportet ut respectu intellectus divini semper sit falsa illa propositio de futuro, *Deus decernit*; ac prinde ejus contradictoria, nimirum, *de futuro non decernit*, semper vera. Adde quod, falsum est quod supponit Suarez in argumento: unam scilicet ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti, esse determinatè veram, & alteram determinatè falsam, in signo antecedenti divinum decretum, de quo fusè articulo sequenti.

103 Ad ultimum nego Minorem: Ad cujus primam probationem dicendū est, Deum cognoscere per scientiam simplicis intelligentiæ, suum decretum ut possibile; sumendo possibile improprie, & largo modo: secus si in propria & stricta significatione, usurperetur. Possibile enim potest sumi duobus modis: primò improprie, & in ampla quadam significatione; prout scilicet significat illud quod absolutè non repugnat. Secundò proprie & strictè, & prout denotat illud

A quod continetur solùm in potentia causæ, omnino indifferentis & indeterminatæ ad ejus productionem. Quamvis ergo divina decreta possint dici possibilea primo modo, quia non repugnant esse (in quo etiam sensu, divina essentia, attributa, divinæ personæ, & omnia quæ sunt in Deo, possibilea dici possunt.) in secunda tamen acceptione divina decreta non possunt esse, nec cognosci à Deo ut possibilea: ad hoc enim necessarium esset, ut Deus cognosceret in aliquo signo, & instanti rationis in quo, & non solùm à quo, suam voluntatem, ut omnino indifferentem, & indeterminatam ad futuritionem, vel non futuritionem rerum: quod repugnare jam ostendimus.

B Ad secundam probationem Minoris principalis, respondeo primò negando Antecedens: Supposito enim quòd Deus ab æterno creasset Angelum diligentem, ejus dilectio non posset ab illo cognosci ut futura, quia essentia Angeli esset eà tantum prior, prioritare à quo, quæ (ut ostendimus) non sufficit ad futuritionem, etiam virtuales.

C Secundò, dato & non concesso Antecedente, negatur Consequentia & paritas. Ratio disparitatis est, quia in tali casu, substantia Angeli, ejusque dilectio, per accidens tantum mensurarentur æternitate, tanquam mensurà non sibi proprià, & essentiali: At verò divinum decretum, mensuratur æternitate, tanquam mensurà proprià & sibi essentiali.

ARTICULVS IV.

An Deus cerò præsciat futura contingentiæ, & libera in eorum voluntate objectivæ

§. I.

Proponitur status questionis.

Notandum primò: Duplicem à Philosophis distingui veritatem, unam formalem quæ residet in intellectu cognoscente; alteram objectivam, quæ est in ipso objecto cognito, & quæ consistit in connexionè prædicati cum subiecto quæ si sit necessaria, & fundata in natura, & quidditate objecti, propositio quæ illam enuntiat, dicitur necessaria, & æternæ veritatis: si autem contingens, & proveniens ab extrinseco, vocatur de futuro contingenti.

Notandum secundò, sive potius supponendum, Propositiones de futuro contingenti, esse determinatè veras, aut falsas ab æterno, pro omni instanti reali: quia nullum potest assignari instans reale, in quo Deus non se determinaverit, absolute, vel conditionatè, circa futuritionem, vel non futuritionem omnium rerum possibilem, mediante decreto absoluto, vel conditionato: unde dependenter à tali decreto, ab æterno in Deo existente, res omnes contingentes, & libera, sunt ab æterno determinatè futura, vel non futura, & consequenter propositiones de illis enuntiatæ, determinatè veræ vel falsæ in omni instanti reali. Hoc tamen non obstante, Theologi distingunt in Deo duo signa vel instanta rationis (abstrahendo ab eo quòd sunt instanta rationis in quo, vel solùm à quo) in quorum priori Deus intelligitur in sua natura constitutus, cum suis attributis essentialibus, & ut cognoscens omnia possibilea per scientiam simplicis intelligentiæ, nihil tamè adhuc determinans circa futuritionem.

§. II.

Vera Sententia stabilitur, & autoritate Aristotelis & D. Thomae firmatur.

futuritionem, vel non futuritionem rerum. In A
secundo vero concipitur in Deo decretum, quò
se liberè determinat ad illas producendas in ali-
qua differentia temporis, vel ad illas relinquen-
das in statumera possibilitatis. Queritur ergo,
an in illo primo signo rationis, in quo adhuc
non concipitur in voluntate divina decretum
absolutum, vel conditionatum, circa futuritio-
nem, vel non futuritionem rerum contingentium,
illa fiat determinatè futura, vel non future,
absolutè, vel conditionatè; & propositiones de
illis enunciatae determinatè verae, vel falsae? Sive
quod idem est, an futuritio determinata rerum
contingentium, earumque veritas objectiva, sit
dependens, vel independens à divino decreto? B
Si enim ab illo non dependeat, erit eo prior, &
illud antecedens; si autem dependeat, erit eo
posterior, & subsequens ad illud.

106 Notandum tertio, Quod sicut quando dicitur,
quod alter oculus est necessarius ad videndum,
hoc potest intelligi duobus modis: primo
utly alter supponat determinatè, & pro aliquo
in particulari, & individuo: secundò, ut supponat
confusè, & indeterminatè, pro aliquo, qui-
cumque ille sit, vel dexter vel sinister, ut explica-
ritur in Logica. Ita similiter, quando quaeritur
an aliqua ex propositionibus contradictoriis de
futuro contingenti, sit vera vel falsa, ante decre-
tum, hoc potest intelligi, vel de aliqua in deter-
minatè, & confusè, quacumque illa sit, vel de a-
liqua determinatè, in particulari, & individuo.
Si quaestio in primo sensu intelligatur, extra du-
bium & controversiam est, aliquam ex propo-
sitionibus contradictoriis de futuro contingenti,
indeterminatè & confusè, debere esse veram,
vel falsam: id est ambas non posse esse simul ve-
ras, & simul falsas. Unde solum est difficultas, &
controversia inter Theologos; an aliqua deter-
minatè, in particulari, & in individuo, v.g. hæc
Antichristus erit. Petrus convertetur, habeat deter-
minatam veritatem objectivam, ante decretum
& prædefinitionem voluntatis divinae, in qua
Deus certò cognoscat futura contingentia & li-
bera.

107 Partem affirmativam tenent communiter
Recentiores extra Scholam D. Thomae. Sententiam
tamen negativam expressè tradit Aristoteles
cap. 8. Perthierm. D. Thomas ibidem lectio-
ne. 11. omnèque ferè antiqui Aristotelis Inter-
pretes: Ammonius, Averroës, Boëtius, Julius
Paccius, aliique Peripatetici, in illum locum:
quibus ex Recentioribus subscribunt Fonseca
4. Metaph. cap. 7. in explanatione textus, & 3. In-
stitutionum cap. 6. Henriques Tomo 2. lib. de
ultimo fine hominis cap. 4. Bellarminus lib. 2. de
gratia & libero arbitrio cap. 4. & 15. Toletus ad
cap. 8. Perthierm. aliique plures. Eandem sententiam
tuetur Scotus in 1. dist. 39. quaest. 1. §. Viso de
contingentia rerum, ubi hæc scribit: In illo primo
instanti antecedenti decretum) non sunt vera con-
tingentia, quia nihil est tunc per quod habeant verita-
tem determinatam: postea autem determinatione vo-
luntatis divinae, jam sunt vera, videlicet pro illo secundo
instanti. Quò nihil clarius & expressius in fa-
vorem nostrae sententiae dici
potest.

Dico igitur: Propositiones de futuro con- 108
tingenti, ante decretum, nullam habere ve-
ritatem objectivam determinatam, in qua Deus
futura contingentia, vel libera certò cognoscat.
Ita (ut dixi) expressè docet Aristoteles 1. de in-
terpret. cap. 8. ubi loquens de futuris contingen-
tibus, quæ talibus, & prout continentur in suis
caulis indifferentibus, ansequam salvà eorum
indifferentiã, ad illorum productionem deter-
minentur; ac proinde loquens implicite & vir-
tualiter de illis, ut præcedunt efficaciter decretum
Dei, quò causæ prædictæ determinantur, in i-
so capitis exordio, sic ait. In usigitur quæ sunt,
& fuerunt, necesse est affirmationem, vel negationem,
veram vel falsam esse. In singularibus autem, atque
futuris, non similiter sese res habet, &c. Quæ ver-
ba exponens Divus Thomas ibidem lect. 13. hæc
scribit: In præteritis & præsentibus necesse est quod
altera oppositarum determinatè sit vera, & altera
falsa, in quacumque materia: sed in singularibus quæ
sunt de futuro, hoc non est necesse, quod una sit deter-
minatè vera, & altera falsa; & hoc quidem dicitur,
C quantum ad materiam contingentem. Idem docet
in 1. sent. dist. 38. quaest. 1. art. 5. ad 2. his verbis.
Futurum contingens non est determinatè verum ante
quam fiat, quia non habet causam determinatam. Et
quaest. 16. de malo art. 7. Ea, inquit, quæ sunt ad u-
trumlibet, non possunt præcognosci in suis causis deter-
minatè, sed sub disjunctione: utpote quia erunt vel non
erunt, sic enim habent veritatem. Videndus est etiam
in hac parte quaest. 16. art. 7. ad 3. ubi expres-
sissimè loquitur.

Ex quibus habes Gabrielem Vazquem, & ali- 109
os Recentiores, non solum malè de Aristotele
mereri, sed etiam in D. Thomam graviter pec-
care, dum asserunt Aristotelem errasse, in eo
quod docuit propositionum contradicentium
de futuro contingenti, neutram esse determina-
tè veram, vel falsam: quia (inquiunt) per hoc
certam, & infallibilem futurorum contingen-
tium præscientiam Deo denegavit. Patet, in-
quam, hanc responsionem non solum esse fri-
volam, sed etiam S. Doctore in iuriosam. Si enim
in hoc errasset Aristoteles, non debuisset S. Tho-
mas ei adherere, ejusque sententiam sequi, sed
potius illum corrigere, ac emendare. Præter-
quam quod, malè omnino discurrunt illi Au-
thores, dum ex eo quod Aristoteles docuit con-
tradicentium de futuro contingenti neutram
esse determinatè veram, vel falsam, inferunt il-
lum Deo certam futurorum notitiam abstulisse.
Aliud enim est, quod Deus futura contin-
gentia ante decretum, & determinationem suæ
voluntatis non cognoscat: cum pro eo priori
non sint determinatè vera, nec proinde cogno-
scibilia; & aliud quod ea absolutè non præsciat,
nec prævideat; & si ex primo posset deduci se-
cundum, eodem modo posset quis inferre, in
Deo nullam esse libertatem, quia in eo signo ra-
tionis, in quo actus notionales, & necessarii in
Deo concipiuntur, nullum in eo intelligitur li-
bertatis exercitium. Item ex eo sequeretur,
Deum non esse omnipotentem, nec justum, nec
misericordem; quia in eo signo rationis, in
quo concipimus divinam naturam, ut est intra
propriam lineam, præcise per intellectum attri-
butis,
H h

butis, non apprehendimus in illo omnipotentiam, nec iustitiam, aut misericordiam. Denique in Deo non esset Trinitas Personarum, quia in illo signo rationis, in quo divina natura, abstractis per intellectum personalitatibus, apprehenditur, nullæ in eo concipiuntur relationes, aut personæ, vel actus notionales.

110 Non valet etiam aliorum responsio, qui dicunt Aristotelem & D. Thomam non negare unam ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti esse determinatè veram, quoad se, & respectu intellectus divini, sed solum quoad nos, & respectu intellectus humani, cui talis veritas occulta & incognita est. Non valet, inquam, hæc elusio: Tum quia, juxta illam, discrimen quod Aristoteles & D. Thomas inter propositiones de futuro contingenti, & de præterito statuunt, subsistere nequit, cum non solum propositiones de futuro contingenti, sed etiam de præterito, possint esse nobis occulta & incognita. Tum etiam, quia non aliam reddunt rationem, quare neutra ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti sit determinatè vera vel falsa, nisi quia futurum contingens non habet esse determinatum in suis causis, ut patet ex verbis D. Thomæ in 1. distin. 38. quæst. 1. art. 5. ad 2. supra relatis, ait enim: *Futurum contingens non est determinatè verum antequam fiat: quia non habet causam determinatam.* Sed hæc ratio probat futura contingentia non habere veritatem objectivam determinatam ante decretum, etiam quoad se, & respectu intellectus divini: Ergo prædicta interpretatio non est legitima.

§. III.

Conclusio ratione suadetur.

111 **P**otes in super probati conclusio ratione fundamentalis, quam sic breviter propono. Veritas objectiva determinata, de objecto absolute, vel conditionate futuro, præsupponit ipsum objectum ut absolute, vel conditionate futurum: Sed nullum contingens ante decretum, & prædefinitionem voluntatis divinæ, est absolute, vel conditionate futurum: Ergo nec ulla propositio de futuro contingenti determinatè vera vel falsa. Major constat ex illo communi Philosophorum axioma, *Ex eo quod res est vel non est, propositio dicitur vera vel falsa:* cujus ratio est, quia verum præsupponit ens, sicut proprietas essentialiam. Minor autem constat ex dictis §. 2. articuli præcedentis, ubi demonstravimus ante decretum, & prædefinitionem divinæ voluntatis, nihil esse determinatè futurum: Tum quia ante illud res omnes sunt in statu mere possibilitatis, & solum habent esse in virtute & omnipotentia Dei; & tunc adhuc nihil amplius habebat mundus hic productus, quam qui solum est possibilis: Tum etiam, quia ante Dei decretum, futura contingentia non habent esse futurum ex natura sua, auctus Deus non posset facere ut non essent futura; neque ex Dei causalitate, cum enim Deus sit agens liberum, non potest intelligi aliqua ejus causalitas, ante decretum, & liberam determinationem suæ voluntatis.

112 Adde quod, futurum (ut supra ostendimus) est illud quod est determinatum in causa, ad habendam existentiam pro duratione sequenti: unde cum ante decretum, quod est libera determinatio divinæ voluntatis, nihil sit determinatum in causa prima, ad habendam existentiam

A pro duratione sequenti, nihil etiam antecederet ad illud, potest esse, vel concipi ut determinatè futurum: sicut nec ante Dei potentiam, nihil potest esse, vel concipi ut possibile.

Probatur secundò conclusio: Omnis veritas objectiva determinata, debet fundari in aliquo esse, cum veritas consequatur ad ens: Vel ergo veritas objectiva futurorum contingentium ante decretum, fundatur in esse quod habent in se, vel in esse quod habent in suis causis? Neutrum dici potest: Ergo nullam habent veritatem objectivam ante decretum. Minor, quantum ad primam partem, constat: contingentia enim, quando sunt futura, non sunt in se, ut patet. Ergo veritas objectiva eorum, si quam habeant, non potest fundari in esse quod habent in se. Probatur verò quantum ad secundam. Nulla res futura habet esse certum & determinatum in causa indifferenti, & impeditibili, ut supra contra Molinam ostendimus: Sed ante decretum omnis causa libera & contingens, est indifferentis, & impeditibilis, saltem à Deo: Ergo ante illud non habet esse certum & determinatum in suis causis. Unde D. Thomas in dist. 38. quæst. 1. art. 5. *Quædam cause sunt quæ habent ad utrumque, & in istis causis effectus de futuro nullam habent certitudinem, vel determinationem.*

Confirmatur: Veritas objectiva, ut diximus in primo notabili, consistit in connexione prædicati cum subiecto: At in signo rationis antecedente divinum decretum, nulla potest esse aut concipi connectio inter prædicatum & subiectum propositionum de futuro contingenti: Ergo nec ulla veritas objectiva. Minor probatur, in tali signo nulla potest esse vel concipi causa, quæ certò & infallibiliter conjungat extrema propositionis de futuro contingenti, v.g. existentiam cum Antichristo, vel conversionem cum Petro: nam in tali signo non concipitur in Deo, nisi omnipotentia nudè sumpta, & omnino indeterminata ad productionem rerum, & secundum principia Adversariorum, decretum indifferentis concurrenti ad quodcumque homo voluerit: At connectio illorum extremorum, non potest procedere, nec à divina omnipotentia nudè sumpta, & indeterminata, neque à decreto indifferenti: quia (ut sepe diximus cum S. Thoma) à causa indifferenti, ut indifferentis est, non potest oriri certus & determinatus effectus: Ergo in signo antecedenti decretum, nulla potest esse aut concipi connectio determinata inter prædicatum & subiectum propositionum de futuro contingenti.

Probatur tertio: Adversarii dum intendunt suadere determinationem veritatis objectivæ in futuris contingentibus, proprii ad decretum, committunt circulum vitiosissimum: etenim determinationem veritatis objectivæ suadere nituntur, ut probent determinationem veritatis formalis existentis in divino intellectu; quod patet, ponunt enim determinatam veritatem objectivam in futuris contingentibus, ut in ea certò à Deo cognoscantur, cognitione omnino infallibili, quæ que non sit exposita fallitati: hoc autem idem est ac probare determinationem veritatis formalis. At etiam determinationem veritatis objectivæ, colligunt ex determinatione veritatis formalis: Ergo committunt circulum vitiosum. Minor subsumpta probatur: nam pro illa determinatione sic arguit. Tunc propositio est vera & determinatè, quando significat ré sicuti est: Sed hoc habet propositio de futuro contingenti ante

tur: cum talis veritas obiectiva, supponat futuritionem in rebus contingentibus, vel sit ipsa met futuritio rerum, ut obiecta intellectui divino: Atqui talis veritas obiectiva, secundum principia Adversariorum, oritur ex natura & vi oppositionis contradictoriae: Ergo & futuritio rerum contingentium. Minor constat, ideo enim Adversarii volunt unam contradicentium de futuro contingenti esse determinate veram, & alteram falsam ante decretum, quia sunt contradictoriae, & quia talis est lex, & natura contradictionis, ut una pars debeat semper esse determinate vera, & altera falsa: Ergo veritas illa obiectiva in propositionibus de futuro contingenti, non aliunde oritur, quam ex ipsa natura contradictionis, seu oppositionis contradictoriae.

221 Secunda ratio potest sic formari, Illud quod est futurum ante primum principium, & primam veluti radicem totius libertatis, & contingentiae in rebus, est necessarium, & non liberum futurum; implicat enim dari, vel concipi aliquam libertatem, aut contingentiam in rebus, ante primum principium, & primam radicem illius: At iuxta principia Adversariorum, res sunt futurae, saltem conditionate, ante primum principium, primamque radicem totius libertatis, & contingentiae: Ergo sunt necessarium, & non liberum futurae. Major constat, Minor vero probatur. Decretum divinum est primum principium, & veluti prima radix libertatis & contingentiae in rebus: At in sententia Adversariorum, res sunt determinate futurae, saltem conditionate, ante decretum: Ergo sunt futurae ante primum principium, & primam radicem totius libertatis, & contingentiae in rebus. Minor constat, Major vero probatur ex quo divinum decretum est primum liberum, & tale per essentiam; e contra vero libertas quae est in rebus, est creata, dependens, & participata a Deo: unde cum primum in quolibet genere, sit causa caeterorum, & illud quod est tale per essentiam, sit causa eorum quae sunt talia per participationem, manifestum est, divinum decretum esse primum principium, & primam radicem totius libertatis creatae, & participatae a rebus: sicut Sol est fons, & origo totius lucis, & calor in corporibus inferioribus. Ex quo principio D. Thomas supra quaest. 2. art. 3. ex variis gradibus bonitatis, & perfectionis, quae reuident in rebus creatis, demonstrat dari unum primum ens, summum bonum, & perfectum, quod est prima causa, primumque principium totius entitatis, & bonitatis in rebus creatis.

222 Confirmatur primò: Nulla potest dari perfectio simpliciter simplex in rebus creatis, quae non procedat immediate a Deo, tanquam a primo principio, sicut nullus potest esse radius, qui non procedat a Sole, nec ullus rivulus, qui non promanet a fonte. Unde dicitur Jacobi 1. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum, de sursum est descendens a Patre luminum.* Sed libertas actualis est aliqua perfectio simpliciter simplex, quae competit solum perfectissimis & nobilissimis creaturis huius universi, hominibus scilicet & Angelis: Ergo debet immediate procedere & emanare a Deo, tanquam a primo principio: non potest autem ab illo immediate procedere, nisi ratione liberi decreti suae voluntatis, quo efficaciter praedestinat, creaturam infallibiliter simul & liberè operaturam, & quo attingit, & causat, non solum substantiam, sed etiam mo-

adum libertatis, & contingentiae in nostris operationibus; decretum enim indifferens, ut infra dicemus, non causat, sed expectat, vel supponit liberam determinationem voluntatis humanae: Ergo si res ponantur, vel supponantur determinate futurae, antecedenter ad decretum praedeterminans, ponuntur & supponuntur futurae, ante primum principium, & primam veluti radicem totius libertatis actualis; ac proinde supponuntur futurae necessarium, & ex natura rei, non vero liberè & contingenter.

Confirmatur secundò: Futuritio quae antecedit omnem libertatem tam Dei, quam creaturarum, est necessaria, & non libera: At futuritio quae est prior decreto, antecedit omnem libertatem, tam Dei, quam creaturarum: Ergo est necessaria, & non libera. Minor quantum ad primam partem constat, cum enim decretum sit libera determinatio voluntatis divinae, evidens est quod futuritio quae est prior decreto, est prior libertate divina. Probatur vero quantum ad secundam: cum enim omnis libertas creata, sit participata a divina; & quod est tale per participationem, non possit esse, nec concipi in eo signo, in quo adhuc non est, nec concipitur illud quod est tale per essentiam, manifestum est futuritionem rerum contingentium, non posse esse, vel concipi ut liberam, per ordinem ad voluntatem creatam, in signo antecedenti decreto, in quo nullum adhuc est, nec concipitur exercitium libertatis increatae, nec ulla libera determinatio voluntatis divinae, circa res creatas, & illarum existentiam, vel futuritionem.

Confirmatur tertio: Libertas divina & humana essentialiter inter se subordinantur, & se habent per modum primi, & secundi liberi: unde cum repugnet quod aliquid praecedat primum alicuius ordinis, & non praecedat secundum, essentialiter subordinatum, implicat quod futuritio rerum contingentium, antecedat decreto, & liberam determinationem voluntatis divinae, & non praecedat similiter electionem, ac determinationem voluntatis humanae. Sicut repugnat quod aliquis motus corporalis, sit prior motu primi mobilis, & posterior motibus aliorum corporum caelestium inferiorum, quae illi subordinantur, & ab ejus impulsu, & motione dependent.

Tertia ratio quam supra insinuavimus, potest sub hac forma breviter proponi. Quod convenit alicui ex se, & ex sua natura, convenit ei necessarium, & non liberum, seu contingentem: At futuritio quae antecedit decretum, convenit rebus ex se, & ex sua natura: Ergo convenit illis necessarium, & non liberum. Major constat, Minor vero probatur. Illud quod non convenit rebus ab extrinseco, competit illis ex se, & ex sua natura: Sed futuritio quae antecedit decretum, non competit rebus ab extrinseco: Ergo illis competit ex se, & ex sua natura. Minor probatur, Futuritio non potest convenire rebus ab alia causa extrinseca, nisi vel a Deo, vel a causa secunda: Sed ante decretum non potest illis convenire, nec ex causalitate Dei, nec ex efficientia alicujus agentis creati: Ergo non potest illis convenire ab extrinseco. Minor quantum ad primam partem est evidens, cum enim Deus non sit agens naturale, sed liberum, nulla potest in eo esse vel concipi causalitas, antecedenter ad liberum decretum suae voluntatis. Probatur vero quantum ad secundam. Cum omne agens creatum sit subordinatum

natum Deo in agendo, & ab eo essentialiter dependens, non potest esse vel concipi ut agens, & ut exercens aliquam causalitatem circa alias res creatas, in eo signo rationis, in quo Deus non est, nec concipitur, ut liberè agens; alioquin tale agens creatum, esset & conciperetur ut prima causa, & primum principium talis effectus: Ergo futuritio non potest competere rebus ante decretum, ex efficientia seu causalitate alicujus agentis creati.

126 Ultima denique ratio, quam etiam supra attingimus, & quam egregiè prosequitur Sanctus Thomas lect. 13. super cap. 8. Periherm. fundatur in eo quod omne quod est verum & futurum pro omni signo imaginabili, est tale necessarium, & ex natura rei, & non liberè seu contingenter. Ut enim ibidem cum Aristotele discursit S. Doctor: *Si semper ponitur aliquid esse præsens, vel futurum, non potest non esse quoniam illud sit præsens, vel futurum: sed quod non potest non esse, idem significat ac quod est impossibile non esse: quod autem est impossibile non esse, necesse est esse.* At juxta principia Adversariorum, veritas objectiva, & determinata futuritio, convenit contingentibus pro semper, & pro omni signo rationis imaginabili: Ergo convenit illis necessariò, & ex natura rei, non verò liberè & contingenter. Minor constat ex supra dictis, nam juxta principia Adversariorum, veritas objectiva, ac proinde determinata futuritio, convenit rebus contingentibus ex natura & vi oppositionis contradictoriae, quæ habent vim in omni signo imaginabili, cum contradictio fundetur in illo primo principio. *Quodlibet est vel non est, quod est verum pro omni instanti, & signo rationis excogitabili: Ergo &c.*

§. V.

Duo corollaria præcedentis doctrinae.

127 Ex dictis in primis habetur, Adversarios qui se libertatis patros & vindices profitentur, reipsa esse ejus destructores, ac peremptores; eamque in suo primo principio, primaque veluti radice, extinguere ac præfocare; in eo scilicet quod docent, contingentia habere veritatem objectivam, & futuritionem determinatam ante decretum, & determinationem voluntatis divinæ, quæ (ut ostendimus) est primum principium, & prima veluti radix totius libertatis & contingentia in rebus creatis. Quare D. Thomas, ut conciliet libertatem & contingentiam rerum cum divinis decretis, semper recurrit ad efficaciam voluntatis divinæ attingentis non solum substantiam, sed etiam modum libertatis in nostris operationibus: ut videri potest i. parte quaest. 8. art. 8. quaest. 22. art. 4. quaest. 23. art. 6. 1. 2. quaest. 10. art. 4. ad 1. in 2. ad Annibaldum dist. 44. quaest. 1. art. 4. ad 4. 1. Periherm. lect. 14. ubi sic loquitur. *Voluntas divina est intelligenda ut extra ordinem entium existens, velut causa quadam profundius totum ens, & omnes ejus differentias. (Quam pulchra consideratio ad habendam divinam magnitudinem ubique præsentem!) Sunt autem differentia entis, possibile, & necessarium, & ideo expressa voluntate divina originantur necessitas & contingentia in rebus &c. Idem habet 6. Metaph. lect. 3. ubi etiam videndus est.*

128 Habes secundo, futura contingentia absoluta, vel conditionata, in propositionibus contradic-

A toriè oppositis, seu in vi, & lege contradictionis, non posse certò & determinatè à Deo cognosci, antecedenter ad decretum, ut docent Recentiores. Ut enim ostendimus, vis contradictionis non magis petit veritatem unius partis determinatæ, v.g. affirmativæ, quàm alterius, scilicet negativæ; sed tantum exposcit quod illæ sint impossibiles in veritate, vel falsitate: At in medio indifferenti non potest sciri aliquid determinatum, ut constat ex supra dictis contra Molinam: Ergo in propositionibus contradictoriis, ex vi contradictionis, non possunt futura contingentia, ut determinatè vera, vel ut determinatè falsa cognosci.

§. VI.

Respondetur argumentis adverse sententia.

129 Argumenta Adversariorum in hac materia, valde frigida ac jejuna sunt; ex dictis enim satis apparet, quàm sit infirmum ac imbecille fundamentum, quod ex vi contradictionis desumunt, ita argumentantes. Vis contradictionis exigit, ut una ex contradictoriis sit determinatè vera, & altera determinatè falsa: At istæ propositiones, si vocavero Petrum in tali occasione, consentiet. Et si vocavero Petrum in tali occasione, non consentiet: sunt contradictoriae, pro priori ad decretum divinum: Ergo pro priori ad decretum, una illarum est determinatè vera, & altera determinatè falsa; & consequenter Deus prout sic illas cognoscit, ante decretum voluntatis suæ.

130 Confirmant hoc argumentum, ex eo quod propositio disiunctiva, constans ex illis contradictoriis, est vera, pro priori ad decretum, determinatè veritate: At veritas disiunctivæ, ex veritate alicujus partis desumitur, & consequenter determinata illius veritas, ex determinata veritate alicujus partis dependet: Ergo aliqua pars prædictæ disiunctivæ, debet esse determinatè vera, pro illo priori ad decretum divinum; & consequenter poterit à divino intellectu, pro illo priori, ut determinatè vera cognosci.

131 Ad hoc argumentum, quidam ex nostris respondent, concessâ Majori, negando Minorem; scilicet quod pro priori ad decretum, illæ propositiones sunt contradictoriae: Nam pro illo priori, non sunt propositiones, eò quod Deus pro illo priori, nihil de futuritione, aut non futuritione concipiat, & propositio significare non potest, nisi mediante conceptu: unde hæ voces, *homo est animal*, prolatae à phittaco, non sunt propositiones, quia proferens illas, nihil de re concipit: cum autem ad contradictionem necessariò debeat supponi essentia propositionis, consequens sit quod inter illas, pro priori ad decretum, non sit contradictio.

132 Hanc solutionem & probo, & laudo, aliter tamen argumento respondeo, nempe distinguendo Majorem: Vis & natura contradictionis exigit, ut una ex contradictoriis sit determinatè vera, & altera determinatè falsa pro omni instanti reali, concedo Majorem: pro omni priori naturæ, nego Majorem, & concessâ Minori, nego Consequentiam; & insto in signo possibilitatis, & in signo antecedenti; nempe prædicatorum quæ Deo necessariò conveniunt, in quibus nulla ex istis propositionibus potest esse vera aut falsa determinatè, & tamen potest idem argumentum pro illis signis formari. Insto etiam in propositionibus de præsen-

ti: hæc namque propositio, *voluntas diligit*, A
contradictoriè opponitur isti, *voluntas non dili-*
git; & tamen licet una sit vera, & altera falsa de-
terminatè, pro instanti reali, neutra determinatè
est vera, aut falsa, pro priori natura, pro quo in
eodem instanti reali, voluntas ut indifferens, per
modum actus primi præcedit.

133 Tertiò responderi potest, quod vis & natura
contradictionis, exigit ut una ex contradicto-
riis, sit determinatè vera, & altera falsa: una
determinatè formaliter, concedo: una de-
terminatè materialiter, nego. Sensus distinctio-
nis est, ex contradictione provenire, quod de
facto utraque propositio nunquam sit vera, vel
utraque falsa, sed quod si una sit vera, altera de-
beat esse falsa: quòd verò hæc materialiter, &
in individuo sit vera, determinatè præ alia, hoc
non provenit ex contradictione, sed vel ex ma-
teria, ut in propositionibus necessariis, vel ex
determinatione præsentialitatis, aut præteriti-
onis, ut in propositionibus de præsentibus, & præte-
rito; aut ex determinatione causarum, ut in
propositionibus de futuro contingenti: unde
antecedenter ad decretum, quod est determi-
natio causæ primæ, nulla potest esse determi-
natè vera, vel falsa; sed una tantum indeterminatè,
& sub disjunctione, eo ferè modo, quò
altero oculi dicitur necessarius ad videndum,
ut exposuimus §. i. annotatione terttia. Ex quo
patet responsio ad confirmationem, dicendum
enim est, quòd sicut disjunctiva est necessaria, si
constet ex partibus impossibilibus; licet neutra
earum sit necessaria, ut patet in hac, *Petrus est albus*,
vel non albus: ita tota disjunctiva potest esse determinatè
vera, quia ad necessitatem, aut veritatem determinatam
disjunctivæ, sufficit impossibilitas partium, secundum verita-
tem aut falsitatem.

134 Objicies secundo: Illa propositio est deter-
minatè vera, quæ est conformis suo objecto: Sed
hæc propositio, *Antichristus erit*, etiam pro
priori ad decretum, est conformis suo objecto:
Ergo est determinatè vera. Major patet, Mi-
nor probatur. Tunc propositio est conformis
objecto, quando illud ita se habet, ut per eam
enunciatur: Sed objectum hujus propositionis,
Antichristus erit, ita se habet ut enunciatur per
illam; cum reverà Antichristus sit habiturus
existentia in aliqua differentia temporis, ut est
certum de fide, & in scriptura revelatum: Ergo
hæc propositio, etiam pro priori ad decretum,
est conformis suo objecto.

135 Confirmatur: Illa propositio de futuro est deter-
minatè vera, quæ aliquando habebit suam de
præsentibus, seu de inesse veram: veritas enim pro-
positionis de futuro, per suam de inesse, seu de
præsentibus regulari & cognosci debet: Sed hæc
propositio, *Antichristus erit*, habebit aliquando
suam de inesse veram; aliquando enim verum
erit dicere, *Antichristus nunc est*, ut est certum de
fide: Ergo est determinatè vera.

136 Confirmatur amplius: Objectum hujus pro-
positionis, *Antichristus erit*, non est determinatio
causæ primæ (alioquin non esset de futuro, sed
de præsentibus, sed existentia ipsius Antichristi, ha-
benda pro tempore). Ergo quamvis causa pri-
ma, in signo antecedenti decretum, non sit de-
terminata ad producendum Antichristum, hoc
tamen non obstat, quin talis propositio, pro illo
priori sit determinatè vera.

137 Ad objectionem respondeo, concessa Majo-

ri, negando Minorem: ad ejus probationem,
distinguo Majorem. Tunc propositio est con-
formis objecto, quando ita se habet, ut per eam
enunciatur: si hoc habeat ex vi illius signi, in
quo enunciatur, sive ex vi dispositionis factæ
in tali signo, concedo. Si hoc habeat ex vi
alterius signi, sive ex vi dispositionis factæ
in alio signo subsequenti, nego. Quòd autem
Antichristus sit habiturus existentiam, pro ali-
qua differentia temporis, hoc non provenit, ex
vi dispositionis factæ in signo antecedenti de-
cretum; sed ex vi ipsius decreti, quo voluntas
divina se determinavit ab æterno ad producen-
dum aliquando Antichristum; & quia tale de-
cretum & determinatio causæ primæ, in Scri-
ptura revelatur, ideo hæc propositio *Antichristus
erit*, modò non solum est determinatè vera, sed
etiam certa de fide.

Ad confirmationem similiter respondeo,
concessa Majore, distinguendo Minorem: Hæc
propositio, *Antichristus erit*, formata pro priori
ad divinum decretum, habebit aliquando suam
de inesse veram, ex vi talis prioris, & dispositio-
nis in eo factæ, nego Minorem. Ex vi signi po-
sterioris, & divini decreti determinantis ali-
quando producere Antichristum, concedo Mi-
norem, & eodem modo distinguo Consequentiam.

Ad secundam confirmationem, dicendum est,
objectum propositionis de futuro contingenti,
neque esse solam determinationem causæ, ne-
que solam existentiam rei, ut habendam pro
tempore futuro; sed existentiam rei, ut habendam
ex vi præsentis determinationis causæ:
unde quamvis decretum, & determinatio cau-
sæ primæ, vel secundæ, non sit objectum ha-
rum propositionum, est tamen ejus fundamen-
tum, & prima regula, primaque radix conformi-
tatis quam habent cum illo; eo proportio-
nali modo quò indifferens judicium rationis
est prima regula libera determinationis volun-
tatis, quamvis non sit objectum ipsius. Unde ut
aliqua res in aliquo sit, & concipiatur ut futura,
non sufficit quòd sit aliquando habitura ex-
istentiam (hoc enim potest verificari de re pos-
sibili, considerata in statu mera possibilitatis,
ut supra dicebamus) sed insuper requiritur,
quòd sit habitura existentiam, ex vi præsentis
determinationis causæ: quòd non potest veri-
ficari de Antichristo, pro priori ad divinum de-
cretum, cum pro tali signo divina voluntas sit
omnino indifferens, & indeterminata ad ejus
productionem.

Dices, Sequitur ex hac responsione, omnem
propositionem affirmativam de futuro contin-
genti, esse falsam, pro priori ad decretum, &
negativam, ejus contradictoriam, veram. Pro-
batur sequela, quantum ad primam partem, quia
propositionis affirmativæ falsitas, consistit in
hoc, quòd aliquid affirmet aliter ac est: At di-
cta propositio affirmat aliquid pro illo priori,
aliter ac est, enunciat enim rem esse futuram,
quæ reverà pro illo priori non est futura: Ergo
est falsa. Ex quo probata manet secunda pars
sequelæ, nam id quòd sufficit ad falsitatem af-
firmativæ, sufficit etiam ad veritatem negativæ
contradictoriæ, ut patet.

Respondeo distinguendo Minorem: Affir-
mat aliquid quòd pro illo priori non est, ly
non est, accepto præcisivè, id est quòd pro illo
priori, non intelligatur esse, concedo Mi-
norem. Accepto repugnantè, & contrariè, ne-
go Minorem, & Consequentiam. Quia ut falsa
esset

esset hæc propositio, necessarium erat, quod affirmaretur aliquid, quod pro illo priori non esset, contrariè, aut repugnanter: id est, quod haberet aliquid ex vi illius prioris, repugnans futuri-
 141. rationi quam affirmat.

Hæc solutio potest hoc exemplo elucidari. Quando aliquis considerando hominem secundum se, & sua prædicata essentialia, dicit, *Homino non est albus*, tunc ly *non albus*, potest dupliciter sumi; primò repugnanter, & contrariè; & in hoc sensu, propositio est falsa, quia significat albedinem homini repugnare; secundò, merè præcisiuè, & sic talis propositio est vera, significat enim, hominem non esse essentialiter album, & naturam humanam esse de se in-
 142. differentem ad albedinem, vel non albedinem.

Ita similiter, quando dicitur, *Antichristus prior ad decretum non est futurus*, ly *non futurus*, potest sumi repugnanter & contrariè, & denotare futurationem Antichristo repugnare; & in hoc sensu, hæc propositio est falsa, nec est in materia contingenti, sed impossibili: impossibile enim est, futurationem Antichristo repugnare. Secundò ly *non futurus*, potest sumi purè præcisiuè, prout significat Antichristum, ex vi signi antecedentis decretum, esse in-
 143. differentem ad futurationem, vel non futurationem, & ab utraque præciscindere; & sic propositio est verissima, sed non est in materia contingenti, sed necessarium; cum necessarium sit, ante decretum, & determinationem voluntatis divinæ, res omnes esse in statu merè possibilitatis, & indifferentes ad futurationem vel non futurationem. Aliam hujus instantiæ solutionem dabimus in Tractatu de Angelis.

Obijciunt ultimò: Veritas & falsitas sunt proprietates propositionis, ut docent Philosophi in Logica: At determinatæ essentiæ convenire debent determinatæ proprietates, in omni signo imaginabili: Ergo veritas & falsitas debent convenire propositionibus de futuro contingenti, in omni signo imaginabili, subindeque in signo rationis antecedenti divinum decretum.

Respondeo primò hoc argumentum nimis probare, quia ex illo sequitur, propositiones de futuro contingenti esse determinatè veras aut falsas, ac proinde illarum objectum determinatè futurum, vel non futurum, non solum prior ad decretum, sed etiam pro signo possibilitatis rerum; cum pro tali signo, & quocumque alio imaginabili, proprietates debeant con-
 144. venire essentiæ.

Respondeo secundò distinguendo Majorem. Veritas & falsitas sunt proprietates propositionis, formalis, concedo: materialis, nego. Propositiones autem de futuro contingenti, prior ad divinum decretum, non sunt formaliter propositiones, sed tantum materialiter, ut supra annotavimus.

Respondeo tertio distinguendo Majorem: Veritas & falsitas sunt proprietates propositionis, proprietates respectivæ, concedo; absoluta, nego. Similiter distinguo Minorem: Determinatæ essentiæ convenire debent determinatæ proprietates, si sint absolutæ, concedo: si sint respectivæ, nego.

Explicatur: Sicut æqualitas vel inæqualitas sunt proprietates quantitatis, non absolutæ, sed respectivæ: quia una quantitas dicitur æqualis per ordinem ad alteram cui commensuratur,

& inæqualis per ordinem ad aliam quam excedit, vel à qua exceditur. Ita similiter veritas & falsitas sunt proprietates propositionis, non absolutæ, sed respectivæ; quia sumuntur per ordinem ad objectum, & ex conformitate, vel dif-
 145. formitate quam habet ad illud: unde sicut si daretur una tantum quantitas, neque esset æqualis, neque inæqualis, sed indifferens ad utrumque: ita si daretur aliquod signum rationis, in quo objectum propositionis de futuro contingenti, non sit determinatè futurum vel non futurum; illa etiam, in tali signo, non erit determinatè vera vel falsa, sed non vera & non falsa, id est indifferens ad veritatem & falsitatem.

ARTICULVS V.

Vera sententia stabilitur, & medium in quo Deus futura contingentia cognoscit, explicatur.

Sapienter monet Ecclesiastes, omnia tempus habere, & tempus esse plantandi, tempus evellendi; tempus destruendi, & tempus ædificandi. Articulis præcedentibus, falsas Recentiorum sententias confutavimus, nunc tempus est, ut veram D. Thomæ & Discipulorum ejus sententiam stabiliamus, & medium in quo Deus futura contingentia certò & infallibiliter cognoscit, breviter declaremus. Hic solum agemus de futuris absolutis, de conditionatis verò dicemus disputatione sequenti.

§. I.

Præscientia futurorum fundari in decreto, seu prædefinitione voluntatis divinæ, SS. Patrum testimonio ostenditur.

Dico igitur: Deum cognoscere certò & infallibiliter futura contingentia absoluta, in decreto & prædestinatione suæ voluntatis, si-
 146. ve potius in essentia & omnipotentia divina, ut per tale decretum determinata.

Probatur primò ex Dionysio, & aliis SS. Patribus supra citatis, qui aperte docent Deum omnia in sua essentia tanquam causa cognoscere: Sed essentia divina non est causa futurationis rerum, nisi ut determinata per liberum divinæ voluntatis decretum; cum Deus non agat ex necessitate naturæ, sed ex beneplacito suæ voluntatis: Ergo omnia futura Deus cognoscit in suo decreto.

Probatur secundò ex Hilario 9. de Trinit. sic dicente: *Sed Quia Deus facere decrevit, in sua voluntate cognovit*: Sed Deus, cum non sit agens naturale, sed liberum, decrevit ab æterno facere universa quæ in tempore operatur, etiam futura contingentia & libera, juxta illud Apostoli ad Ephesios 1. *Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*: Ergo Deus in decreto suæ voluntatis, futura contingentia & libera cognoscit.

Probatur tertio ex Augustino libro de prædestin. Sanctorum cap. 10. ubi certam de futuris & promissis notitiam repetit à prædestinatione & decreto Dei, ait enim: *Prædestinatione Deus ea præscivit quæ fuerat ipse facturus*. Et ibi agens de promissione facta Abraham, Patrem multarum gentium esse constitutendum, post multa hæc adjungit: *Credidit Abraham dans gloriam Deo, quoniam quæ promisit, ponens*

Disp. 2. art. 1. q. 2.

145

rens est & facere. Non ait predicere, non ait praescire, nam & aliena facta potest predicere atque praescire, sed ait potens est facere, at per hoc facta non aliena, sed sua. Et supra dixerat: Non de nostra voluntatis potestate, sed de sua praedestinatione promisit. Item libro 26. contra Faustum cap. 4. reddens rationem cur nesciat an aliquid sit futurum: Ideo (inquit) nescio, quia quid habeat hac de re voluntas Dei melius: illud me tamen non latet, sine dubio futurum, si hoc Dei voluntas habet. Insuper in libro de bono persever. cap. 17. loquens de bonis operibus, ait: Si Deus ea se daturum esse praescivit, profecto praedestinavit. Quae consequentia nulla esset, si praesentia bonorum operum non esset fundata in decreto & praedestinatione voluntatis divinae. Denique idem S. Doctor 9. B de civitate cap. 22. docet quod rerum etiam contingentium aeterna Dei incommutabiles rationes, id est ideae, in divina insunt sapientia, quas beati Angeli contemplantes, mutationes rerum praevident. Si autem Angeli in divinis ideis, non nudè sumptis (quo pacto res solum ut possibiles representant) sed ut per liberum divinae voluntatis decretum determinatis, Beati Angeli futura contingentia praevident, à fortiori Deus in tali medio ea cognoscit, cum visio beatifica sanctorum Angelorum, sit divinae scientiae & cognitionis participatio.

§. II.

Eadem praesentia fundata in decreto, auctoritate D. Thomae fulcitur.

146 **C**UM Recentiores quidam cum Campanella contendant, D. Thomam, neque scientiam mediam, neque decretum praedeterminans admittere, nullumque aliud medium in quo futura contingentia praesciat, quam eorum in aeternitate praesentiam assignare: ut huius sententiae falsitas aperte constet, duo breviter hic praestanda sunt. In primis demonstrandum est, S. Doctorem variis in locis suorum operum, nempe in sententiis, & ad Annibaldum, nec non in quaestionibus disputatis, & in Summa contra Gentes, utrumque medium in quo Deus futura contingentia praesciat (nimirum decretum, & praesentiam futurorum in aeternitate) nec semel, nec obscure expressisse. Deinde ratio reddenda est, cur in Summa Theologica, art. 13. huius quaestionis agens de scientia Dei respectu futurorum contingentium, ut demonstrat Deum talia futura cognoscere, non recurrit ad decretum, sed ad praesentiam futurorum in aeternitate: Sic enim discurret: Aeternitas tota simul existens ambit totum tempus, ut supra dictum est; unde omnia quae sunt in tempore, sunt Deo ab aeterno praesentia; non solum ea ratione qua habet rationes rerum apud se praesentes, ut quidam dicunt; sed quia ejus intuitus fertur ab aeterno supra omnia, prout sunt in sua praesentialitate. Unde manifestum est, quod contingentia & infallibiliter à Deo cognoscuntur, in quantum subduntur divino conspectui secundum suam praesentialitatem, & tamen sunt futura contingentia suis causis comparata.

247 Primum demonstro, assignando loca in quibus S. Thomas utrumque medium (nempe decretum, & praesentiam futurorum in aeternitate) expressit, vel saltem insinuavit. In pri-

mis ergo S. Doctor in 1. sentent. dist. 38. qu. 1. art. 5. explicans modum quo Deus futura contingentia cognoscit, sic ait: Deus non solum videt ordinem sui ad rem, ex cuius potestate res erat futura, sed ipsum esse rei intuebatur. &c. Quo in loco, non solum exprimit praesentiam rerum in aeternitate, in qua Deus (ut infra ostendemus) futura contingentia intuitivè cognoscit, sed etiam decretum suae voluntatis, à quo res habent futuritionem: nam per ordinem suae voluntatis ad res, ex cuius potestate dicit illas esse futuras, nihil aliud intelligi potest, quam divinum decretum, à quo res extrahuntur è statu merae possibilitatis, & transferuntur ad statum determinatae futuritionis.

Secundò, D. Thomas ad Annibaldum lib. 1. dist. 38. qu. 2. art. 1. utrumque medium indicavit: Nam ibi agens de scientia Dei respectu futurorum contingentium, & recurrens ad praesentiam aeternitatis in corpore articuli, prius in secundo argumento sed contra, sic ait: Deus scit res in quantum est causa rerum, ut ex supra dictis patet: Sed est causa non solum necessariorum, sed etiam contingentium: Ergo ipse scit non solum necessaria futura, sed etiam contingentia. Ubi notitiam quam Deus habet futurorum contingentium, reducit ad causalitatem ejus, in qua includitur divinum decretum, determinans scientiam Dei, & ejusque omnipotentiam applicans.

Tertiò idem S. Doctor in quaestionibus disputatis utrumque medium designavit. Nam qu. 2. de verit. art. 12. quaerit utrum Deus futura contingentia cognoscit? Et in corpore articuli reducit cognitionem illorum ad praesentiam in aeternitate; sed antea in argumentis sed contra recurrit ad divinam causalitatem, in qua ut dicebamus, divinum decretum involvitur. Nam in argumento quarto sed contra, sic ait: Deus cognoscit res in quantum est causa earum: Sed Deus non tantum est causa necessariorum, sed etiam contingentium: Ergo tam necessaria, quam contingentia cognoscit. Et in argumento sexto sed contra, sic discurret: Scire est causam rei cognoscere: Sed Deus scit omnium contingentium causas, scit enim seipsum, qui est causa omnium: Ergo ipse scit contingentia.

Quartò, scientia quae subjacet libertati voluntatis divinae, subjacet divino decreto, illique in medio innititur: Sed juxta D. Thomam, scientia Dei respectu futurorum contingentium, subjacet libertati voluntatis divinae: Ergo divino decreto ut medio innititur. Major patet, decretum enim est ipsum exercitium divinae libertatis. Minor verò docetur à D. Thoma in 1. dist. 34. qu. 1. art. 1. ad 5. his verbis: Licet esse & fieri in Deo sint idem secundum rem, tamen scire sequitur voluntatem, ut imperatum ab ipsa, esse autem non: & ideo esse suum non subjacet libertati voluntatis, sicut scire operativum creaturae.

Denique in Summa contra Gentiles plura extant testimonia, ex quibus manifestè colligitur, D. Thomam existimare Deum cognoscere futura contingentia, non solum in praesentia quam habent in aeternitate, sed etiam in suo decreto. Nam contra Gentes cap. 68. ait quod Deus scit nostras voluntates (id est volitiones) videndo suam voluntatem. Id est in decreto seu praedestinatione suae voluntatis. Et lib. 3. cap. 56. dicit quod Deus scit omnes nostras voluntates, seu volitiones, per hoc quod est nobis causa volendi: At in causalitate divina (ut supra dicebamus) decre-

decretum divinum involvitur; cum Deus non sit agens naturale, sed liberum: Ergo juxta D. Thomam Deus cognoscit nostras volitiones, seu actus liberos nostrae voluntatis in suo decreto, & non solum in praesentia quam habent futura in aeternitate. Id etiam manifestè demonstrant plura ejusdem S. Doctoris testimonia, quibus apertè docet Deum futura contingentia in seipso tanquam in causa cognoscere. Nam i. contra Gentes cap. 68. ratione 2. sic discurre: Deus cognoscendo suam essentiam, alia cognoscit; sicut per cognitionem causa cognoscuntur effectus: omnia igitur Deus cognoscit, suam essentiam cognoscendo, ad quae sua causalitas extenditur: extenditur autem ad operationes intellectus & voluntatis: cognoscit igitur Deus cogitationes & affectiones mentis. Erratione 3. sic loquitur: Sicut esse Dei est primum, & per hoc omnis esse causalitas suum intelligere est primum, & per hoc omnis intellectiva operatio causa. Sicut igitur Deus cognoscendo suam esse, cognoscit esse cuiuslibet: ita cognoscendo suam intelligere & velle, cognoscit omnem cogitationem, & voluntatem. Id est volitionem. Tandem concludit: Et sic manet causalitas in causa prima, quae Deus est, respectu motuum voluntatis, ut sic Deus seipsum cognoscendo, huiusmodi cognoscere possit. Ex quibus locis istud argumentum deduci potest. Juxta D. Thomam Deus cognoscit actus liberos nostrae voluntatis, in sua essentia tanquam in causa: Sed divina essentia non est causa rerum, nisi ut determinata per liberum decretum suae voluntatis, cum Deus non sit agens naturale, sed liberum: Ergo juxta D. Thomam, Deus cognoscit actus liberos nostrae voluntatis in suo decreto. Non ergo res difficilis est invenire in D. Thoma decreta in quibus praesentia futurorum fundetur: imò mirum est, quòd in illo non inveniantur; nisi fortè quia non alio modo queruntur, quam quòd sacerdos ille qui breviarium suum cum perdidisset, in illud quærebatur ut invenire timeret, ne teneretur ad recitationem officii.

Dices, Si D. Thomas tale medium agnovit, cur illud non assignavit art. 13. huius quaestionis, agens de scientia Dei respectu futurorum contingentium; sed recurrit tantum ad praesentiam futurorum in aeternitate?

Respondeo duplicem huius rei posse assignationem. Prima est, quia D. Thomas dum hanc difficultatem hic art. 13. explicaret, nondum egerat de decreto, de quo postea quaest. 19. disserit; egerat verò supra quaest. 10. de aeternitate: ideo quæ latus & convenientius illi visum est, ad aeternitatem quam ad decretum recurrere. Aliam rationem assignat Gaspar Ram Primarius Academiæ Osenfis, in regno Arragoniæ libro de divinis præmotionibus, relect. 2. folio 29. Verba ejus sunt: *Observandum quintò: Quamvis ex duplici capite possit ostendi contingentia futura esse cognoscibilia à Deo, certà & infallibili cognitione; scilicet ex efficacia quam habet scientia Dei à divina voluntate, atque coexistentia futurorum in aeternitate, merito recurrere S. Thomam ad aeternitatem, dum agit de certitudine divina cognitionis circa futura. Ratio huius, & sane digna S. Doctoris ingenio mirabili, ea est, quòd scientia à seipsa habet mensurari aeternitate, tanquam propria mensurà, ac habet coexistentiam ad omnia quae habuerunt esse, vel habitura sunt in aliqua differentia temporis: non tamen habet à seipsa scientia divina efficaciam in futura, sive esse causam futurorum, sed à vo-*

Tom. I.

luntate: ut ergo ex propriis procederet, consultò reservavit rationem infallibilitatis scientia divina, quae sumitur ab efficacia, pro quaestione 19. ibi enim docet quòd Dei voluntas semper impletur, quamvis effectus futuri penes proximas causas liberi sint & contingentes. Cæterum art. 13. huius quaestionis, & aliis locis in quibus de scientia Dei, sive de divina cognitione disputat, præcipuè recurrit ad aeternitatem divinae cognitionis; ut ostendat nihil ob stare in determinationem causarum contingentium, & incertitudinem futurorum, certitudini & infallibilitati cognitionis divinae.

§. III.

Rationes Theologicae expenduntur.

PRIMA & præcipua ratio insinuat à D. Thoma locis citatis, & potest sic breviter proponi. Futura omnia contingentia à Deo cognoscuntur in sua essentia, ut in causa, & objecto prius cognito: At non in illa secundum formalitates necessarias: Ergo secundum aliquam formalitatem liberam, & consequenter in illa, ut determinata per liberum decretum. Minor est certa, medium enim quod cognitum, est ratio cognoscendi aliud, debet cum illo connecti, connexionem infallibilem: divina autem essentia secundum prædicata necessaria, talem connexionem cum futuris non habet; bene autem ut per decretum determinata. Majorem autem docet S. Thomas i. contra Gentes cap. 66. ratione 5. his verbis §. præcedenti relatis: *Cognitio Dei est per causam, se enim cognoscendo qui est omnium causa, alia quasi suos effectus cognoscit.* Idem docet cap. 68. per totum quaest. 3. de verit. art. 6. & in hac quaest. 14. art. 6. & in super ratione suadetur. Tum quia Deus creaturas possibles cognoscit in seipso ut in causa & medio prius cognito, ut supra ex Dionysio & Augustino ostendimus: Ergo etiam futuras. Tum etiam, quia si divina cognitio, primario & independenter ab essentia divina prius cognita, terminaretur ad creaturas possibles, vel futuras, ab illis speciem defumeret, cum omnis actus specificetur ab objecto primario. Item ab illis mensuraretur & dependeret, quantum ad aliquam perfectionem essentialem, scilicet quantum ad veritatem, & certitudinem, quod repugnat perfectioni divinae scientiae, ut supra ostendimus, agentes de ejus causalitate: Ergo ut hæc inconvenientia vitentur, concedi debet Deum futura contingentia, in seipso ut in causa, & objecto primario cognoscere, subindeq; in suo decreto; cum enim non sit agens naturale, sed liberum, non est causa illarum, nisi per actum seu decretum liberum suae voluntatis.

Dices cum Aegidio Romano, Deum non cognoscere quidem futura contingentia immediate in seipsis, sed in sua essentia, tanquam in idea & exemplari; ea tamen independenter à divino decreto præscire ut futura: quia essentia divina nudè sumpta, & absque decreto libero, potest representare futura, ex suppositione quòd sint futura; & consequenter facta hac suppositione, potest esse ratio, & medium cognitionis illorum, absque superadditione decreti.

Sed hæc responsio, & doctrina multipliciter impugnari potest. Primò ex D. Thoma quaest. 3. de verit. art. 6. ubi ait: *Idea in Deo, ad ea quae sunt, vel erunt, vel fuerunt producenda, determinatur ex proposito divinae voluntatis.* Et in 1.

li dist.

dist. 39. quæst. 1. art. 2. ad 1. docet quod Deus A non habet ideas determinatas, nisi ex proposito, seu decreto voluntatis suæ: unde cum non possit cognoscere futura contingentia, nisi in ideis determinatis, non potest ea cognoscere in suis ideis, nisi ut habent adjunctum decretum.

Secundò, Divina essentia repræsentat creaturas, ut illarum causa: Ergo per id solum poterit determinari in ratione repræsentantis futura contingentia, per quod determinatur in ratione causa illorum: At solum decretum illam ad causandum determinat: Ergo per solum liberum decretum determinari potest ut illa repræsentet.

Tertiò, Continentia creaturarum in esse repræsentativo in essentia divina, fundatur in continentia illarum in essendo: At non nisi per decretum determinata, continet in essendo creaturas, sub esse existentia, seu futurationis: Ergo non nisi ut sic determinata, continet eas in esse repræsentativo, & intelligibili.

Denique, Quod objectum aliquod aliud repræsentet, & in illo cognito cognoscatur, solum potest provenire ex connectione inter utrumque, reperta: At etiam datâ suppositione futurationis rerum, non est in divina essentia, connexio infallibilis cum illis, nisi solum ratione decreti: Ergo etiam ex dicta hypothese, nequit repræsentare futura contingentia, nisi ratione decreti. Minor probatur: Connexio cum creaturis futuris, non est formalitas necessaria Deo, sed libera, aliàs Deus sine illis non posset subsistere: At omnis libera formalitas Deo competens, illi competit ratione decreti, cum voluntas sit prima radix libertatis: Ergo quacumque suppositione factâ, nequit divina essentia repræsentare futura contingentia, nisi determinata per liberum decretum.

155 Secunda ratio sumitur etiam ex principiis disputatione præcedenti statutis, potestque sic breviter proponi. Scientia futurorum contingentium bonorum, est scientia approbationis seu beneplaciti, ut docet S. Thomas hic art. 3. Sed hæc includit, imò & supponit prævium decretum divinæ voluntatis, ut ibidem expressè docet idem S. Doctor dicens: *Scientia Dei est causaverum, secundum quod habet voluntatem conjunctam: unde scientia Dei, secundum quod est causaverum, consuevit nominari scientia approbationis: Ergo Deus futura contingentia in decreto cognoscit.*

156 Tertia ratio potest sic proponi. Quilibet effectus potest certò cognosci in causa ex qua infallibiliter sequitur: sicut ex principio certo & infallibili, potest deduci conclusio demonstrativa: Sed ex decreto efficaci divinæ voluntatis, tanquam ex causa infallibili, sequuntur omnia futura contingentia & libera, juxta illud Apocalypsis 2. *Tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erunt, & creata sunt.* Et Psal. 134. *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit in celo & in terra.* Quæ verba expendens Augustinus in Enchir. cap. 95. sic habet: *Deus noster in celo sursum, & omnia in terra deorsum, quæcumque voluit fecit. Quod utique non est verum, si aliqua voluit, & non fecit, & quod est indignius, ideo non fecit, quoniam ne fieret quod volebat omnipotens, voluntas hominū impeditur.* Et statim addit: *Nisi hoc credamus, periclitatur ipsum nostræ fidei confessionis mirum, quæ nos in Deum Patrem Omnipotentem credere confitemur, &c.* Idem docet S. Thomas variis in locis, quibus divinæ voluntatis efficaciam mirum in modum commendat: vo-

cat eam efficacissimam in hac parte quæst. 19. art. 8. *immutabilem & invincibilem*, in 1. dist. 47. quæst. 1. art. 1. ad 2. *Agens fortissimam*, quæst. 23. de verit. art. 5. *Dicit illi resisti non posse*, quodlib. 12. art. 3. *Eam non posse deficere*, quæst. 6. de malo art. unico ad 3. *Non posse impediri*, in 2. dist. 47. quæst. 1. art. 1. *Cum illa non posse stare negationem effectus quem vult*, 1. 2. quæst. 10. art. 4. ad 3. 2. quæst. 24. art. 11. in corp. & quæst. 23. de verit. art. 5. ad 3.

Confirmatur: Inter voluntatem Dei antecedentem & consequentem, hoc intercedit discrimen, quod prima non habet infallibiliter annexos rerum eventus, bene tamen secunda; ut cum D. Thoma tenet communis Theologorum sententia, infra quæst. 19. art. 6. Ergo decretum ad voluntatem consequentem spectans, habet infallibilem connexionem cum futuris contingentibus, seu cum eventu futuro. Unde Isaia 14. *Iuravit Dominus exercituum dicens: si non ut putaveri ita eris, & quomodo mente tractavi, sic evenies, ut contra me Assyrium in terra mea.* Et paucis interpositis additur: *Hoc consilium quod cogitavi super omnem terram, Dominus enim exercituum decrevit, & quis poterit infirmare: & manus ejus extentæ, & quis averter eam?*

Quarta ratio sumitur à sufficienti inductione. Ostendimus enim articulis præcedentibus, Deum non posse certò cognoscere futura contingentia & libera ante decretum: neq; in suis ideis, ut docet Egidius, neq; in supercomprehensione causarum secundarum, & liberi arbitrii creati, ut asserit Molina: neque in decreto, ut futuro in sequenti signo rationis, ut existimat Suarez: nec denique in eorum veritate objectiva, ut contendunt alii Recentiores: Ergo ea solum potest cognoscere in decreto prædeterminante.

Dices primò cum Vazque, decretum Dei constitui per respectum rationis ad creaturas, subindeque non posse à divino intellectu cognosci ut medium in quo futura contingentia præcæta, aliàs talem respectum rationis intellectus divinus confingeret.

Verum hæc responsio, & doctrina, non solum falsa est, ut in Tractatu de voluntate Dei ostendimus, sed etiam Deo, & Christianæ Religionis injuriosa. Quid enim impiis & Atheis potest esse acceptius, quam voluntatem Dei liberam, quæ omnia constituit & mutari clamant scripturæ; merito ente rationis constare, & divina decreta, à quibus omnis ordo divinæ providentiæ, & tota hujus universi series pendet, in meta rationis resolvere?

Deinde, Quidquid sit de hac sententia, an decretum Dei per respectum rationis ad creaturas constituitur, negari non potest, Deum per suum decretum esse causam liberæ futurationis rerum: At quod sufficit ad causanda futura, sufficit etiã ut per modum medii deserviat illorum cognitioni, cum ratio repræsentandi sequatur ex ratione causandi: Ergo quamvis decretum Dei liberum, per respectum rationis constitueretur, adhuc posset esse ratio repræsentandi futura contingentia, & deservire ut medium ad illorum cognitionem.

Dices secundo cum aliis Recentioribus: Esto Deus cognoscat futura contingentia & libera in suo decreto, illud tamen non esse prædeterminans, ut docet Thomista, sed indifferens, ac supponens prævisionem nostri consensus per scientiam mediam.

Sed contra: Cum decretum indifferens non de-

terminet voluntatem humanam, sed potius ab A
ea determinetur, quantum ad speciem actus, prius natura cognosci debet à Deo futura determinatio voluntatis humanæ ad speciem actus, quam cognoscatur tale decretum, ut determinatè influens in ejus actus. Ergo repugnat quòd Deus in tali decreto cognoscat futuram determinationem voluntatis nostræ, subindeq; actus nostros liberos, ut certò & infallibiliter futuros.

161 Confirmatur: In causa indifferenti ut indifferens est, non potest cognosci determinatus effectus, ut supra contra Molinam arguebamus: Ergo neque in decreto indifferenti actus nostri liberi, ut determinatè & infallibiliter futuri, à Deo predicti possunt: cum tale decretum non habeat infallibilem nexum cum aliquo actu determinato nostræ voluntatis, sed possit indifferenter cum ejus assensu vel dissensu componi. Quod ut magis declaratur, & manifestè conset solum decretum prædeterminans, quod in Deo admittunt Thomistæ, posse illi deservire ut medium in quo futura contingentia & libera certò cognoscat; recolendum est id quod supra observavimus, nimirum, quòd ut aliquid habeat rationem medii ducentis in cognitionem alterius, dux requiruntur conditiones, nempe quòd habeat infallibilem cum eo connexionem, & illud prioritate saltè naturæ & causalitatis antecedat, illas verò conditiones soli decreto prædeterminanti convenire, manifestum est; nam decreto indifferenti utraq; conditio deest, cum illud non causet, sed expectet determinationem voluntatis humanæ, ut determinatè in ejus actus influat, & possit indifferenter cum ejus consensu & dissensu componi. Decretis autem supponentibus prævisionem nostri consensûs per scientiã mediã, quæ à Recentioribus, benigna & temperata appellatur, deficit saltem secunda conditio; cum enim supponant prævisionem futuri consensûs & determinationis voluntatis humanæ, illam non causant, nec per consequens prioritate naturæ & causalitatis antecedunt. Decreto verò prædeterminanti utraq; conditio competit, cum enim efficiat liberam nostræ voluntatis determinationem, & efficaciter applicet voluntatem ad operandum, cum actibus ejus liberi habeat infallibilem & insolubilem nexum, eoq; prioritate naturæ antecedat; à qua prioritate, prædeterminans à Thomistis appellatur, id est causans liberam nostræ voluntatis determinationem.

§. IV.

Corollarium præcedentis doctrinæ.

161 Ex dictis inferes, Deum certò cognoscere futura contingentia & libera, in causis secundis, aut in libero arbitrio creato, ut stant sub physica prædeterminatione, quã illud physicè moveret, & applicat ad suos actus liberos, infallibiliter simul & liberè eliciendos.

Hoc corollarium evidenter sequitur ex principiis jam statutis: Cum enim physica prædeterminatio sit vis quædam intentionalis, derivata à divino decreto, ejusque veluti causalitas, & instrumentum; est de se efficax, & habet connexionem infallibilem cum nostris actibus liberis, sicut & divinum decretum: quare si in illo tanquã in medio, Deus potest futura contingentia & libera, certò præscire, etiã in causis secundis, naturalibus, vel liberis, ut à Deo prædeterminatis, eodem modo poterit illa certò cognoscere.

Tom. I.

Dices D. Thomas hic art. 13. & pluribus aliis in locis, docet futura contingentia non posse certò cognosci in suis causis, ex quò infert, Deum ut certò illa cognoscat, ea debere cognoscere in seipsis, quatenus coexistunt æternitati: Ergo doctrina corollarii apertè contradicit S. Doctori.

163 Respondeo primò, duas distingui à S. Doctore futura cognoscendi rationes: unam singularem per existentiam futurorum in æternitate: alteram communem nobis cum Deo, nempe ex causarum dispositione; quã ratione Astrologus cognoscit ex inspektione cœli Eclipsim Solis, mutationem temporum, sicut Medicus morborum progressus. Hæc itaque ratio cognoscendi futura in causis, si spectetur ut est nobis cum Deo communis, non est infallibilis, nisi ut loquuntur Logici, *permissivè*, quã divina est, & supponens divini decreti determinationem. Unde

Respondeo secundò, quòd quando D. Thomas negat futura contingentia posse certò cognosci in suis causis, loquitur de causis secundis, nudè sumptis, & indeterminatis ad agendum; non autem de illis, prout subsunt divinæ motioni, & prædeterminationi: nam quòd in talibus causis certò cognoscat futura, expressè docet 7. contra Gent. cap. 67. ratione 3. & quæst. 12. de verit. art. 10. Itaq; in causis determinatis à causa prima, & in ipsa causa prima, immutabili modo determinata & determinante; futurorum contingentium & liberorum certa & infallibilis cognitio haberi potest, non autem in causis proximis indeterminatis, ut supra contra Molinam ostendimus.

§. V.

Solvitur argumentum ex autoritate D. Thomæ desumptum.

164 Objiciunt in primis Adversarii: Quotiescumquè D. Thomas agit de scientia Dei respectu futurorum contingentium, recurrit ad illorum præsentiam in æternitate, ut demonstrat illa certò à Deo cognosci: sicut videri potest in 1. dist. 38. quæst. 1. art. 5. & aliis in locis infra referendis: Ergo non existimat Deum ea præscire in suo decreto efficaci, & absoluto. Consequentia probatur, si enim Deus ea cognosceret in suo decreto, superfluum esset & vanum recurrere ad illorum præsentiam in æternitate, ad reddendam rationem certitudinis divinæ præscientiæ; cum eã semotà, Deus in suo decreto eã certò præsciret: ut enim antea dicebamus, in causa infallibili & immutabili, potest certò, & infallibiliter cognosci effectus.

165 Confirmatur: D. Thomas loco jam citato, hoc statuit discrimen inter effectus necessarios, & contingentes, seu liberos, quod primi possunt certò cognosci in suis causis, non autè secundi: At hoc discrimen nullū esset, si præscientia Dei respectu futurorum sit innixa decreto, & in eo fundata: Ergo tali medio non innititur. Minor probatur: Velenim D. Thomas separaret tale decretum à determinatione causarum secundarum, vel non? Si primum, sequeretur quòd effectus saltem naturales & necessarii, quales sunt illuminatio Solis, calcafacti ignis &c. possent à Deo certò cognosci ut futuri, in causis secundis, independenter à decreto prædeterminante, quòd repugnat doctrinæ Thomistarum, qui prædeterminationem physicam, non solum in causis liberis, &

ris & contingentibus, sed etiam in naturalibus, A & necessariis, docent esse necessariam ad operandum. Secundum verò dici non potest, alioquin falsum esset quod ibidem docet S. Thomas, nempe futura contingentia non posse certò cognosci in suis causis: ut enim antea dicebamus, illa non minùs certò cognoscuntur in causis secundis, prout subsunt divino decreto, illas determinanti & applicanti ad agendum, quàm in ipsomet decreto prædeterminante.

166 Ad objectionem respondeo primò, negando Antecedens: falsum enim est, quod quando D. Thomas agit de scientia Dei respectu futurorù contingentium, semper recurat ad præsentiam suæ æternitatis, & non faciat mentionem divini decreti. Ut enim constat ex pluribus testimoniis §. 2. relatis, S. Doctor, nec semel, nec obscure, medium illud expressit; præsertim libro 1. contra Gent. cap. 68. & libro 3. cap. 56. Imò & in ipso loco in argumento citato, scilicet in 1. sent. dist. 38. utrumque medium indicavit, præsentiam scilicet rerum in æternitate, & divinum decretum, ut supra annotavimus: dicit enim ibidem, *Deus non solum vidit ordinem sui ad rem, ex cuius potestate res erant futura, sed ipsum esse rei in-tuebatur &c.*

167 Respondeo secundò, quod quamvis D. Thomas formaliter, & in terminis, tale medium non expressisset, illud tamen, per manifestam relationem deducitur tum ex illo principio, quod sæpè repetit & inculcat, tanquam præcipuù suæ doctrinæ fundamentum; nimirum Deum nihil cognoscere extra se, sed omnia intueri in seipso, & in sua essentia tanquam in causa: nam divina essentia non est causa rerum, nec illas repræsentat ut existentes, aut futuras, nisi ut modificata, & determinata, per liberum suæ voluntatis decretum. Tum ex alio quò asserit, scire divinum, respectu futurorum contingentium, subjacere libertati voluntatis: scientia enim quæ subjacet libertati voluntatis divinæ, subjacet divino decreto, illique ut medio innititur, ut supra dicebamus.

168 Respondeo tertio, quod quando D. Thomas, ut ostendat Deum certò cognoscere futura contingentia, recurat ad præsentiam illorum in æternitate, non excludit divinum decretum, sed illud supponit, & virtualiter exprimit: deo enim futura contingentia sunt præsentia realiter in æternitate, quia ex efficaci decreto divinæ voluntatis, sunt futura in propria mensura, & in aliqua temporis differentia. Unde priùs prioritate à quo seu naturæ, cognoscuntur ut futura, ratione divini decreti, quò extrahuntur à statu mere possibilitatis, quàm ut præsentia in æternitate. Ratio autem cur D. Thomas sæpissimè ad talem præsentiam recurat, duplex assignari potest. Prima est, quia intendit demonstrare quomodo Deus cognoscat futura contingentia, per scientiam non solum certam & infallibilem; sed etiam intuitivam, & visionis, ad quam (ut infra ostendemus) necessariò requiritur realis præsentia & existentia sui objecti, in ea saltem mensura, quæ talis cognitio mensuratur.

Secunda ratio est, quia S. Doctor intendit declarare, & exponere, quomodo scientia futurorum contingentium in Deo sit certa & infallibilis omnibus modis; nec habeat solum certitudinem, & infallibilitatem ex parte medii in quo fundatur, sed etiam ex parte objecti quod attingit, & contemplatur. Illud enim quando

cognoscitur ut præsens in æternitate, ratione talis præsentia (ut infra declarabimus) est aliquo modo magis certum, quàm prout cognoscitur ut futurum, & ut determinatum ad habendum aliquando existentiam in tempore, ratione divini decreti efficaci & infallibilis.

Ad confirmationem, concessâ Majori, neganda est Minor: ad cuius probationem, dicendum est, D. Thomam in eo loco, neque excludere divinum decretum, neque illud includere, sed ab illo abstrahere, non abstractione negativa, sed purè præcisivâ (ut supra art. 1. annotavimus) id est ad illud non attendere, sed ad solam determinationem causarum secundarum. Ibi enim solum intendit docere, quod quia effectus naturales & necessarii, quales sunt ortus Solis, eclipses, & huiusmodi, sunt necessarii, & ex natura rei determinati in suis causis, possunt in illis certò cognosci, saltem quantum ad rationem specificam, præcisivè etiam à divino decreto) effectus verò liberi, quia in suis causis sunt omnino indeterminati, non possunt in illis certò cognosci, etiam quantum ad speciem, independentè à decreto, quò causæ liberæ ad tales actus eliciendos efficaciter prædeterminantur. Quod ut fiat evidentius.

Observandum est, quod licet physica prædeterminatio sit necessaria in causis tam naturalibus, quàm liberis ad operandum, non tamen eodem modo: in causis enim naturalibus, requiritur solum, ut eas determinet ad rationem individualem suarum operationum; non tamen ad illarum rationem specificam, ad quam ex sua natura sunt determinatæ, ut Sol ad illuminationem, ignis ad calefactionem &c. In causis verò liberis, quantum ad utramque rationem requiritur, quia causæ liberæ, non solum sunt indifferentes, & indeterminatæ ad rationem individualem, sed etiam ad rationem specificam suarum operationum: à principio autem indifferenti, ut indifferens est, non exit determinatus actus, nisi ab aliquo determinetur ad illum: ut ex Commentatore 2. Phys. text. 48. sæpè probat, & docet S. Thomas. Dicimus ergo S. Doctorem, loco in confirmatione citato, solum intendere, hoc statuere discrimen inter causas naturales, & contingentes seu liberæ, quod in primis (abstrahendo etiam in divino decreto) possunt certò cognosci effectus naturales & necessarii, saltem quantum ad speciem: quia ad rationem specificam illorum, sunt ex se, & ex sua natura determinatæ. In secundis verò, secluso divino decreto, effectus contingentes & liberi, non possunt certò cognosci, etiam quantum ad speciem, quia illæ sunt omnino indifferentes, & indeterminatæ ad rationem specificam suarum operationum.

§. VI.

Solvuntur alia objectiones.

Obijcies secundò. In causa remota & universali, non potest certò & infallibiliter cognosci effectus, v.g. in motu Solis, non potest certò cognosci generatio plantæ: cum enim virtus causæ remotæ & universalis, recipiatur in causa proxima & particulari, ab illa modificatur & determinatur, & interdum impeditur ne certò, & infallibiliter producat suum effectum; sicut virtus Solis modificatur in planta, & ex defectu virtutis generativæ illius, interdum impeditur ne flores vel fructus producat: undè cum divinum decre-

decretum, sic causa tantum remota & universalis rerum contingentium, & actum nostrorum liberorum, & ejus virtus, quamvis infinita, modifitetur in causa libera in qua recipitur, & interdum ex defectu illius impediatur ne suum effectum consequatur; non potest habere rationem medii, in quo Deus omnino certò, & infallibiliter, futura contingensia & libera cognoscat.

172 Hoc argumentum confirmari potest egregio D. Thomæ testimonio, desumpto ex 1. sent. dist. 38. quest. 1. art. 5. ubi sic dicitur. *Quantum docemur sunt causa multa ordinata, effectus ultimus non sequitur causam primam, in necessitate & contingentia, sed causam proximam: quia virtus causa prima recipitur in causa secunda, secundum modum causa secunda: effectus enim ille, non procedit à causa prima, nisi secundum quod virtus causa prima, recipitur in causa secunda, ut patet in floritione arboris, cujus causa remota est motus Solis, proxima autem virtus generativa plantæ: floritio autem potest impediri per impeditionem virtutis generativæ, licet motus Solis sit invariabilis. Similiter autem scientia Dei est invariabilis causa rerum, sed effectus producuntur ab ipsa per operationes causarum secundarum: & ideo mediis causis secundis necessariis, producit effectus necessarios, ut motum Solis, & huiusmodi, sed mediis causis secundis contingentibus, producit effectus contingentes.*

173 Ad objectionem respondeo, distinguendo Antecedens: In determinatione causæ remotæ & universalis, effectus non potest certò cognosci: quando causa remota & universalis, est impediibilis à proxima, & particulari, concedo. Quando non est impediibilis, nego. Decretum autem divinum, cum sit infinitæ virtutis & efficacitæ, impediti non potest, à causis secundis contingentibus, vel liberis, ne suum effectum consequatur; non solum quantum ad ejus substantiam, sed etiam quantum ad modum libertatis & contingentie.

Ad exemplum quod adducitur de Sole, dicendum est duplex esse notabile discrimen inter concursum Dei, qui est prima & universalissima causa, & concursum Solis, & aliarum causarum secundarum universalium. In primis enim, cum concursus Solis, & aliorum corporum cælestium, sit virtutis & efficacitæ finitæ & limitatæ, impediti potest ex defectu & imperfectione causæ proximæ, ne suum effectum consequatur: ut patet in floritione arboris, quæ impediti potest ex defectu virtutis generativæ plantæ. Virtus autem primæ & universalissimæ causæ, cum sit infinita ac illimitata, impediti non potest à causis secundis, etiam contingentibus & liberis, ne suum effectum consequatur, & quantum ad substantiam, & quantum ad modum necessitatis, vel libertatis quem intendit. Ut enim dicit Sanctus Doctor 1. 2. quest. 112. art. 1. *Si ex intentione Dei moventis est, quod homo cujus cor movet, gratiam consequatur, infallibiliter eam consequatur: secundum illud Ioan. 6. Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me. Et 2. 2. quest. 1. art. 11 in corp. Virtus Spiritus Sancti infallibiliter operatur quodcumque voluerit. Unde impossibile est, hac duo simul esse vera, quod Spiritus Sanctus velit aliquem movere ad actum charitatis, & quod ipse charitatem amittat peccando. Quam doctrinam hausit S. Doctor ex Scriptura, & SS. Patribus. Dicitur enim Isaia 46. Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea*

A fiet. Esther 13. *Domine Rex omnipotens in ditione tua cuncta sunt posita, & non est qui possit tuæ resistere voluntati. Isaia 14. Dominus Deus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? & manus ejus extenta & quis avertet eam?* Item D. Augustinus de corrept. & gratia cap. 14. *Deo volenti salvum facere, nullum hominis resistit arbitrium: sic enim velle & nolle, in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediatur, nec superet potestatem. Denique sanctus Prosper in carmine de ingratis, habet hunc versum.*

Haud dubie impletur quidquid vult summa potestas.

B Secundum discrimen quod inter concursum Dei, & causarum secundarum universalium reperitur, consistit in eo quod causæ secundæ universales per se primò attingunt in suis effectibus, rationes communes aut genericas, puta viventis, aut corporis corruptibilis; quæ cum sint potentiales, & determinabiles, etiam concursus illarum, est indifferens, potentialis, ac determinabilis à causis inferioribus, & particularibus. Causa autem prima, & universalissima, cum per se primò attingat in omnibus rebus creatis, rationem entis, & actualitatem existentie, quæ non est potentialis, & determinabilis; sed actualis, & determinativa; non potest etiam ejus concursus esse indifferens, & determinabilis à causis secundis, etiam liberis; sed potius eas debet determinare & applicare ad agendum, conformiter ad illarum naturam.

Ad auctoritatem verò D. Thomæ in confirmatione adductam, dicendum est, quod S. Doctor in hoc articulo solum intendit docere, quod infallibilitas divinæ præscientie, non præjudicat libertati & contingentie rerum: quia quamvis scientia divinæ, ut applicata per decretum, sit invariabilis causa rerum, tamen quia Deus attemperat, & accommodat suum concursum, suamque motionem naturis rerum, quas movet & applicat ad agendum: ita ut causas necessarias & naturales moveat ad unum per modum naturæ; liberas verò ad unum per modum liberi, & relinquendo potentiam ad oppositum, ac præsupposita in intellectu indifferentiæ objectivæ iudicii, quæ est proxima radix libertatis: ideo divina scientia, quamvis infallibilis, & invariabilis, non tollit, sed potius efficit, & causat libertatem, & contingentiam in rebus creatis. Et in hoc tantum sensu, docet D. Thomas, quod virtus seu motio causæ primæ modificatur & determinatur à causis secundis, in quibus recipitur: quatenus scilicet causa prima attemperat & accommodat suum concursum, suamque motionem, naturis illarum; quod est illam determinari à causis secundis, materialiter tantum & objectivè.

E Obicies tertio: Si scientia Dei respectu futurorum absolutorum sit fundata in decreto, sequitur scientiam visionis in Deo, differre attributaliter, à scientia purè possibilium: Consequens est falsum, & contra communem Theologorum sententiam: Ergo & Antecedens. Sequela probatur: Distinctio scientiarum sumitur ex parte motivi seu medii: At si scientia visionis sit fundata in decreto, habebit medium virtualiter distinctum, à medio scientie possibilium: Ergo virtualiter distinguetur ab illa. Probatur Minor: Motivum seu medium in quo Deus possibilium cognoscit, est omnipotentia: At hæc à decreto libero distinguitur virtualiter, cum juxta comu-

nem Thomistarum sententiam, omnipotentia in Deo, sit intellectus ejus practicus, ut connotans voluntatem, & producens res ad extra, per actum impetii, formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem, ut constat ex dictis articulo ultimo præcedentis disputationis: Ergo si scientia visionis sit fundata in decreto, habebit medium virtualiter distinctum à medio scientiæ possibilium.

176 Respondeo decretum liberum non esse motivum, seu medium, in quo Deus cognoscit futura, per modum rationis formalis, sed solum per modum applicationis omnipotentia, in qua, ut per decretum applicata, cognoscuntur futura, ingredientem omnipotentia in ratione formali objectiva, & decreto ut conditione applicante. Cum enim representatio creaturarum in Deo, super continentiam illarum fundetur: decretum autem non sit ratio continendi illas, sed applicatio tantum omnipotentia, ratione cujus Deus illas præcontinet: consequens est ut decretum, nec sit, nec esse possit ex parte objecti, ratio formalis representandi illas. Juxta quam doctrinam, facilis est responsio ad argumentum. Nam ut inter prædictas scientias, esset virtualis distinctio, deberet distinctio virtualis inveniri non solum in conditione applicante, sed inter illorum motiva: quod non contingit in præsentia. Ita Illustrissimus Dominus Godoy, Oxoniensis Episcopus, in manuscriptis Tractatus de scientia Dei.

§. VII.

Diluitur aliud argumentum ex lesione libertatis.

177 **O**bjicies ultimò: Si præscientia Dei respectu futurorum absolutorum, sit fundata in decreto efficaci & absoluto, non poterit ejus infallibilitas conciliari cum libertate, & contingentia rerum. Vel enim causa libera possunt resistere tali decreto, & ejus motioni, vel non? Si primum, divina præscientia poterit falli: quia oppositum ejus quod Deus præcivit, poterit evenire. Si secundum, destruetur libertas; cum de ratione causæ liberæ sit, quod possit resistere divino decreto, ejusque motioni, & facere oppositum ejus quod Deus decrevit, & præcivit.

178 Respondeo primò, Illud argumentum posse facile retorqueti in Adversarios: cum enim divinum decretum sit non solum prima causa determinata futuritionis in rebus, sed etiã primum principium, primaque veluti radix totius libertatis creatæ, & participatæ, ut supra ostensum fuit, si præscientia Dei respectu futurorum, sit independens à decreto, eoque anterior; neque erit certa & infallibilis, cum ante decretum, nihil sit cognoscibile, ut certò futurum; neque res erunt futurae liberæ, & contingentæ, sed necessariæ, & ex natura rei: quia erunt future, ante primum principium, & primam radicem totius libertatis, & contingentia; & ex vi, ac natura oppositionis contradictoria, quæ est causa necessaria necessitate absolutâ, ut ibidem arguebamus. Unde tantum abest, quod sententia Adversariorum, idonea sit ad concordiam infallibilitatis divinæ præscientia, cum libertate creatæ explicandam; quin potius utramque profus tollat & destruat, ipsamque hominis libertatem, in suo primo principio præfocet & extinguat, & ibidem pluribus argumentis demonstravimus. Quare eorum sententia, non concordia, sed potius discordia libertatis cum divina præscientia, appellanda est.

A Respondeo secundò, negando sequelam Majoris, ad cujus probationem, dicendum est, causas liberæ posse resistere seu dissentire divino decreto, & ejus motioni, potentia antecedenti, & in sensu diviso: non tamen potentia consequenti, & in sensu composito: ita ut de facto conjungatur & componatur actualis resistantia, seu dissensus, cum divino decreto, ejusque motione. Sicut etiam dicere tenentur omnes defensores gratiæ congruæ: illa enim nunquam de facto conjungitur cum actuali resistantia, seu dissensu. Quia ergo causæ liberæ, prout subsunt divino decreto, ejusque motioni, servant potentiam ad resistendum, & ad eliciendum actum oppositum, non læditur illarum libertas: sed quia de facto nunquam resistunt, nec unquam conjungitur actualis dissensus cum decreto efficaci, & motione ipsius; divina præscientia quæ in illo fundatur, nunquam fallitur. Et sic illa duo extrema, quæ videntur inter se opposita, facile conciliantur, & in concordiam adducuntur.

B Ratio autem fundamentalis talis concordie, petitur ex efficacia voluntatis divinæ, quæ attingit non solum substantiam nostrorum actuum, sed etiam modum libertatis, qui reperitur in illis: ut docet D. Thomas locis præcitatæ, præsertim i. p. quæst. 19. art. 8. in corp. & in resp. ad 2. ubi sic habet. *Ex hoc quod nihil voluntati divinæ resistit, sequitur quod non solum fiat ea que Deus vult fieri; sed quod fiant contingenter vel necessario, quia sic vult fieri Deus.* Quæ verba valde notanda sunt: Illa enim ad vivum exprimit infinitam illam efficaciam divinæ voluntatis, dativam & causativam libertatis, quia est infinite efficax, & quia ei resisti non potest. Unde id quod Adversarii putant maxime nocere libertati, scilicet quod non possit homo divino decreto, ejusque motioni, resistere (intellige potentia consequenti, & in sensu composito) est id quod maxime illam firmat, & statuit: si enim ei non potest resisti, & illa vult ut liberè operetur, firmum & certum est, quod liberè operabimur. Quam etiam doctrinam expressè tradit Anselmus, cujus nomine, in hac materia, maxime abutuntur Adversarii. Ille enim in concordia prædest. cap. 1. sic loquitur. *Quoniam quod Deus vult, non potest non esse: si Deus vult voluntatem humanam, nulla cogi vel prohiberi necessitate ad volendum, tunc necesse est voluntatem esse liberam, & esse quod vult.*

Dices, Idem Anselmus libro 1. *cur Deus homo* cap. 18. docet quod omnis suppositio antecedens, quæ condescendit ex libertate & electione nostræ voluntatis, tollit libertatem: Sed divinum decretum, & ejus motio, est aliqua suppositio antecedens, quæ non descendit ex libertate, & electione nostræ voluntatis: Ergo tollit ejus libertatem.

E Respondeo primò, negando absolutè Majorem: Indifferentia enim objectiva judicii, est aliqua suppositio, quæ antecedit electionem nostræ voluntatis, & tamen non tollit, sed potius causat libertatem. Item in sententia Adversariorum, scientia simplicis intelligentiæ, ut habet adjunctum decretum, est causa futuritionis rerum, ac proinde aliqua suppositio illam antecedens (cum omnis causa debeat esse prior, saltem naturâ, suo effectu) & tamen non tollit libertatem, & contingentiam rerum, ut illi profitentur. Nec Anselmus unquam dixit, quod suppositio antecedens tollat libertatem, sed suppositio

tio necessitatis, & orta ex causis naturalibus, & necessariis: sicut Solem oriri necessarium est quo exemplo ipsemet utitur. Imò Sylvius in opusculo de primo motore, & Doctores Lovanienses in justificatione Censuræ, affirmant hanc propositionem. *Quidquid ex impedibili per necessarium consequentiam sequitur, hoc impedibile est, & necessarium*, quam olim docebat quidam Petrus de Rivo, Philosophiæ in Universitate Lovaniensis Professor, fuisse à Xisto IV. Anno 1476. tanquam erroneam damnatam, & An. 1776. proscriptam. De quo rursus in Tractatu de Prædeterminatione.

7. Respondeo secundò, D. Thomam (supposito Anselmi nomine) hoc idem argumentum, in eodem serè terminis sibi proponere 1. p. quæst. 19. art. 8. ubi tertio loco sibi obicit. *Illud quod habet necessitatem ex priori, est necessarium absolute: sed res creata à Deo, comparatur ad voluntatem divinam, sicut ad aliquid prius à quo habent necessitatem: sequitur ergo quod omne quod Deus vult, sit necessarium absolute.* Cui argumentum sic respondet: *Ad tertium dicendum, quod posteriora habent necessitatem à prioribus, secundum modum priorum: unde & ea que sunt à voluntate divina, talem necessitatem habent, qualem Deus vult ea habere; scilicet vel absolutam, vel conditionalem tantum; & sic non omnia sunt necessaria absolute.* Quibus verbis significat, quod quamvis decretum voluntatis divinæ, in quo fundatur præscientia futurorum, antecedit actus nostros liberos, prioritate naturæ, & causalitatis; non tamen destruit eorum libertatem, nec ullam in eo inducit necessitatem, nisi infallibilitatis & consequentiæ, quæ libertati non præiudicat: *Quia (inquit) posteriora habent necessitatem à prioribus, secundum modum priorum, & qualem priora volunt ea habere: divina autem voluntas, quæ ratione suæ infinitæ efficaciam, est prima radix libertatis & contingentie rerum, non vult nostros actus liberos quos prædefinit, aliam habere necessitatem, quam infallibilitatis, & consequentiæ.* Videri etiam potest S. Doctori Petri. lect. 14. & quæst. 23. de Verit. art. 7. ad 1. ubi idem argumentum, quod est palmarium apud Adversarios, sibi opponit, & alio modo dissolvit.

8. Respondeo tertio, distinguendo illam propositionem: *Omnis suppositio antecedens, que non oritur ex nostra libertate, vel ex radice & principio illius, eam tollit: concedo.* Si oriatur à nostra libertate, vel ab eius principio, & radice nego. Suppositio autem decreti prædeterminantis, in quo fundatur præscientia futurorum, licet non procedat ab ipsa libertate, & electione voluntatis humanæ, oritur tamen ab eius primo principio, primaque veluti radice, efficacia scilicet divinæ voluntatis, quæ ut docet D. Thomas locis supra citatis, est primum principium, primaque veluti radix libertatis, & contingentie rerum. Adde quod Deus, ut dicit Augustinus de corrept. & gratia cap. 14. magis habet in sua potestate voluntates hominum, quam ipsi homines unde si suppositio, quæ descendit ex potestate, & dominio nostræ voluntatis, non tollit eius libertatem, à fortiori, nec illa quæ descendit à Deo, tanquam à primo libero, & supremo Domino nostram voluntatē. Adde etiam, quod D. Thomas 3. contra Gent. cap. 88. & aliis in locis alibi referendis, docet Deum non debere considerari, tanquam aliquod agens ex

trinfecum respectu nostræ voluntatis; eo modo quo alia agentia creata, sed potius ut intimè illi conjunctum, tanquam author & principium ejus libertatis: unde sicut suppositio quæ oritur ab indifferenti iudicio rationis, quamvis antecedit electione nostræ voluntatis, non tollit tamen ejus libertatem, quia oritur ex aliqua potentia homini intrinseca, scilicet intellectu: ita similiter, quamvis suppositio divini decreti, & motionis illius, antecedit actus nostros liberos, prioritate naturæ, & causalitatis, non lædit tamen earum libertatem, quia similiter oritur ab aliquo principio intrinseco, scilicet Deo, qui nobis intimior est, quam nos ipsi, & qui est veluti anima nostræ animæ: *In ipso enim vivimus, & movemur, & sumus*, ut dicitur Act. 18. Sed de hoc plura in Tractatu de Prædeterminatione, ubi concordiam libertatis nostræ, cum divinis decretis & prædefinitionibus fusè exponemus.

ARTICULUS VI.

In quo medio Deus peccata futura cognoscat?

§. I.

Præcedenda ad resolutionem difficultatis.

Notandum primò, peccatum duo importare, unum de materiali, entitatem scilicet physicam, & positivam actus mali, & peccaminosi; & aliud de formali, ipsam nempe malitiam, & deformitatem, seu deviationem à regulis morum; sive in solo privativo, sive in positivo, ut connotante privationem consistat: de quo in Tractatu de Peccatis.

Notandum secundò, duplex esse decretum in Deo: Unum positivum, quod decernit positivè concurrere ad entitatem cujuscumque actionis, sive bonæ, sive malæ; aliud permissivum, quod statuit permittere malitiam peccati, & denegare auxilium speciale ad illam evitandam: de ratione enim universalis provisoris est, permittere aliquos defectus, tam in ordine morali, quam naturali, ut inde magis reluceat pulchritudo universi, & manifestetur ordo suæ justitiæ. Unde Augustinus in Enchir. cap. 95. *Non fit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo.* Quibus verbis, utrumque decretum, permissivum scilicet & positivum clarè expressit. Et D. Thomas in hac quæstione art. 9. ad 3. *illa solum sunt futura, quæ Deus permittit esse, vel vult esse.* Ubi per permissionem tangit peccata, quæ Deus permittit, & non vult: per volutionem verò, significat bona quæ Deus non solum permittit, sed etiam vult, & approbat, atque positivè decernit.

Notandum tertio, quòd aliud est dicere, liberum arbitrium creatum, esse defectibile ex natura sua, & aliud, ipsum ex se, & ex sua natura, esse determinatum ad malum. Illud enim est veritas Catholica: hoc autem est error etiam contra lumen naturale. Illud possibilitatem dicit deficienti à fine, & à lege Dei: quia facultas liberi arbitrii, non est ipsa regula suarum actionum; hoc autem refert determinationem ad malum, in Authorem naturæ, qui liberum arbitrium produxit: quæ est Manichæorum hæresis. Illud, ut sæpè docent SS. Augustinus, & Thomas,

Thomas competit libero arbitrio, quia est productum ex nihilo: hoc autem inclinationi naturali ejusdem liberi arbitrii repugnat; nam semper tendit ad bonum, verum, vel apprens; cum malum, sub ratione mali, etiam dum peccat, velle non possit.

187 Notandum quartò, duobus modis unum posse consequi infallibiliter ad aliud. Primò consecutione physicâ, seu causalitatis: sicut proprietates consequuntur ad essentiam, & quilibet effectus ad suam causam. Secundò consecutione logicâ, seu illationis, quando scilicet ex positione unius, aliud rectè inferitur; quamvis non sit ejus causa; nec physicè influat in ejus productionem. Hoc modo ex remotione columnæ, sequitur casus lapidis, qui ab illa sustentatur, & ex remotione salis, corruptio carniû; quia licet causa per se descensus lapidis, non sit remotio columnæ, sed ejus gravitas: sicut nec subtractio salis, causa per se corruptionis carniû, sed mixtio & pugna quatuor primarum qualitatum; consequitur tamen infallibiliter ad illam, tanquam ad removens prohibens.

§. II.

Resolutio difficultatis propositæ.

Dico igitur, Peccata futura, quantum ad id quòd in illis privationis est, & defectus, seu malitiæ moralis, à Deo cognosci, in decreto permissivo. Quantum verò, ad id quòd in eis est entitatis, & bonitatis transcendentalis; cognosci in decreto positivo concurrenti ad illorum entitatem. Demum quantum ad utramque rationem, clarè ab illo videri, in præsentia suæ æternitatis. Ita communiter docent nostræ Thomistæ, & alii scientiæ mediæ impugnatores.

188 Probatur prima pars ratione fundamentali. Illud quòd habet infallibilem, connexionem cum alio, potest in illo certè cognosci, ut constat ex supra dictis: At illud quòd in peccato privationis est & defectus, habet infallibilem nexum, cum decreto permissivo; sicut & illud quòd in illo est entitatis, & bonitatis transcendentalis, infallibiliter connectitur cum decreto concurrenti positivè ad entitatem actûs mali & peccaminosi: Ergo peccata futura, quantum ad id quòd in illis est privationis & defectus, seu malitiæ moralis, à Deo cognoscuntur in decreto permissivo: quantum verò ad id quòd in eis est entitatis & bonitatis transcendentalis, videtur ab illo in decreto positivo. Major patet, Minor etiam quantum ad secundam partem, est certa; cum enim decretum, quo Deus statuit positivè influere in entitatem physicam actuum malorum, sit causa illius, cum ea habet infallibilem nexum, talisque entitas ad illud consequitur, non solum consecutione logicâ, & illationis; sed etiam consecutione physicâ, & causalitatis; sicut quilibet effectus consequitur ad suam causam; cum enim illa sit bona transcendentaliter, non potest subterfugere divinam causalitatem. Unde Anselmus in libro de præscientiâ & libero arbitrio cap. 10. *Audacia est dicere aliquid esse ens, quòd non sit ab ente primo.* Probatur verò quantum ad primum, in qua præcipuè consistit difficultas hujus questionis. Decretum permissivum, est decretum non impediendi peccatû, & denegandi auxilium speciale ad illud evitandum, ut exposuimus in secundo notabil: Sed malitia & deformitas peccati, ad talè

A auxilii denegationem infallibiliter consequitur, non quidem consecutione physicâ, & causalitatis, sed consecutione logicâ, & illationis: Ergo quòd in peccato privationis est & defectus, habet infallibilem nexum cum decreto permissivo. Minor probatur: Licet enim tale decretum denegandi auxilium efficax, non sit radix & causa peccati, sed ipsa defectibilitas, & malitiæ voluntatis humanæ: habet tamen infallibilem cum eo connexionem: nam sicut ex suspensione divini concursûs, quantum ad esse, sequitur annihilatio creaturæ; ita ex permissione peccandi, & suspensione concursûs gratiæ, & auxilii efficacis, sequitur infallibiliter peccatum, & defectus in operando; non per modum influentiæ, sed per modum remotiõis causæ prohibentis: eo ferè modo, quòd ex remotiõis salis, sequitur corruptio carniû, & ex remotiõis columnæ, casus lapidis, qui ab illa sustentatur.

B Ratio autem fundamentalis hujus veritatis & doctrinæ, ex Tractatu de gratia sumèda est. Docent enim Theologi cum S. Thoma quæst. 24. de Verit. art. 14. hominem in statu naturæ lapsæ, nullum posse facere bonum arduum, nec vincere gravem tentationem, sine speciali auxilio gratiæ roborantis ipsam naturam infirmam, & peccato originali fauciãtam, ac debilitãtam; unde cum vitare peccatum, & vincere gravem tentationem, quæ homo movetur, & incitatur ad illud, vel à diabolo, vel à concupiscentiã, sit aliquid bonum arduum & difficile; non potest homo illud præstare, sine speciali auxilio gratiæ, non potest, inquam, potentiã consequenti, & quæ sit conjuncta cum actû, licet ratione auxiliorum communium, & gratiæ sufficientis (quam, ut suppono, Deus nemini unquam denegat, nisi ei impedimentum ponat) id possit, potentiã antecedenti, & puræ possibilitatis. Quare si Deus ex inserutabili judicio suæ justitiæ, interdum nobis aperto, interdum nobis occulto, semper tamen iusto (ut cum Augustino loquar) decernat denegari homini, tale auxilium efficax ad vincendam tentationem, & eliciendum actum v. g. fidei, spei, vel charitatis, ad quem ex præcepto tenetur, illi que prebeat concursum necessarium ad operandum, quem in ratione causæ primæ, & universali provisoris, tenetur concedere ad omnes actus, sive bonos, sive malos (qui concursus secundum doctrinam Thomistarum, non solum debet esse simultaneus, & concomitans, sed etiam prævius, & applicans causas secundas ad operandum) infallibiliter peccabit, & operabitur actum malum, & rectæ rationi, ac legi divinæ difformem. Operabitur quidem, ex vi divini concursûs, & motiõis illum applicantis ad agendum, & ad producendam in suis actibus rationem entis, & actualitatem existentiam, & operationis, qui sunt effectus per se primò correspondentes enti per essentiam; ac primæ & universalissimæ causæ. Peccabit verò ex propria malitiã, & defectibilitate, per quam se subtrahet à rectitudine divini concursûs, & conformitatis cum lege: peccare enim, ut dicit Augustinus, suppositâ denegatione auxilii efficacis ad actum fidei, vel charitatis, ad quem homo tenetur (ut supponimus) ratione auxilii sufficientis possit actum charitatis præstare, & resistere tentationi in actum contrarium inclinanti: ex propria tamen malitiã, & defectibilitate infallibiliter tentationi succumbet, & peccabit, non eliciendo

ciendo actum charitatis ad quem tenetur, sed alium cum eo impossibilem: suppono enim ex Tractu de peccatis, non dari omissionem culpabilem, absque aliquo actu, eam antecedente, vel concomitante.

190. Confirmatur: Deus certo scit, quod si non conservaret creaturam in suo esse, statim redigeretur in nihilum; quoniam creatura seipsam conservare non potest, Creatore suo illam non conservante. Juxta illud Prophetæ Psal. 103. *Avertente autem refaciam, turbabuntur: auferes spiritum eorum, & deficiet, & impulverem suum revertetur.* Ergo etiam scit, quod si ipse non conservet hominem in bono rationis, per aliquod auxilium speciale, ipsum præservans à peccato, homo ipse non conservabit se, sed infallibiliter peccabit: Ergo in decreto quò statuit non dare auxilium illud speciale, tali tempore, & loco quò homo tenetur bonum operari, & à tali vel tali peccato abstinere; certo scit, quod homo infallibiliter peccabit, ac deficiet à rectitudine rationis. Quare dicitur Psal. 80. *Dirigi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventio-nibus suis.* Quibus verbis significatur, Deo deservente peccatorem, per denegationem auxilii specialis, quod illi concedere non tenetur, illum infallibiliter peccaturum. Et in Concilio Araus. 2. cap. 19. sic dicitur: *Natura humana, etiam si in illa integritate in qua est condita permaneret, nullo modo seipsam, Creatore suo non adjuvante, servaret.* Et Innocentius Papa epist. 25. ad Concilium Carthag. *Quotidiana præstat ille remedia, quibus nisi frui consisique nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores. Necessè est enim ut quò auxiliante vincamus, eò iterum non adjuvante vincamur.* Quò nihil clariùs dici potuit in favorem nostræ sententiæ. Denique D. Augustinus sæpè reperit, quò liberum arbitrium ad malum sufficit: ad bonum autem parum est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono.

191. Secunda pars conclusionis, quæ asserit Deum supposito decreto permittendi malitiam peccati, & positivè concurrèndi ad illius entitatem, videre & contemplari omnia peccata futura, ut præsentia in mensura suæ æternitatis, constabit ex dicendis articulo sequenti; ubi ostendemus, omnia quæ futura sunt in aliqua differentia temporis, esse Deo præsentia in sua æternitate, non solum objectivè, & intentionaliter, ratione divinæ præsentia, quæ illa ab æterno cognoscit; sed etiam realiter & physicè, ratione suæ æternitatis, quæ propter suam infinitatem, ad omnia præsentia, præterita, & futura se extendit, eaque sinu suo vastissimo complectitur.

§. III.

Solutio objectionum.

192. Obijciunt in primis Recentiores. Ut aliquid habeat rationem mediè ducentis in cognitionem æternam, debet habere certam, & infallibilem cum eo connexionem: Sed decretum permissivum, non habet certam & infallibilem connexionem cum peccatis futuris: Ergo in eo tanquam in medio, non potest Deus illa certo præscire. Major patet, Minor probatur. Decretum permissivum duo importat, scilicet propositum non impediendi peccatum, in quo in-

A cluditur suspensio auxilii efficaci ad resistendum gravi tentationi, vel ad faciendum actum virtutis oppositum; & propositum concurrèndi ad entitatem peccati, & dandi ex parte causæ primæ, omnia quæ sunt necessaria causæ secundæ ad agendum: Sed decretum permissivum, ut hæc duo importat, non habet infallibilem connexionem cum futuritione peccati: Ergo illud cum peccatis futuris, infallibilem connexionem non habet. Major constat, Minor quantum ad utramque partem probatur. In primis enim decretum permissivum non potest habere infallibilem connexionem cum peccatis futuris, ratione suspensionis & denegationis auxilii specialis, alias sequeretur, quò voluntas sibi ipsi relicta, cum solo concursu generali, esset ex se determinata ad malum, quò est Manichæorum & Lutheranorum hæresis; sequeretur etiam, quò voluntas humana, cum solo concursu generali, non posset operari aliquod opus morale bonum, quò est contra D. Thomam, & communem discipulorum ejus sententiam. Probatur etiam quantum ad secundam partem. Si enim Deus haberet propositum, seu decretum prædeterminandi voluntatem creatam ad materiale peccati, sive ad actum qui hîc & nunc non potest exercei sine malitia, esset causa peccati: qui enim vult & causat aliquid, à quo malitia ita inseparabilis est, ut non possit poni sine illa, eam consequenter vult, & causat: sicut qui producit essentiam, causat proprietates, quæ cum ipsa connectuntur, & ad illam sequuntur infallibiliter.

Confirmatur: Ille qui removet columnam, à qua sustentatur lapis, vel qui subtrahit salem, quò carnes conservantur, censetur esse causa saltem moralis & indirecta casus lapidis, & corruptionis carniùm: Ergo similiter, si Deus subtrahat homini auxilium efficax, ex cujus denegatione sequitur infallibiliter peccatum, & defectus in operando; erit causa, saltem moralis & indirecta, actus mali & peccaminosi.

D Confirmatur ampliùs: Si affirmatio sit causa affirmationis, negatio erit causa negationis: Sed collatio gratiæ efficaciæ, est causa conservans hominem in bono rationis, & illum præservans à peccato: Ergo ejus substractio, vel denegatio, erit causa peccati, & deviationis à recta ratione.

Ad objectionem respondeo, concessa Majori, negando Minorem; ad cujus probationem, nego similiter Minorem, quantum ad utramque partem. Ut enim supra ostendimus, decretum permissivum, quatenus importat propositum denegandi auxilium efficax ad vincendam tentationem, & vitandum peccatum, habet infal-

E libilem connexionem cum malitia, & deformitate peccati, quæ ad talem denegationem infallibiliter consequitur: non consecutione physicâ, & causalitatis, sed consecutione logicâ & illationis, ut supra exposuimus. Similiter propositum concurrèndi ad entitatem peccati, & dandi causæ secundæ omnia quæ sunt necessaria ad agendum, ac proinde applicationem ad actum, quatenus ens & actus est, habet infallibilem nexum cum entitate, & actualitate actus mali, & peccaminosi, quæ à tali motione, & applicatione causatur, & quæ per se primò reducitur in ens per essentiam, & in actum primum, tanquam in primam causam; ut docet D.

Thomas in 2. dist. 37. quest. 2. art. 2. his verbis: *Sententia qua docet actus peccatorum, nullo modo, nec etiam in quantum actus sunt, à Deo esse, propinquissima est errori duplici. Et Albertus Magnus ibidem dist. 35. art. 7. relatâ opinionione quorundam Theologorum sui temporis, qui existimabant actus malos, etiam in quantum actus, & entia, non esse à Deo, ut à prima causa efficiente, subdit. Hac opinio qua obtinuerat plures antiquorum, serè cessit ab aula, & à multis modernorum reputatur hæretica. Et addit: Cum actus malus sit simpliciter actus, egrediens à potentia activa, perfecta secundum naturam, non egreditur ab ea, nisi secundum quod movetur à causa prima, alioquin sequeretur duo esse prima principia. Quibus verbis clarissime docet, Deum movere & applicare causam secundam, ad producendam entitatem & actualitatem, quæ in actibus malis reperitur imbibita; & oppositam sententiam, tanquam Manichæorum errorem, reprobât & proscribit. Item Dominicus Soto in libris de Natura & Gratia, in ipso Tridentino editis, & à Legatis ejusdem Concilii approbatis, libro 1. cap. 18. sic habet. *Haud equidem dissentitur Theologi, entitatis (ita vocant) quæ est peccatum, Deum, esse causam, eo efficiente genere, quò cuncta animantia & inanimata ad suas actiones naturales permoveret. Quibus verbis, non solum aperte docet Deum præmovere ad materiale peccati; sed etiam hanc fuisse, eo tempore quò scribebat, concordem & unanimes Theologorum sententiam, diserte profitetur.**

196. Ad probationem ergo primæ partis Minoris, nego utramque sequelam: Licet enim, si Deus homini denegat auxilium efficax, vel speciale, ad vincendam tentationem; infallibiliter illi consentiat, & incidat in peccatum; non sequitur tamen, liberum ejus arbitrium esse ex se & ex sua natura, determinatum ad malum, & ad peccatum. Tum quia tunc ratione auxilii sufficientis, potest bene operari, & vitare peccatum. Tum etiam, quia (ut supra annotavimus) aliud est, liberum arbitrium esse defectibile ex se, & ex sua natura, & non posse seipsum conservare in bono rationis, Deo illum specialiter non conservante; & aliud, illud ex se & ex sua natura esse determinatum ad malum. Primum enim dicit solam defectibilitatem, & potentiam ad peccandum, quæ competit creaturæ rationali, ex eo quòd est ex nihilo, & quia non est ipsa regula suarum operationum. Secundum verò importat in libero arbitrio naturalem determinationem ad malum, & ad peccatum, proveniente ab authore naturæ, vel à peccato primi parentis. Quæ est hæresis Manichæorum, & Lutheranorum, in Concilio Tridentino proscripita. Item ex eo quòd ad denegationem auxilii efficacis ad resistendum gravi tentationi, sequatur infallibiliter consensus in peccatum, non rectè inferitur, voluntatem humanam cum solo concursu generali non posse elicere aliquod opus honestum & moraliter bonum, v.g. colere parentes, prudenter gubernare rempublicam, &c. ut enim hos aut similes actus exercere possit, non requiritur quòd sine gratia, vel auxilio speciali ordinis naturalis, possit graves tentationes contra præcepta naturalia vel supernaturalia vincere; sed sufficit quòd leves tentationes contra præcepta naturalia valeat superare: hoc autem homo, et-

A iam in statu naturæ lapsæ, potest præstare sine gratia, seu auxilio speciali, cum solo generali Dei concursu, ut docent nostri Thomistæ in Tractatu de gratia.

Ad probationem secundæ partis ejusdem Minoris, in qua inferitur, quòd Deus esset causa, & author peccati, si prædeterminaret hominem ad materiale illius, ad quòd infallibiliter sequitur ipsa malitia, & deformitas. In primis dico, illam sequelam esse Pelagii, & Juliani, qui eodem discursu, & argumento olim utebantur, ad probandum in parvulis non esse peccatum originale, sic enim arguebat præcipue Julianus. Deus est causa generationis hominis: Ergo si peccatum originale consequitur ad talem generationem, Deus erit causa peccati originalis; qui enim est causa alicujus, est etiam causa ejus quòd consequitur ad illud. Cui argumento respondet S. Augustinus libro 3. contra eundem Julianum cap. 9. quòd peccatum originale, non sequitur ad generationem, ut generatio hominis est, & secundum suam naturam; sed ut dicit ordinem ad primum parentem, qui voluntariè peccavit: etenim si Adam perseverasset in statu innocentie, fuisset vera generatio hominis, absque eo quòd ex illa sequeretur peccatum originale. Et ita tale peccatum non est à Deo concurrente ad hominis generationem, sed à primo parente, qui totam naturam humanam, suâ inobedientiâ maculavit. Idem etiam nos proportionaliter dicimus de peccato actuali, quòd scilicet ejus deformitas & malitia moralis, non sequitur intrinsecè, & ex natura rei, ad actum v.g. blasphemie, ut actus est, & ut habet rationem entis, & bonitatem transcendentem (sub qua solum ratione est à Deo prædeterminante) sed ut procedit à voluntate creata, operante difformiter ad regulas morum. Unde in ipsam voluntatem deficientem, & non in Deum efficientem, debet refundi malitia moralis & defectus peccati. Solutio est sancti Thomæ questione 3. de malo, articulo 2. ad 2. Et in 2. sent. dist. 37. quest. 2. art. 2. ad 2. quam prosequitur Capreolus ibidem art. 3.

D Explicatur, & illustratur hæc responsio & doctrina, triplici exemplo aptissimo. Primum sumitur ex D. Thoma locis citatis. Licet enim motus claudicationis procedat ab anima, tanquam à principio vitali, non solum simultaneè concurrente, sed etiam movente, & applicante tibiam; defectus tamen obliquitatis qui in illo contingit, non red ucitur in animam moventem, & vitaliter operantem; sed in tibiam motam, & deficientem, ac in organum læsum, & infirmum.

E Aliud exemplum adducit Dominicus Soto in libro de natura & gratia supra citato. Licet (inquit) scriba moveat, & applicet manum pueri ad scribendum, & ad exarandos, ac delineandos characteres; defectus tamen, ac deformitas, quæ in scriptione videtur, non attribuitur magistro moventi, & applicanti; sed discipulo deficienti, & ab ejus directione, & applicatione se subtrahenti.

Tertium exemplum est de Sacerdote consecrante hostiam propter sortilegium, aut alium malum finem: ille enim physicè movetur, & applicatur à Deo ad talem consecrationem: cum ad illâ instrumentaliter tantum concurrat, & instru-

mentum priusquam operetur, debeat moveri, & applicari à causa principali, ut docent Philosophi. Phyl. & constat in instrumentis artificialibus.

Sicut ergo Deus ita movet & applicat Sacerdotem ad talem consecrationem, ut supernaturalis est, quod tamen ab illo non attingitur, nec causatur, quatenus est mala & sacrilega; sed sub hac ratione, totaliter in pravam intentionem ipsius Sacerdotis consecrantis reducitur. Ita similiter, quando Deus movet, & applicat voluntatem ad materiale peccati, ita in illo attingit entitatem, actualitatem, vitalitatem, & bonitatem transcendentelem, quæ pertinet ad ordinem physicum: ut ejus motio & concursus, nullo modo extendat ad deformitatem & malitiam

In tr. de virt. moralium. Quia (ut alibi ostendimus) concursus Dei generalis præcisus est, & respicit solam rationem entis, & existentiam actualitatem, alia quaerentes ad ordinem physicum spectantes; non vero illas quæ pertinent ad ordinem moralem, inter quas est malitia, & deformitas actus peccaminosi; quæ proinde est extra sphaeram activitatis divinæ, & per se primò in causam moralem, & operantem difformiter ad regulas morum reducitur.

199. Secundo responderi potest, quod licet Deus causet materiale peccati, & prædeterminet voluntatem ad illud: non tamen propterea est causa malitiæ, & deformitatis, quæ ad illud consequitur: quia talis malitia & deformitas, non sequitur ad materiale materialiter sumptum; sed ad materiale formaliter consideratum, & quatenus fundat ipsam malitiam, & deformitatem; sub qua ratione, non est à Deo prædeterminante, sed à voluntate humana, ut subdita regulis morum, & ut libere, ac moraliter operante.

Hæc responsio & doctrina illustrari potest exemplo relationis: Sicut enim ille non censetur causare relationem similitudinis, qui præcisè facit entitatem albedinis, quæ est ejus fundamentum materialiter sumptum; sed solum qui facit albedinem, ut in ratione specifica cum alia convenientem: ita similiter qui producit entitatem, substantiam, & bonitatem transcendentelem actus peccaminosi, non censendus est ponere fundamentum malitiæ moralis; sed ille solum, qui elicit talem actum, tanquam agens morale, & cum subjectione ad regulas morum, à quibus desectitur.

200. Tertio responderi potest, quod licet Deus prædeterminet ad materiale peccati, cum quo ipsa malitia, & deformitas habet indissolubile nexum, non tamen propterea est causa peccati: quia (ut latè exponemus Tractatu sequenti, quando agemus de divinis prædefinitionibus) Deus nunquam determinat voluntatem ad materiale peccati, nisi ut objectivè & in genere causæ materialis, & occasionalis determinatus ab eadem voluntate; quæ ex propria malitia & defectibilitate, prævidetur seipsam determinatura ad formale, vel ad materiale formaliter sumptum, & quatenus fundat ipsam malitiam & deformitatem. Unde talis determinatio, & applicatio ad materiale, est à Deo veluti invito, & coacto, & solum tanquam à causa prima, & universalis provifore, qui debet subministrare omnibus causis secundis, præsertim liberis, mediæ necessaria ad agendum, & ad attingendam in suis operationibus, & effectibus, rationem entis, & actualitatem existentiam & operationis

Tom. I.

A (inter quæ media, unum ex præcipuis, est applicatio ad actum) & qui debet etiam permittere aliquos defectus, non solum in ordine naturali, sed etiam in ordine morali; ut hinc magis reluceat, & manifestetur perfectio suæ justitiæ, & misericordiæ, ac pulchritudo totius universi. Licet ergo voluntatem hominis applicet ad materiale peccati, quia tamen ad hoc movetur, & determinatur ab ipsa voluntate humana, seipsam prius naturâ determinante ad ipsum formale, vel materiale formaliter sumptum (ut alibi latè exponemus) hinc sequitur malitiam, & deformitatem peccati, quæ ad illud materiale consequitur, non esse attribuendam Deo moventi, & applicanti, sed voluntati, illum objectivè, & materialiter determinanti ad talem motionem, & applicationem. Ex qua responsione, & doctrina, quam Joannes à S. Thoma, & Vincentius Baronijs tradunt, & probabilem reputant Salmanticenses in Tractatu de voluntate Dei, omnes Adversariorum impetus, totaliter infringuntur, omniaque illorum tela, & sophismata, facillimè eliduntur.

B Ad primam confirmationem respondeo primò retorquendo argumentum in Adversarios: peccatū enim non minùs infallibiliter sequitur ad denegationem gratiæ congruæ, quàm ad denegationem gratiæ efficacis & prædeterminantis: Ergo si Deus denegando auxilium efficax, sit causa saltem moralis, & indirecta, cur homo labatur in peccatum, etiam denegando gratiam congruam, & ponendo eum in illis occasionibus & circumstantiis in quibus per scientiam mediam prævidit peccaturum, etiam erit causa, saltem moralis & indirecta, cur incidat in peccatū.

Respondeo secundo, negando sequelam Majoris. Ut enim docet S. Thomas 1. 2. quæst. 79. art. 1. *Deus peccati causa (etiam indirectè) alicui non potest, nec debet. Quia tamen est aliquibus non præbeat auxilium, quod si præberet, non peccarent; hoc totum facit, secundum ordinem suæ sapientiæ, & justitiæ: cum ipse sit sapientia, & justitia: unde non imputatur ei quod alius peccet, sicut causa peccati. Sicut gubernator non dicitur causa submerisionis navis, ex hoc quod non gubernat navim: nisi quando subtrahit gubernationem, potens & debens gubernare.* Quibus verbis clarissimè docet, quod licet Deus subtrahat, & deneget homini auxilium speciale, ad cuius denegationem infallibiliter peccatum consequitur, non tamen propterea illud debet, vel potest Deo imputari; tanquam causæ, etiam indirectæ, & per accidens; quia auxilium illud speciale, homini non tenetur concedere: ut autem id quod sequitur ad defectum actionis, alteri imputetur, tria requiruntur: scilicet quod possit, & debeat agere, & non agat; ut tradit idem S. Doctor 1. 2. quæst. 6. art. 3. in corpore; his verbis. *Non semper id quod sequitur ad defectum actionis, reducitur sicut in causam, agens, ex eo quod non agit: sed solum tunc cum potest, & debet agere. Si enim gubernator non posset navem dirigere, vel non esset ei commissa gubernatio navis, non imputaretur ei navis submersio, quæ per absentiam gubernatoris contingeret.*

Eandem doctrinam tradit 1. parte quæst. 49. art. 2. ubi tertio loco sibi objicit simile argumentum ei quod nobis opponunt Adversarii. Sic enim habet: *Sicut dicitur in 2. Phyl. idem est causa salutis navis & periculi: sed Deus est causa salutis omnium rerum: Ergo ipse est causa omnis perditionis & mali.* Cui argumento sic respondet.

C

D

E

In Tr. de virt. moralium. Dei disp. 8. art. 4. §. 12.

Disp. 10. dubio 7. §. 8. num. 208. 209.

162.

Ad tertium dicendum, quod submersio navis attribuitur naturae ut causa; ex eo quod non agit quod requiritur ad salutem navis. Sed Deus non deficit ab agendo quod est necessarium ad salutem: unde non est simile. Quam repositionem egregie illustrat Cajetanus ibidem, his verbis. *Adverte quod tunc tantum absentia causa agentis, dicitur causa defectus, quando debebatur praesentia; & propterea quia nunquam cum rebus debetur, Deus subtrahit influxum, ideo non sequitur, proprie loquendo, quod Deus sit causa defectuum, ex hoc solo quod non facit: quamvis quandoque Scriptura, ipsum tali modo causam appellet, ut patet circa indurationem Pharaonis.*

203. Ad secundam confirmationem patet responsio ex dictis in praecedenti: licet enim illud axioma, si affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis, verum habeat in ordine physico, & in causis naturalibus; non tamen semper verificatur in ordine morali, & in causis liberis, & moraliter operantibus, ut constat in exemplo adducto gubernationis navis: quamvis enim ejus directio & gubernatio sit causa salutis navis, illius tamen defectus & carentia, non censetur esse causa submersionis illius, quando est pure negativa, sed solum quando est privativa; id est quando subtrahit gubernationem, potens & debens gubernare, ut loquitur D. Thomas supra relatus. Unde cum carentia auxilii efficacis, quatenus se tenet ex parte Dei, non sit privativa, sed pure negativa, eo quod auxilia efficacis & specialia nemini dare teneatur, illa non est causa peccati, nec deviationis a recta ratione: quamvis ejus collatio sit causa salutis, & boni usus liberi arbitrii.

204. Secundò responderi potest, quod quando affirmatio est causa adaequata & totalis affirmationis, negatio est etiam causa negationis: secus autem si non sit causa totalis, nec operetur sine consortio alterius; ut patet in defectu floritionis vel fructificationis in arbore, qui non in Solem, sed in defectum virtutis generativae plantae reducitur; quia Sol non est sola & totalis causa floritionis aut fructificationis arboris, sed illa pariter cum eo influit, eique cooperatur. Ita similiter, quia gratia efficax & praedeterminans, non est causa totalis (saltem totalitate causae) bonorum nostrorum operum, nec operatur sola, sed una cum voluntate creata, quae ipsi cooperatur: defectus morales, qui in humanis operationibus contingunt, non in carentiam & defectum ipsius gratiae, sed in vitium & deordinationem voluntatis humanae, deficientis & operantis disformiter ad regulas morum, reducendi sunt.

§. IV.

Quorundam Recentiorum argumentum diluitur.

203. Obijciunt insuper quidam Recentiores, decretum illud permissivum, in quo Thomistae docent suadati praescientiam futurorum, esse ritulum sine re, & speciosum subterfugium; cum, posito decreto praedeterminante voluntatem ad materiale peccati, non possit non sequi ipsa malitia & deformitas. Unde sicut ille qui applicaret ignem stupae, vel qui amputaret caput homini ineptè diceretur permittere ejus mortem, vel stupae combustionem, quae ex tali applicatione, & abscissione capitis necessarìo sequuntur: ita in sententia Thomistarum, ineptè Deus dicitur habere decretum permittendi peccatum, cum

A praedeterminet ad materiale illius, ex quo non potest non exurgere, & non progeminare ejus malitia ac deformitas.

Respondeo hoc argumentum esse ritulum sine re, ac speciosum sophisma, quod in apparentia aliquid difficultatis praese fert, nullam tamen re ipsa continet. Ut enim Deus censetur permittere malitiam & deformitatem peccati, cujus materiae praedefinit & praedeterminat, sufficit quod stante tali praedefinitione & praedeterminatione, homo retineat potentiam antecedentem ad non peccandum, & possit in sensu diviso non elicere illum actum ad quem praedeterminatur, & a quo malitia (ut supponitur) est inseparabilis. Sicut in sententia Adversariorum, licet Deus ponat hominem in illis circumstantiis & occasionebus, in quibus praevideat per seientiam mediam illum peccaturum, & in quibus non potest non peccare, in sensu composito, & potentia consequenti (alias, ut saepe diximus, divina praescientia falleret) nihilominus, quia prout subest illis occasionebus & circumstantiis, potentia antecedenti, & in sensu diviso, potest non peccare, & non ponere illum actum; Deus censetur permittere tantum, & non velle malitiam peccati. Unde ad exempla adducta, multiplex potest assignari disparitas.

Prima est, quia combustio stupae, & mors hominis, consequuntur per se & ex natura rei, ad applicationem ignis, vel abscissionem capitis, quatenus sunt ab homine applicante, aut vulnus lethale infligente. Malitia autem & deformitas peccati (ut supra diximus) non consequitur ad materiale illius, in quantum est a Deo, ut prima causa efficiens, sed quatenus est a voluntate, ut prima causa deficiente, & operante disformiter ad regulas morum.

Secundò, in igne applicato, & in homine lethaler vulnerato, non remanet potentia antecedens, & in sensu diviso, ad non comburendum, vel ad non moriendum: in homine vero praedeterminato ad materiale peccati, remanet potentia antecedens, ac non ponendum illud materiale, & a fortiori ipsum formale, ipsamque malitiam, ac deformitatem, quae ad illud consequitur.

Tertiò, ad applicationem ignis, & inflictionem vulneris lethalis, sequitur mors & combustio stupae, consecutione physica & causalitatis, quia illa per se, & directe influunt in tales effectus: malitia vero, & deformitas peccati, non sequitur ad denegationem auxilii efficacis, & ad decretum permissivum, consecutione physica, & causalitatis, sed consecutione tantum logica, & illationis: quia illa non directe influunt in actum malum, sed se habet tantum tanquam removens prohibent, ut antea exposuimus.

Quartò, ille cui caput abscinditur, aut vulnus lethale infligitur, non determinat, nec movet percussorem, ut ei caput amputet, aut eum lethaler vulneret: voluntas autem humana (ut supra diximus) objective & materialiter movet, & determinat Deum, ut cum illa concurrat ad materiale peccati; eamque applicet ad producendam in illo rationem entis, & actualitatem existentiae & operationis, aliasque rationes pertinentes ad ordinem physicum, & divinae omnipotentiae per se primò correspondentes.

Demum inflictio vulneris lethalis procedit a percussore, tanquam a causa particulari, & operante moraliter, & cum subjectione ad regulas morum.

Prædeterminatio verò ad materiale
peccati, est à Deo solum tanquam à causa prima,
& univèrsalissimà, ac generali provisorè, sub mi-
nistrante causis secundis, tam liberis quam ne-
cessariis, media necessaria ad agendum. De quo
plurè in Tractatu de voluntate Dei.

ARTICULUS VII.

*An futura contingentia absoluta, sint præsentia
scientiæ Dei æternæ, objective tantum,
an etiam realiter.*

Cum S. Thomas art. 13. hujus quæstionis, a-
gens de scientia Dei, & cognitione quam
habet de futuris contingentibus, doceat futura
contingentia, ab eo certò & distinctè cognosci,
quia ejus æternitati sunt actu præsentia: quia præ-
sentia, an objectivè tantum, & intentionaliter; an
etiam physicè, & realiter? contrò vertitur inter
Theologos, præsertim inter Thomistas, & Re-
centiores. Quod ut magis declaratur, & status
hujus celeberrimæ difficultatis clariùs percipiatur,
quædam breviter hic præmittenda sunt. Unde fit

§. I.

*Quibusdam præmissis referuntur sententia,
& vera eligitur.*

NOTandum primò, Quòd sicut in rebus cre-
atis duplex distinguitur solè à Philosophis
præsentia, una realis & physica, quam habent
quando producuntur & ponuntur extra suas
causas. Altera intentionalis, & objectiva, quam
habent in mente cognoscentis: habet enim om-
nis cognitio, quòd sit objecti sui representatio,
ipsamque, quatenus quædam est ejus similitudo,
potentia cognoscenti quodammodo sicut, &
præsens efficiat. Ita etiam duplex potest distin-
guitur in scientia Dei præsentia, respectu futuro-
rum contingentium. Una ei soli propria, quate-
nus est viva, clara, & intuitiva sui objecti simili-
tudo, ac representatio. Altera ei conveniens ra-
tione æternitatis, quæ ob suam infinitatem, ad
illa virtualiter se coextendat, & eaque in sinu suo
vastissimo, ac infinito, contineat & complectat-
ur: quòd si per impossibile Deus non habe-
ret futura contingentia in sua præscientia & co-
gnitione præsentia, videret tamen illa præsentia
in sua æternitate. Inquirimus ergo, an utroque
modo Deus habeat futura contingentia sibi ab
æterno præsentia, an verò solum primò?

NOTandum secundò: Præsentiam realem &
physicam futurorum contingentium in æterni-
tate, tribus modis posse concipi, vel imaginari.
Primò per quandam anticipatam illorum pro-
ductionem in æternitate, distinctam ab illa quæ
producuntur in tempore: ut Antichristus v.
g. concipiatur ut præsens in æternitate, quia in
illa jam productus est, & positus extra suas cau-
sas. Secundò per coextensionem ipsius rei tem-
poralis ad totam æternitatem, eo ferè modo,
quo illi coextenditur tempus infinitum, si da-
retur. Tertio per coextensionem ipsius æterni-
tatis ad illam differentiam temporis, in qua fu-
tura contingentia aliquando existent, & sicut
præsentia. Certum est de fide, futura contingē-
tia non esse Deo realiter & physicè præsentia
primò & secundo modo, cum Scriptura testetur

Tom. 1.

omnia incæpisse in tempore, & nihil esse pro-
ductum ab æterno. Unde solum difficultas &
controversia est de tertio modo, per coextensio-
nem scilicet ipsius æternitatis ad illam differen-
tiam temporis futuri, in qua Antichristus v. g.
producet. Quæritur ergo, an æternitas expe-
ctare debeat ipsam existentiam, transitum, &
fluxum rerum temporalium, ut illas in se conti-
neat, & mensuret: eo ferè modo quo pons in
medio fluminis existens, vel arbor ad ripam illius
plantata, expectat ipsum transitum, & fluxum
aquæ, ad hoc ut illam possideat, vel mensuret: an
verò illa ratione suæ infinitatis se virtualiter co-
extendat, non solum ad res præsentès, sed etiam
ad præteritas & futuras; nec expectet quòd illæ
actu existant in propria mensura, ut illas com-
plectatur, & mensuret; sed præveniat, & præoc-
cupet, ratione suæ extensionis infinitæ, illatum
præsentiam, & existentiam temporalem; & ra-
tione suæ indivisibilitatis, modo quodam indi-
visibili & immutabili ex parte sui, eas contine-
at; tota successione, & mutatione ex parte rerum
temporalium se tenente? In qua difficultate,
quæ ut constat, non est de solo nomine, aut de
modo loquendi (ut quidam existimant) duæ
sunt sententiæ extremè oppositæ.

Prima absolute negat futura contingentia ab
æterno esse Deo physicè & realiter præsentia, ra-
tione suæ æternitatis, sed objective tantum, &
intentionaliter, ratione divinæ præscientiæ &
cognitionis, Ita tenent Durandus, Scotus, Agri-
dus Romanus, & Hervæus: quos sequuntur
Suarez, Vazquez, Alarcon, & alii Recentiores,
paucis exceptis.

Secunda ex opposito docet quòd licet res om-
nes creatæ, in tempore, & in propria duratione
incipiant existere, ac proinde in illa physicè ab
æterno Deo non coexistant; in æternitate tamen
illi ab æterno coexistunt physicè, & realiter, &
non solum objective, & intentionaliter; quare-
nus æternitas, ratione suæ infinitatis & indivi-
sibilitatis, eas ambit & continet in uno nunc indi-
visibili, virtualiter correspondente illi differen-
tiæ temporis, in qua res producuntur & existunt.
Ita, præter Thomistas, docent Ricardus in 1. dist.
38. Abulensis in cap. 11. Josue quæst. 20. & se-
quentibus; & ex Recentioribus Molina hic disp.
13. Fontana c. Metaph. cap. 2. Granada Tract. 4.
de Scientia Dei disp. 3. Ruizius disp. 28. sect. 3.
& novissimè Claudius Typhanius in lib. de Or-
dine cap. 19. contra quos acriter stomachatur
Alarcon, eo quòd, cum alii Theologi ejusdem
Societatis, nihil magis horreant, quàm hanc rea-
lem præsentiam rerum in æternitate, hi tamen
illam admittant, & in castra veluti transeant
aliena.

Dico igitur: Futura omnia contingentia, esse
Deo ab æterno præsentia; non solum objective,
ratione suæ præscientiæ, sed etiam realiter &
physicè, ratione suæ æternitatis. Hæc conclusio,
quatuor firmissimis, ac solidissimis nititur fun-
damentis. Primum sumitur ex autoritate San-
ctorum Patrum. Secundum ex testimoniis San-
cti Thomæ. Tertium ex excellentia divinæ æter-
nitatis. Quartum ex perfectione divinæ scientiæ,
& ex ejus intuitione, ac invariabilitate. Tria pri-
ma hic exponemus, quarum constabit ex di-
cendis articulo sequenti.

§. II.

Referuntur testimonia SS. Patrum.

PLura solent adduci SS. Patrum testimonia, quæ non urgent Adversarios, quia explicantur de præsentia objectiva, ideoque ea omittam, & solum hic referam ea quæ in hoc sensu explicari non possunt.

212. In primis ergo D. Augustinus realem futurorum in æternitate præsentiam, variis in locis clarè expressit: nam lib. 11. Confess. cap. 10. hæc scripsit: *Quis tenebit cor, & figet illud, ut paulatim rapiat splendorem semper stantis æternitatis, & comparet cum temporibus nunquam stantibus, & videat esse incomparabilem; nec præterire quidquam in æternitate, sed totum esse præsens.* Et super Psal. 101. exponens illa verba: *In generationem & generationem anni tui, sic ait: Æternitas ipsa Dei substantia est, quæ nihil habet mutabile. Nihil ibi est præteritum, quasi non sit, nihil est futurum, quasi nondum sit, sed quidquid ibi est, non nisi est.* Et 5. de Trinit. cap. 16. *Apud Deum, nec præterita transferunt, & futura jam facta sunt.*

Deinde Gregorius Magnus 12. Moralium cap. 1. sic ait: *Apud omnipotentem Deum, etiam labentia stant.* Et Bernardus Serm. 86. in Cant. loquens de natura Dei, et sicutque æternitate: *Tempora (inquit) sub ea transeunt, non eis futura non expectat, præterita non recogitat, præsentia non experitur, experientiâ scilicet transeunte.*

Item Petrus Damianus Epist. 4. de omnipotentia cap. 8. hæc scribit: *Omnia quæ apud nos elabendo discurrunt, & per temporum vicissitudines se variant, apud illud hodie (æternitatis) stant, & immobiliter perseverant. In illo hodie dies ille adhuc immobilis est, in quo mundus iste sumpsit originem: in illo iam & ille nihilominus est, in quo judicandus est, per æterni iudicii æquitatem.*

Richardus à S. Victore libro 2. de Sancta Trinitate cap. 3. *Sicut inquit eorum quæ nondum sunt, nihil est Deo futurum, sic eorum omnium quæ iam non sunt, nihil est præteritum: sic eorum omnium quæ iam præsentia sunt, nihil est ei transitorium.*

Denique Anselmus in opusculo de Concordia docet, quod sic tempus præsens continet omnia, etsi longissimis locorum intervallis inter se distat; ita æternitas reipsa continet omnia tempora, & quæ continentur in illis, etsi longissimis intervallis inter se sint distincta. Et ibidem ait: *Æterno præsentia simul clauditur omne tempus, & quæ sunt in quolibet tempore.* Paucis hæc, sed acutè conclusit Marius Victor, initio libri primi Cosmopœiæ; ubi de æternitate ait:

*Et quidquid temporavolvunt,
Præsens semper habet.*

213. Nec valet communis responsio Adversarium, qui dicunt SS. Patres in his locis, non loqui de præsentia reali, sed tantum de objectiva. Nam contra primò: SS. Patres loquuntur de præsentia quæ convenit rebus ratione æternitatis, prout est attributum quoddam, distinctum virtualiter à scientia & intellectu, aliisque perfectionibus divinis: Ergo loquuntur de præsentia reali & physica, non verò de intentionali & objectiva. Consequentia patet, æternitas enim, ut est speciale attributum, à scientia & cognitione virtualiter distinctum, non potest tribuere rebus

A futuris præsentiam purè objectivam; hæc enim illis solum convenit, ratione scientiæ & cognitionis, non verò ratione æternitatis.

Secundò, SS. Patres locis relatis non solum affirmant futura esse Deo præsentia, sed etiam negant absolute esse aliquid futurum respectu Dei: At ex præsentia objectiva non tollitur ratio absoluta futuritatis, sed ex physica tantum, & reali, ut per se patet: Ergo non loquuntur de præsentia objectiva, sed de physica & reali.

Tertiò, SS. Patres negant in Deo esse propriam præsentiam, eò quod omnia, quæ sunt nobis futura, sint illi præsentia in sua æternitate: Ergo non loquuntur de præsentia solum objectiva, sed etiam de reali & physica. Consequentia est evidens: ex eo enim quod futura essent objectivè Deo præsentia, non rectè probaretur ei non convenire præsentiam in rigore; cum Prophe-tarum mentibus nonnulla sint præsentia objectivè, de quibus tamen in rigore habent præsentiam. Antecessoribus verò probatur ex Augusti-

no libro 2. quæst. ad Simplicianum, quæst. 2. ubi sic habet: *Quid est præsentia, nisi scientia futurorum? Quid autem futurum est Deo, qui omnia supergreditur tempora? Si enim in scientia res habet, non sunt ei futura, sed præsentia: ac per hoc non jam præsentia, sed scientia dici potest.* Idem docet Gregorius libro 20. Moral. cap. 23. his verbis: *Præsentia dicitur quæ unamquamque rem antequam veniat, videt, & id quod futurum est, priusquam præsens fiat, prævidet &c.*

Deus autem quomodo est præsciens, dum nulla nisi quæ futura sunt præsciuntur, & scimus quia Deo futurum nihil est, ante cuius oculos præterita nulla sunt, præsentia non transeunt, futura non veniunt. Item Anselmus libro de casu Diaboli cap. 21. *Præsentia non proprie de Deo dicitur, cum enim omnia sint ei præsentia, non habet futurorum præsentiam, sed præsentiam scientiam.* Denique Boëtius libro 5. de consolatione, prosa ultimâ, hæc scribit: *Si præsentiam pensare velis, quæ cuncta dignoscit, non esse præsentiam quasi futuris, sed scientiam nunquam desicientis instantia rectius æstimabis.*

§. III.

Mens D. Thomæ aperitur.

LIcèt apud aliquos dubitatio sit de mente D. Thomæ, & plures ex Recentioribus illum de præsentia objectiva & intentionali exponant, eumque sic intellexisse videantur aliqui ex antiquis ejus Discipulis, ut Egidius, Hervæus, & Sylvester: res tamen adeo manifesta est, ut hac in re de ejus mente dubitare, sit tenebras & caliginem Soli offundere, ac in meridie cæcutire.

In primis enim hic art. 13. realem & physicam futurorum contingentium in æternitate præsentiam, non obscure his verbis expressit: *Æternitas simul existens ambit totum tempus: unde omnia quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia, non solum eâ ratione, quâ habet rationes rerum apud se præsentia (ut quidam dicunt) sed quia eis intuitus fertur ab æterno super omnia, prout sunt in sua præsentia.*

Nec interpretari potest hic locus de præsentia objectiva. Primò, quia præsentia objectivè omnia sunt Deo ab æterno præsentia, per rationes rerum seu ideas, quæ ut habent adiunctam voluntatem divinam, futura contingentia repræsentant. Ergo quando S. Thomas dicit, *Omnia quæ sunt in tempore, sunt Deo præsentia, non solum*

solum ea ratione, quã habet rationes rerum apud se
presentes &c. intelligit illa esse presentia, non
solum objective, sed etiam realiter & physicè;
cum inter presentiam objective, & realem,
nulla detur media.

Secundo, Presentialitas objectiva non est illa
quã unumquodque est actu in seipso, aut in suo
esse, sed quã est in intellectu; nec est sua cuius-
que presentialitas, cum non sit unumquodque
presens objective per seipsum, sed per speciem
quã representatur. Ergo quando D. Thomas di-
cit quod Divinus intuitus fertur ab æterno super om-
nia, prout sunt in sua presentialitate, & prout unum-
quodque eorum est actu in seipso, non loquitur de
presentia objectiva, & intentionali, sed de phy-
sica & reali.

Tertio, Si de presentialitate objectiva loque-
retur, non opus esset ad æternitatem recurrere,
quã mensuratur Dei cognitio: nam cognitio que
mensuratur tempore, & fertur in rem realiter
absentem, habet illam objective presentem.

Quarto, D. Thomas infert omnia quã sunt in
tempore, esse Deo ab æterno presentia: quia æter-
nitas sua simul existens, ambit totum tempus: Sed æ-
ternitas verè & realiter ambit omne tempus:
Ergo & ea quã sunt in tempore, verè & realiter,
& non objective solum, sunt Deo presentia ab
æterno.

Denique, Cum æternitas non sit attributum
pertinens ad cognitionem, sed ad durationem,
non circulat presentiam objective, sed realem
& physicam. Ergo quando S. Thomas dicit, futu-
ra contingentia esse Deo presentia, ratione
æternitatis, non loquitur de presentia objec-
tiva, sed de physica & reali.

Præterea idem S. Doctor, pluribus aliis in lo-
cis, eandem presentiam realem futurorum con-
tingentium in æternitate, ita expressè docet, ut
nullam, nisi extortam & violentam, admittant
explicationem: ut videri potest in hac parte qu. 1.
art. 3. quest. 86. art. 4. primo contra Gent.
cap. 66. & 67. in primo sent. dist. 38. quest. 1. art.
5. & quest. 2. de veritate art. 12.

216. Quod autem in his locis non loquatur de præ-
sentia tantum objective, tribus argumentis con-
vincitur. Primum est, quia in his locis, ex præ-
sentialitate rerum in æternitate, negat earum
durationem realem, respectu Dei: ut videri po-
test præcipuè quest. 2. de veritate art. 12. in cor-
pore: At ex sola presentialitate objectiva, non
potest negari futurius realis, ut constat in Pro-
phetis, qui habent objective in mente presentia
et quã tanquam futura prænuñtiant: Ergo S.
Doctor de presentia solum objective non lo-
quitur.

217. Secundum argumentum sumitur ex eo quod
D. Thomas his locis probat futura intuitivè vi-
deri à Deo, quia divina æternitati sunt presentia:
At in hac casuali, loqui non potest de presentia
objectiva; aliàs, cum presentia objectiva in vi-
deri constat, probando ideo videri, quia sunt
presentia, idem per idem probaret, & diceret
quod ideo illa videntur à Deo, quia videntur:
quod negatorium esset & absurdum: Ergo de-
bet intelligi de physica presentia. Consequentia
patet. Maior verò probatur ex S. Thoma quæst.
2. de veritate art. 12. ubi ait: Cum visio divina essen-
tia æternitate mensuretur, quæ est tota simul, æterni-
tatis tempus includit, nec alteri parti temporis
desert: sequitur ut quicquid in tempore geritur, non
ut futurum, sed ut presentia videatur. Ergo ex præsen-

tia futurorum ad æternitatem, colligit D. Tho-
mas illa intuitivè à Deo videri.

Eodem argumento usus est 3. contra Gent.
cap. 154. ubi sic habet: Futura contingentia soli divi-
ne cognitioni subsunt, quia ea in seipsis videt, cum sint
ei presentia, ratione sua æternitatis. Item Opusc. 2.
cap. 133. facit eandem consequentiam, & dicit,
quod Deus per certitudinem cognoscit omnia qua-
cumque per temporis decursum aguntur in sua æter-
nitate: nam æternitas sua presentialitate totum tempo-
ris decursum attingit, & ultra transcendit.

Tertium argumentum quo demonstratur D. 218.
Thomam, non solum objective & intention-
nalem, sed etiam realem & physicam, futurorum
contingentium in æternitate presentiam docu-
isse, sumitur ex 1. sent. dist. 38. quest. unica art.
5. in corp. ubi sic habet: Cum Deus uno æterno in-
tuitu, non successivo, omnia tempora videat, omnia
contingentia in temporibus diversis, ab æterno præ-
sentialiter videt; non tantum ut absentia esse in
cognitione sua, &c. Unde cum ab æterno futura
contingentia non habeant esse in propria men-
sura, & duratione, non possunt habere aliud es-
se extra divinam cognitionem, quàm in ipsa æ-
ternitate.

§. IV.

Ratio fundamentalis explicatur.

219. **V**T ratio fundamentalis nostræ conclusionis,
que ex natura, perfectione, ac excellentia
æternitatis defumitur, clarè percipiatur, duo
breviter hic præmittenda sunt, ad eius intelli-
gentiam necessaria.

Primum est, æternitatem esse mensuram infi-
nitam simul & indivisibilem; quod patet, tum
ex definitione eius à Boëtio tradita, in qua dici-
tur, quod æternitas est interminabilis vita tota simul
& perfecta possessio. Tum etiam, quia mensura de-
bet esse homogenea, & similis mensurato: unde
cum esse divinum, quod æternitate mensuratur,
sit infinitum, & simplicissimum; & ratione in-
finitatis omnes creaturarum perfectiones conti-
neat, ratione verò simpliciter, præhabeat
illas modo simplicissimo & purissimo, & abs-
que ulla compositione & distinctione, etiam æ-
ternitas erit duratio infinita simul & indivisibi-
lis; & ratione sue infinitatis, omnes duratio-
num inferiorum differentias continebit, nimi-
rum præsens, præteritum, & futurum; ratione
verò indivisibilitatis, continebit illas in unico
nunc indivisibili, & absque ulla divisibilitate
& successione ex parte sui; eo ferè modo quo a-
nima rationalis, quamvis inextensa & indivisi-
bilis, virtualiter tamen coextenditur omnibus
partibus corporis, quamvis divisibilibus & ex-
tensis.

220. Secundum est, quod sicut esse divinum, quam-
vis simplicissimum, equivalet tamen multis per-
fectionibus, quæ sunt dispersæ in rebus creatis,
& potest ab illis diversimodè participari: ita li-
cèt æternitas sit indivisibilis & tota simul, habet
tamen latitudinem quandam virtualem, seu par-
tes virtualiter distinctas, per correspondentiam
& analogiam ad nostrum tempus; ita ut concipia-
mus illam habere unam partem virtualem, cor-
respondentem tempori præterito, alteram cor-
respondentem tempori præteriti, & aliam corres-
pondentem tempori futuro; & has diversas par-
tes virtuales, nonnulli Theologi, diversos æterni-
tatis sinus, appellant. His præmissis,

Ratio

221. Ratio fundamentalis nostræ conclusionis, sic breviter proponi potest. Quando aliquid est infinitum intra aliquam lineam, omnes ejus perfectiones in se continet, vel formaliter vel eminenter. v. g. quia scientia in Deo est infinita in ratione scientiæ, continet in se omnem rationem scibilem: quia immensitas est infinita in ratione locandi, continet omnes differentias loci, & potest replere omnem locum, & spatium imaginabile, & sic de cæteris: At qui æternitas est infinita in ratione durationis: Ergo in se continet & complectitur durationes omnes rerum inferiorum: scilicet ævum, quod est duratio Angelorum; & tempus, quod est duratio rerum successivarum, & corruptibilium; omnesque differentias illius: scilicet præsens, præteritum, & futurum; & omnia quæ in illis existunt. Sicut cælum ambit totum mundum, Gallia totam Aquitaniam, Aquitania Burdigalam, & Burdigala omnes domos, vicos, plateas, & Ecclesias, quæ sunt in illa. Et sicut corpus infinitum (si daretur) omnes differentias, ac dimensiones aliorum corporum in se contineret. Aliunde verò, quia æternitas, non solum est infinita, sed etiam tota simul ac indivisibilis (utpote mensura esse divini, quod non solum est infinitum, sed etiam indivisibile & simplicissimum) debet modo indivisibili, & simplicissimo, & sine ulla successione & divisibilitate, ratione unius nunc & instanti indivisibilis, res temporales & successivas, quæ in propria mensura & duratione, paulatim ac successivè decurrunt, continere. Unde si illa quæ sunt futura in tempore, non essent realiter præsentia in æternitate, vel ipsa non contineret omnes durationes, quod repugnat ejus infinitati: vel illas non contineret simul, sed paulatim ac successivè; quod opponitur ejus simplicitati & indivisibilitati.

Respondent Adversarii: Ex indivisibilitate & similitate æternitatis, solum sequi, quod careat successione & divisibilitate entitativa, & sibi intrinsicè: non autem sibi extrinsecè, desumptè ex rebus creatis inter se succedentibus, & successivè divinis æternitati coexistentibus. Quod explicant exemplo arboris plantatæ ad ripam fluminis, quæ non coexistit simul & semel toti aque fluenti, sed paulatim & successivè; non quidem per sui mutationem, sed per mutationem & fluxum ipsius aquæ, quæ continuò fluit ac decurrit.

222. Sed hæc responsio multipliciter impugnari potest, & ex ejus impugnatione magis constabit vis & efficacia rationis adductæ; magisque declarabitur natura & perfectio divinæ æternitatis. In primis ergo contra illam potest sic argui. Corpus infinitum in ratione extensionis, omnibus aliis, quantumcumque distantibus inter se, simul adest: Ergo æternitas quæ est infinita in duratione, omnibus durationibus, quantumcumque inter se distantibus, simul & absque ulla successione, etiam extrinsecè, coexistere debet: At distantia in ratione durationis, attenditur penes præteritum, præsens, & futurum: Ergo omnibus his simul, & sine successione extrinsecè, coexistit æternitas.

223. Secundo, Hæc inferiora mensurantur ab æternitate, quatenus continentur in illa: At quidquid continetur in alio, continetur ad modum illius: Ergo cum æternitas successione intrinsicè careat, quæ continentur in illa, licet inter se succedentia sint, indivisibiliter tamen ab illa mensurantur.

Terriò, Ex hoc quòd præterita, præsentia, &

futura, sibi invicem succedant; malè arguitur, quòd æternitas non coexistat omnibus simul & sine successione, ab æterno. Anima enim rationalis, etiam inextensa & indivisibilis, omnibus tamen partibus corporis, quamvis divisibilibus, & inter se distantibus, coexistit. Unde sicut ordo & distinctio partium corporis, non impedit quòd anima rationalis, tota simul illis coexistat, ita nec successio temporis impedit, quin æternitas, tota simul, & modo indivisibili ex parte sui, rebus temporalibus & successivis, ab æterno coexistat. Simile exemplum potest adduci de Angelo, qui indivisibili modo coexistit omnibus partibus loci, ut docetur in Tractatu de Angelis. Aliud exemplum afferit D. Thomas, contra Gent. cap. 66. & opusculo 4. capite ultimo, ubi comparat æternitatem centro: sicut enim centrum, quamvis indivisibile, adest tamen cuicunque puncto opposito in circumferentia, & omnibus lineis ab eadem circumferentia ad centrum deductis. Ita æternitas, quamvis indivisibilis, & tota simul, adest omnibus rebus temporalibus, fluentibus, & successivis.

Eadem veritas illustrari potest alio exemplo, quod tradidit S. Doctor hic art. 13. ad 3. Et quæst. 2. de veritate art. 12. ubi docet, quòd ita se habet Deus in ordine ad præterita & futura, sicut existens in alta specula, ex qua intuetur totam viam, & omnes in ea transeuntes: licet enim unus pergat post alium, & posterior non videt priorem, ille tamen, qui est in specula, omnes simul intuetur, & habet sibi præsentis. Ita similiter Deus habet sibi præsentis in specula suæ æternitatis, res omnes, etiam præteritas & futuras; licet istæ succedant illis, & in propria mensura, & duratione, simul existere nequeant. Simili exemplo utitur Petrus Damianus opusculo trigésimo cap. 7. ubi hæc scribit: *Qui in theatrosidet, non simul omnia videt; quia cum intendit unam ante se, non videt post se: qui autem non in theatro, sed super theatrum excelso supereminet, totius undique interiorum theatri ambitum uno comprehendit aspectu. Ita omnipotens Deus, qui omnibus quæ voluntur, incomparabiliter supereminet, omnia simul suis subjectis conspectibus præsentialiter videt.*

Denique efficaciter impugnari potest responsio & doctrina Adversariorum, ex ipsa natura, & perfectione æternitatis, quæ non solum est infinita, & immutabilis in ratione durationis, sed etiam in ratione mensuræ, & continentia inferiorum durationum; ita quòd infinito & immutabili modo, attingat omnia sua mensurata, & mensuret illa: Ergo neque intrinsicè in ordine ad se, neque extrinsecè, & in ordine ad mensurata, admittit successione, aut coexistentiam successivam. Antecedens, quoad primam partem, a nemine negatur: quoad secundam verò probatur. Æternitas in ratione mensuræ, & per ordinem ad mensurata, se habet ut mensura suprema, & summa uniformitatis: Ergo in ratione mensuræ, & per respectum ad mensurata, debet habere summam immutabilitatè. Uniformitas enim tantò est major, quantò magis recedit à mutabilitate, quæ fundatur in potentialitate, si quidem motus est actus entis in potentia; unde quantò res minus habet de potentialitate, & consequenter de mutabilitate, tantò majorem habet uniformitatem, & magis est una; & sic quòd est summo modo uniforme in ratione mensuræ, est omnino immutabile; subindeque quòd conti-

constituitur in ratione mensuræ per uniformitatem summam, etiam est mensura per summam immutabilitatem. Ex quo etiam probatur consequentia: oportet enim id quod in ratione mensuræ habet omnimodam immutabilitatem, in mensurando, non admittat successionem: ita quod non solum in se, sed etiam in mensurando, exhauriat totum mensuratum unicâ mensuratione: aliâ si modo incipit mensurare, illa mensurabat, & postea desinat mensurare; illa mensuratio importat secum aliquam mutabilitatem, quia non exhaurit totum mensuratum unicâ mensuratione indivisibili, sed conformiter ad existentiam & successionem mensurari, illud mensurat, & cum tale mensuratum, unicâ mensuratione indivisibili non exhauritur, sed successivè transeundo coexistat illi mensuræ, si talis mensura se accommodat in mensurando ipsi mensurato, oportet quod replicando mensurationes, & non per unicam indivisibilem illud adequet; & consequenter debet habere aliquam numerationem, seu mutabilitatem in mensurando.

116 Confirmatur & explicatur amplius, in omnibus mensuris, quæ licet in se sint fixæ, & immobiles, tamen quia non adæquant totum mensuratum unicâ mensuratione, sunt imperfectæ in ratione mensuræ: nam cubitus v.g. vel ulna quæ mensurat pannum, licet in se maneat fixa, tamen quia non adæquat totum pannum, oportet quod per replicationem & numerationem applicetur ei pannus, & sic adæquet totum mensuratum. Ergo similiter si æternitas unicâ mensuratione non adæquet & mensuret omnes differentias temporis, sed incipiat modo mensurare rem, quando existit, & postea desinat mensurare, quando amplius non est, manifestum est, quod illa non est omnimodè uniformis, & immutabilis in ratione mensuræ, & continentiarum durationum inferiorum.

Ex hoc patet, quantum in hoc hallucinentur Adversarii, docentes quod bene stat æternitatem esse indivisibilem; & tamen coexistere rei successivæ, quando ipsa res incipit esse in se, & non ante: hoc enim solum invenitur in mensuris limitatis & finitis, dicentibus aliquam mutabilitatem in coexistendo & mensurando; & contrarium velle sustinere, est indivisibilitatem, uniformitatem, & infinitatem æternitatis nequaquam intelligere: sicut nec intelligeres infinitatem divinæ immensitatis, si poneres eam non actu replere omnes differentias loci, sed paulatim tantum & successivè.

In hoc itaque elevatur eminentia æternitatis super omnes mensuras creatas, quod creatæ non possunt unicâ mensuratione, & per modum immutabilis unitatis & possessionis, totam quantitatem sui mensurati exhaurire: sicut ulna non potest mensurare totum pannum, quia habet multas ulnas, nisi replicando, & numerando suam mensurationem, & applicationem; unde quantitas panni non exhauritur unicâ mensuratione, sed pluribus; & sicut etiam arbor ad ripam fluvii plantata, licet sit immobilis localiter, tamen pluribus contrariis, & non unico, totam quantitatem decurrentis aquæ tangit: si tamen (ut postea dicemus) daretur arbor quæ unico contactu totam quantitatem aquæ tangeret, tunc deberet coexistere toti aquæ, à principio fluvii usque ad finem: æternitas autem, quia non solum est fixa, & immutabilis in se; sed etiam in mensurando, unicâ mensuratione totam quan-

titatem suorum mensuratorum exhaurit, eò quod per modum possessionis perfectæ mensuret, & non per modum numerationis, & replicationis sui ad mensuratum, vel mensurati ad seipsum.

Ex quo potest amplius confirmari conclusio, magisque impugnari responsio Adversariorum, 227. Æternitas enim mensurat res omnes creatas, illas perfectè possidendo; non verò solum eis coexistendo, sicut aliæ mensuræ creatæ. Quare in definitione æternitatis dicitur, quod est *tota simul, & perfectæ possessio*, rei scilicet quam mensurat. Unde quævis tempus & aliæ mensuræ creatæ, expectare debent existentiam rerum, ut illas mensurent; hoc tamen æternitati repugnat, aliâ non esset tota simul & perfectæ possessio rei: ex quacumque enim parte successio detur, sive ex parte mensurati quod applicatur, sive ex parte mensurantis, cessat simultanea & perfectæ possessio illius. Sicut aliquis dicitur non possidere rem, sive hoc contingat ex parte rei possessæ, quæ ad illum non venit; sive ex parte illius, quia eam non apprehendit. Et sicut constat in civitate ad ripam fluminis posita, illa enim, quamvis sit in se permanens & immota, non simul tamen totam fluvii aquam possidet, sed paulatim & successivè; quia ipsa aqua fluminis paulatim & successivè decurrit. Cum ergo æternitas sit tota simul & perfectæ possessio rei quam mensurat, repugnat illi, alia successio & divisibilitas, non solum intrinseca & ex parte sui, sed etiam extrinseca, & per comparisonem ad ea quæ mensurat: unde quamvis res temporales sint in se successivæ & fluentes; hoc tamen non impedit, quin æternitas, ratione suæ infinitatis, indivisibilitatis, & immutabilitatis, simul illas contineat & mensuret, ut constat in exemplis supra adductis de anima rationali, de centro &c.

Exemplum autem baculi in medio fluminis defixæ, vel arboris ad ripam ejus plantatæ, quod adducunt Adversarii, non quadrat, nec est aptum ad explicandam naturam æternitatis: quia talis baculus, vel arbor, assimilatur æternitati, solum quantum ad permanentiam & stabilitatem, non verò quantum ad infinitatem & extensionem, sub qua ratione debet potius æternitas comparari ripæ. Unde si per impossibile, ripa cum sua extensione posset habere indivisibilitatem, esset aptissimum exemplum ad declarandam naturam & perfectionem æternitatis: tunc enim illa simul & semel coexistere omnibus superficiebus aquæ fluentis, nec deberet expectare transitum & fluxum aquæ, ut illam possideret, vel mensuraret, sicut arbor ad ripam fluminis posita. Vel potius ad hoc intelligendum, imaginanda est arbor in medio fluminis, quæ tantæ sit magnitudinis & extensionis, ac tota ripa. Sicut enim talis arbor simul & semel & absque ulla successione, coexistere omnibus partibus aquæ fluentis & decurrentis, nec deberet expectare ejus transitum & fluxum, ut illas possideret, vel mensuraret. Ita æternitas, cum sit duratio infinita & indivisibilis, simul & semel, & in unico nunc & instanti indivisibili, ambit & continet omnes durationes creatas, omnesque temporis differentias; nec expectare debet quod res temporales sint actu præsentis & existentes, ut eas mensuret, & illis coexistat. Alioquin nullum esset privilegium æternitatis, supra tempus & ævum, quæ mensurant res æternas & temporales, quando actu existunt, & falsum esset quod de illa ait Divus Bernardus, supra relatius:

Futura non expectat, praterita non recogitat &c. A
 Quartum fundamentum nostrae conclusionis,
 desumptum ex perfectione divinae scientiae, ar-
 ticulo sequenti declarabitur: ostendemus enim
 realem futurorum contingentium in aeternitate
 praesentiam, necessariam esse ut scientia Dei ad
 illa terminata, sit invariabilis, & intuitiva; eâ-
 que tempora, Dei cognitionem fore mutabilem
 & abstractivam, subindeque imperfectam.

§. V.

Solvuntur argumenta ex autoritate.

229 **C**ontra nostram conclusionem obijciunt B
 Adversarii aliqua testimonia S. Thomae, in
 quibus non aliter videtur ponere praesentiam
 rerum in aeternitate, quam ut cognitae sunt à
 Deo, & prout sunt in ejus praesentia aeterna.
 Dicit enim hic articulo 13. *Omnia quae sunt in
 tempore, sunt Deo ab aeterno praesentia, non solum
 ex ratione, quae habet rationes rerum apud se praesen-
 tes, ut quidam dicunt: sed quia ejus intuitus fer-
 tur ab aeterno super omnia, prout sunt in sua praesen-
 tialitate.* Ubi duplicem ponit praesentiam, u-
 nam in ideis, aliam in scientia visionis: Sed ut-
 traque est intentionalis, ut patet: Ergo S. Tho-
 mas non aliam videtur agnoscere rerum tempo-
 ralium in aeternitate praesentiam, quam obje-
 ctivam & intentionalem.

Præterea, Idem S. Doctor 1. 2. quæst. 91.
 art. 2. ad 1. hæc scribit. *Ea quae in seipsis non
 sunt, apud Deum existunt, in quantum sunt ab ipso
 cognita & praordinata.* Et quæst. 1. de verit. art.
 3. ait: *Futura contingentia, antequam sint, praexis-
 tere in futuro, nempe in praesentia divina, & in cau-
 sis creatis.*

Confirmant hæc omnia, testimonio Aegidii
 Romani, Hervæi, aliorumque veterum Tho-
 mistarum, supra citatorum, qui negant præ-
 sentiam realem futurorum contingentium in
 aeternitate, & solum objectivam, & intentiona-
 lem admittunt.

Hæc tamen parùm urgent, tum quia de
 230 mente S. Thomae clarè constat ex dictis §. 2.
 Tum etiam, quia primum testimonium favet
 nostrae sententiæ, quia (ut ibidem observavi-
 mus) S. Doctor eo loco, ex praesentia futuro-
 rum contingentium in aeternitate, infert Deum
 illa intuitive videre: Ergo sentit, quod intuitio
 non est ratio praesentiae, sed potius physica &
 realis illorum in aeternitate praesentia, est ratio
 intuitionis, seu visionis, ut magis constabit ex
 dicendis articulo sequenti.

231 **A**d secundum & tertium dicendum est, S.
 Doctorem in his locis explicare praesentiam ob-
 jectivam & cognitionis, quam futura contin-
 gentia habent ab aeterno in mente divina, live in
 ejus praesentia; non negare tamen praesentiam
 realem & physicam, live praesentiam durationis,
 quam habent in aeternitate, ratione ipsius aeter-
 nitatis; cum sit mensura infinita simul & indivi-
 sibilis, ambit & continet modo quodam indivi-
 sibili & immutabili, durationes omnium rerum
 temporalium, & omnia quae in eis existunt. De
 hac tamen secunda praesentia, in his locis non
 fecit mentionem, sed tantùm de prima, quia
 hæc solum proposito suo conducebat: ibi e-
 nim solum intendebat explicare, quomodo lex
 aeterna sit ab aeterno in Deo; & quomodo futu-
 ra sint in praesentia divina, ut inde impriman-

tur in mente Prophetae eorum revelationes.

Ad confirmationem in primis dico, quod
 cum mens Sancti Thomae adeo manifesta sit,
 magis illi adherendum est, quam aliis Doctori-
 bus. Secundo respondeo Doctores illos solum
 negasse coexistentiam physicam futurorum cum
 Deo in aeternitate, ad aequatè sumpta, & secun-
 dum totam suam existentiam virtualem: non
 autem in aeternitate inadæquatè considerata,
 & secundum aliquam ejus virtualitatem. Vel
 etiam solum negasse praesentiam futurorum in
 aeternitate, per quandam anticipatam productio-
 nem illorum in aeternitate, distinctam ab illa,
 quæ producuntur in tempore. In quo etiam sen-
 su illam negant Discipuli Divi Thomae.

Obijciunt secundo Adversarii plura testimo-
 nia Scripturae, in quibus dicitur res omnes fuisse
 se creatas in tempore, Deum in principio creasse
 cælum & terram, illum fuisse, priusquam mon-
 tes fierent, aut formaretur terra & orbis
 &c.

Verùm hæc omnia frivola sunt, & ne leviter
 quidem attingunt Thomistarum sententiam,
 quæ, ut jam dicebamus, non dicit res tempo-
 rales esse Deo praesentes in aeternitate, per anti-
 cipatam earum productionem in aeternitate, dis-
 tinctam ab illa quæ in tempore producuntur (ut
 imaginantur Adversarii) sed solum per exten-
 sionem virtualem ipsius aeternitatis, ad illam
 differentiam temporis, in qua res fuerunt à Deo,
 in propria mensura, & duratione productæ.
 Quare non negamus illas in tempore inceptas
 sed tantùm volumus talem productionem &
 creationem temporalem, fuisse Deo ab aeterno
 realiter praesentem in sua aeternitate, quatenus
 illa ratione suæ infinitatis ad eam virtualiter se
 extendebat, eamque in sinu suo vastissimo, & in-
 finito continebat.

Obijciunt tertio quædam testimonia Sancto-
 rum Patrum: Dicit enim Augustinus 12. de Ci-
 vit. cap. 25. *Res antequam fierent, non fuerunt: sed
 ante dico, aeternitate, non tempore.* Sentit ergo
 Sanctus Doctor, res antequam essent produ-
 ctæ, non solum non fuisse in priori tempore,
 sed neque in aeternitate. Et in sermone 11. de
 verbis Apostoli ait: *Deus habet electos suos apud
 semetipsum, non in sua natura, sed in praesentia
 sua.* Item Hieronymus libro de summo bono cap.
 8. *Si tempora (inquit) semper essent Deo praesentia,
 non essent tempora, sed aeternitas: quia non muta-
 rentur, sed starent.*

Respondeo quod quando D. Augustinus di-
 cit, *res antequam essent, non fuisse prius aeternitate,*
 intelligendus est, non fuisse prius in aeternitate,
 tanquam in propria & adæquata mensura. Vel
 non fuisse prius in aeternitate, ut virtualiter cor-
 respondente tempori imaginatio, quod illarum
 productionem præcessit: non negat tamen il-
 las fuisse in aeternitate, secundum quod aeterni-
 tas, ratione suæ infinitatis, virtualiter se exten-
 dit ad illam differentiam temporis, in qua fue-
 runt productæ: imò talem praesentiam realem
 & physicam rerum temporalium in aeternitate
 in sensu jam explicato, clarissimè S. Doctor ex-
 pressit locis §. 3. relatis.

Ad secundum testimonium similiter dico, il-
 lum solum intendere, Deum non habere ab æ-
 terno suos electos in sua natura: id est in eorum
 propria duratione & mensura, sed solum in sua
 praesentia, & in mensura superiori suæ aeterni-
 tatis. Vel etiam solum velle, Deum non habere
 ab æ-

ab æterno electos in sua natura, quia non habet illos speciali modo sibi in natura substantialiter unitos & conjunctos, sed in sua tantum præscientia & prædestinatione æterna.

Ad locum huiusmodi dicendum est, illum nihil aliud intendere, quam quod si res temporales peterent ex sua ratione semper Deo esse præsentis; ita ut illis repugaret successio, fluxus, ac mutabilitas in propria illarum duratione & mensura, non essent temporales, sed æternæ. Non negat tamen temporales esse Deo præsentia in æternitate, per extensionem ipsius æternitatis ad res temporales, & ad omnes temporis differentias; sed hanc præsentiam expressè docet cap. 6. ejusdem libri, his verbis. *Omnia tempora præcedit divina æternitas, nec in Deo præteritum, præsens, & futurum aliquid creditur: sed omnia præsentia in eo dicuntur, quia æternitate sua cuncta complectitur.*

§. VI.

Solvuntur alie objectiones ex ratione petite.

36 **C**ontra nostram conclusionem multipliciter insurgunt Adversarii, & varia in illam argumentorum tela detorquent. In primis enim sic arguunt. Implicat aliquid alicui coexistere, nisi illud prius in se existat; coexistentia enim, cum sit relatio mutua, duo simul existentia importat: Sed Antichristus v. g. nunc non existit in se: Ergo nunc Deo in æternitate non coexistit.

37 **C**ommunis solutio hujus argumenti est, eodem modo quo unum coexistit alteri, debere existere in se: Antichristus autem, etsi nunc non existat in se, copula unente pro nunc non in temporis, & in ordine ad propriam mensuram; existit tamen nunc in seipso, copula unente pro nunc æternitatis, & in mensura illa inadaquata & superexcedente; ac proinde, licet non coexistat Deo in propria duratione, & in nunc nostri temporis, coexistit tamen Deo, in mensura æternitatis. Quod ut plenius innoteat.

Nota primò, Verbum in hac propositione, *Antichristus ab æterno Deo coexistit*, posse unire extrema pro nunc nostri temporis, vel pro nunc æternitatis semper præsentis. Nota secundò, posse unire pro nunc æternitatis, ut correspondente vel æquivalente huic nostro tempore; vel ut tantum æquivalente nunc futuro temporis, in quo Antichristus erit. Dicimus ergo, quod si in illa propositione, *Antichristus nunc Deo in æternitate coexistit*, verbum uniat pro hoc nunc nostri temporis, vel pro nunc æternitatis huic correspondente, illa est falsa. Si autem verbum uniat pro nunc æternitatis, correspondenti nunc futuro, quò Antichristus in propria duratione erit, sicut vera.

38 **I**ntablis: Impossibile est Antichristum coexistere Deo in nunc æternitatis, quocumque modo considerato, nisi existat saltem in ipsa æternitate; coexistentia enim importat mutua extemporum existentiam, in ea saltem mensura, in qua coexistunt: Sed Antichristus non existit in æternitate: Ergo non coexistit Deo in nunc æternitatis. Minor probatur dupliciter. Primò quia si Antichristus nunc existet in æternitate, verum esset dicere de illo, quòd existet ab æterno; existere enim in æternitate, idem

Tom. I.

A est ac ab æterno existere: Sed Antichristus non existit ab æterno, ut est certum de fide: Ergo non existit in æternitate.

Secundò, Si Antichristus in æternitate existet, deberet esse in ea productus, cum existentia non possit illi communicari, nisi mediâ creatione vel productione: Sed hoc non potest dici, aliâs illis produceretur; in æternitate scilicet, tanquam in mensura superiori; & in tempore, tanquam in propria mensura, in qua ille aliquando debet existere. Ergo &c.

39 **R**espondeo concessa majori, negando Minorem, ad ejuſprimam probationem, distinguo Majorem. Si existet in nunc æternitatis, adæquate sumpto, & secundum totam extensionem virtuales quam continet, esset ab æterno, concedo. Si existet in nunc æternitatis, inadaquate sumpto, & secundum aliquam tantum ejus virtualitatem, nego.

40 **E**xplicatur: Aliud est Antichristum esse ab æterno, & aliud illud existere in æternitate. Ut enim esset ab æterno, deberet ejus existentia ad totam æternitatem coextendi, eo ferè modo quo illi coextenderetur tempus infinitum si daretur, ac proinde deberet mensurari ab æternitate adæquate sumpta, & secundum omnes sinus & partes virtuales quas continet. Ut autem dicatur nunc esse præsens & existens in æternitate, hoc non requiritur, sed satis est, quòd illa differentia temporis, in qua aliquando existet & erit præsens, nunc continetur ab ipsa æternitate; & quòd illa, ratione suæ infinitatis, ad eam virtualiter se extendat: quòd est existere in æternitate inadaquate, & secundum aliquam tantum ejus virtualitatem.

41 **A**d secundam probationem ejusdem Minoris, nego sequelam Majoris: Ut enim Antichristus dicatur præsens & existens in æternitate, non requiritur quòd in ea producat (sicut imaginantur Adversarii) sed sufficit quòd ejus productio, quæ erit in tempore, sit præsens in æternitate. Ratione enim productionis temporalis & futuræ, dicitur Antichristus præsens & existens in mensura æternitatis, ob rationem sæpius allegatam; quia cum æternitas sit mensura infinita & indivisibilis, continet non solum res præsentis, sed etiam præteritas, & futuras, in unico nunc indivisibili.

42 **S**ecundò Adversarii sic arguunt. Implicat aliquid existere in mensura aliena & superiori, nisi prius existat in propria sibi que intrinseca: At Antichristus v. g. non existit ab æterno in propria mensura: Ergo nec in æternitate, quæ est aliena, illicque extrinseca. Minor est certa de fide: Major autem, in qua est difficultas, probatur multipliciter. Primò, quia prius est aliquid existere in se, quam in alio sibi extrinseco: Ergo implicat aliquid existere in mensura aliena & superiori, nisi prius existat in propria.

43 **S**ecundò probant eandem Majorem exemplo loci, nam locus est minus extrinseco corpori locato, quam æternitas sit creaturæ in ea realiter existentis: At implicat quòd corpus non existens in se intrinsece, ambiatur à loco extrinseco; repugnat enim v. g. quòd aliquod corpus sit sub cælo, tanquam sub primo locante, nisi existat in aliquo loco inferiori, sibi proprio & adæquato: Ergo idem quòd prius.

44 **T**ertio, Ab exemplo durationis motus primi mobilis, mensurantis extrinsece hæc inferiora. Implicat enim motum sublunarem realiter existere in duratione motus primi mobilis;

nisi prius existat in duratione sibi intrinseca atque propria: Ergo pariter repugnat aliquid existere in mensura aliena & superiori, nisi prius existat in propria, & sibi intrinseca.

Quarò, exemplo immensitatis: Repugnat enim corpus creatum divinæ immensitati coexistere, aut existere in illa, nisi prius existat in se, & in loco sibi peculiari: Ergo & creaturam aliquam Deo in æternitate coexistere, vel in illa existere, nisi prius existat in duratione sibi propria & intrinseca.

Denique sic probant eandem Majorem. Nul- lum prædicatum potest competere rebus in mensura superiori, quod illi repugnet in propria mensura, aliàs mensura superior mutaret naturas rerum: Ergo si existere ab æterno, & Deo coexistere, repugnet rebus temporalibus, secundum propriam illarum durationem & mensuram, non poterit eis competere, ratione mensuræ superioris & excellentis, scilicet æternitatis.

243 Ad hoc argumentum respondeo, Majorem esse veram, quando mensura extrinseca & superior, limitata est & finita; si autem infinita sit, non est necessarium quod prius aliquid existat in duratione propria & intrinseca, prout est in seipsa, bene tamen quod existat in illa, ut in superiori contenta. Hoc autem modo res omnes creatæ, in propria duratione sunt ab æterno, non in illa ut in se, sed ut contentæ in æternitate, tanquam in mensura superiori, per quod patet ad primam probationem Majoris.

244 Ad secundam dicendum est, locum communem & extrinsecum, non esse infinitum in ratione locandi, ac proinde non posse ambire & continere nisi corpora quæ in aliquo loco sibi proprio & adæquato existunt: æternitas autem, cum sit infinita in ratione durationis, potest per modum mensuræ, res creatas nondum in propriis mensuris existentes continere. Ex quo patet solutio ad tertiam, duratio namque motus primi mobilis, finita est & limitata.

245 Ad quartam, nego Consequentiam & paritatem: Ratio disparitatis est, quia immensitas solum est extremum coexistentiæ creaturarum ad Deum, non autem ratio illas continendi: neque enim creaturæ dicuntur existere in immensitate, sed potius Deus per immensitatem dicitur esse & contineri in creaturis. Æternitas autem, non solum est extremum cum creaturis Deo coexistens, sed etiam mensura in qua continentur creaturæ, & in qua physice Deo coexistunt. Unde quæ nondum existunt in propria duratione quoad nos, coexistunt Deo in mensura superiori, scilicet æternitate, in qua continentur.

246 Ad ultimam probationem dicendum est, Majorem esse veram, quantum ad prædicata essentialia & absoluta, vel quæ non conveniunt rei ex modo essendi quem habet in mensura superiori: falsam autem, quantum ad prædicata accidentalia, vel quæ conveniunt rei ex modo essendi quem habet in mensura superiori, quale est illud de quo est sermo. Et est exemplum primò ad hominem contra plerosque ex Adversariis, qui admittunt unum corpus posse esse simul & semel circumscriptivè in pluribus locis, & addunt quod prædicata absoluta, & non dependentia à loco, quæ competere tali corpori in uno loco, convenirent etiam illi in alio: secus autem prædicata dependentia à loco. Secundò id constat in corpore Christi, nam quia corpori Christi in cælo, non competit modus essendi quem

A habet in Eucharistia; nec in Eucharistia; modus essendi quem habet in cælo; etiam prædicata quæ competunt illi, ex modo essendi quem habet in Eucharistia; ut esse indivisibile, indivisibile, totum in toto, & totum in qualibet parte, non competunt ei in cælo, & è contra prædicata quæ illi conveniunt ut est in cælo, sicut esse extensum, divisibile, circumscripti à loco &c. non competunt ei in Eucharistia. Idem dicendum est in proposito, cum enim coexistere Deo ab æterno, non conveniat rebus temporalibus, nisi ratione modi essendi quem habent in æternitate, tanquam in mensura superiori; non debet verificari de illis, prout sunt in propria mensura & duratione.

S. VII.

Alia objectio Adversariorum diluitur.

Tertio obijciunt Averfarii: Ævum est mensura infinita parte post, & indivisibile; & tamen res temporales non coexistunt illi realiter, nisi quando sunt presentes, aliàs Angelus posset cognoscere futura contingentia intuitivè, sicut Deus, cum cognovit angelica mensuretur ævo. Ergo similiter, quamvis æternitas sit mensura infinita & indivisibilis, non sequitur tamen, illam continere res temporales & successivas, quando sunt præteritæ, vel futuræ; sed solum quando sunt actu præteritæ, & existentes.

Confirmatur, Immensitas Dei æquè est infinita & indivisibilis, ac ejus æternitas, & tamen non attingit, nec continet, nisi loca præterita, & actu existentia: unde Deus non dicitur esse per suam immensitatem in omnibus rebus ab æterno, nec ratione illius continetur in spatium imaginariis; quia talia spacia non sunt actu, sed tantum in potentia: Ergo similiter, quamvis æternitas sit infinita simul & indivisibilis, non continet res temporales & successivas, nisi quando actu sunt; non verò quando erunt, aut fuerunt.

D Ad objectionem respondeo, concessio Antecedente, negando Consequentiam & paritatem. Ratio disparitatis est, quia licet ævum sit mensura perfectior tempore, non tamen est mensura superior, cui per se tempus subordinetur. Sicut enim esse Angeli non est causa continens in se esse rerum creaturarum; ita nec duratio Angelici, est mensura in se continens simpliciter durationes inferiores. Secus est de æternitate, quæ non solum est mensura perfectior, sed etiam superior, in qua debent contineri inferiores, sicut esse earum continetur in essentia divina. Unde æternitas ad alias durationes se habet ut locus communis ad particularia, quæ ambit & continet; ut patet de cælo supremo, quod ambit & continet omnia corpora inferiora: ævum autem se habet ad tempus, sicut locus particularis major ad minorem. Unde sicut videmus, quod loca particularia, quamvis majora, non debent necessariò continere minora; Africa enim v.g. quamvis sit major Gallia, non tamen illam continet. Ita similiter, quamvis ævum sit mensura excellentior tempore; quia tamen est mensura particularis, cui tempus essentialiter non subordinatur, non continet res præteritæ aut futuras, sicut æternitas.

Addo quod, quamvis illas contineret, non tamen propterea Angelus posset intuitivè cognoscere futura contingentia, sicut Deus, licet enim

cognitio

cognitio quam Angelus habet de se, sit necessaria, & mensuratur a se; cognitio tamen quam habet de rebus contingentibus, libera est, & non mensuratur a se, sed tempore angelico, quod, ut docent Theologi in Tractatu de Angelis, est mensura actionum liberarum Angeli.

Ad confirmationem nego etiam Consequentiam, & paritatem, ob duplicem rationem discriminis. Prima est, quia infinitum continere debet omnem perfectionem possibilem, pertinentem ad propriam lineam, non verò illam quæ pertinet ad alias lineas: unde cum immensitas sit virtus repleta loci, debet solùm replere & continere omnem locum, & omnes differentias ejus, scilicet futurum, & præteritum, & futurum, & similes, quæ continentur intra lineam immensitatis. Cum ergo futuram & præteritam, sint extra ejus lineam, illa, quamvis infinita, non debet continere loca præterita, aut futura; sed tantùm præsentia, & existentia. Aternitas autem, cum sit duratio infinita, ratione suæ infinitatis continere debet omnes differentias pertinentes ad lineam durationis: unde cum intra talem lineam sit non solùm præsens, sed etiam præteritum, & futurum; debet completè, & in sinu suo vastissimo continere, non solùm tempus præsens, sed etiam præteritum, & futurum; nec expectare debet, ut res actû sint & existant, ad hoc ut illas contineat, & mensuret: illa enim, ut dicit Bernartus, supra relatus, *Futura non expectat, præterita non recogitat, præsentia non experitur.*

Secunda ratio disparitatis est, quia per immensitatem loca non sunt in Deo, sed Deus in locis: è contra verò per aternitatem, Deus non est in rebus temporalibus; sed potius res omnes temporales, & successivæ sunt in illo: unde cum res contenta debeant esse in continente, per modum illius, Deus ratione suæ immensitatis, non continetur nisi in locis præsentibus, & existentibus: è contra verò ratio ne suæ aternitatis, in se continet omnia tempora, non solùm præsentia, sed etiam præterita, & futura; & omnia quæ in illis sunt, vel erunt, aut fuerunt.

§. VIII.

Solvuntur argumenta ex absurdis & inconvenientibus.

Aliud Adversariorum argumentum sumitur ex tribus absurdis & inconvenientibus, quæ ex nostra sententia sequi contendunt. In primis dicunt ex illa sequi Antichristum simul esse, & non esse in aternitate: Sed hoc implicat contradictionem: Ergo &c. Probat sequela: Antichristus, secundum nostra principia, existit realiter in aternitate, quatenus illa, ratione suæ infinitatis, & indivisibilitatis, ambit & continet in unico nunc indivisibili, differentiam illam temporis futuri, in qua Antichristus aliquando existit: Sed ex hoc etiam sequitur, quòd idem Antichristus non sit in aternitate; cum similiter aternitas, ratione ejusdem infinitatis, contineat differentiam temporis præsentis, in quo Antichristus nondum est. Ergo juxta nostra principia, Antichristus simul est, & non est in aternitate.

Secundo sequitur, Adamum & Antichristum, creationem mundi & ultimum judicium, inter se mutuo coexistere. Sicut enim quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se; ita & quæ sunt

præsentia, & coexistentia uni tertio, debent esse præsentia & coexistentia inter se: At in nostra sententia, Adam, & Antichristus, creatio mundi, & ultimum judicium, sunt præsentia & coexistentia uni tertio, scilicet aternitati: Ergo & inter se.

Tertiò ex nostra sententia sequitur dari multitudinem infinitam, præsentem in aternitate: omnes enim cogitationes, & actus amoris, quos Angeli & Beati elicituri sunt per totam aternitatem, sunt infiniti, ut constat: Ergo si omnes illæ cogitationes, & actus amoris, sint actû præsentès, & existentes in aternitate, sequitur dari in illa multitudinem infinitam.

Respondeo negando sequi tria illa absurda, & inconvenientia ex nostra sententia. Ad primum, in primis dici potest, propositiones illas, Antichristus est, & non est in aternitate, non esse propriè & formaliter contradictorias: quia contradictio, ut docent Philosophi, est affirmatio & negatio ejusdem de eodem, secundum idem formaliter: illæ verò propositiones non verificantur de aternitate, secundum idem formaliter, sed solùm ratione diversarum partium virtualium, quas continet, & per habitudinem, accorrespondentiam ad diversas partes nostri temporis. Hæc enim propositio, *Antichristus est in aternitate*, verificatur de aternitate, secundum quod concipitur habere unam partem virtuales, correspondentem illi differentie temporis futuri, in qua Antichristus aliquando existit. Ita verò, *Antichristus non est in aternitate*, verificatur similiter de illa, quatenus continet aliam partem virtuales, correspondentem tempori præsentem, in quo Antichristus nondum est. Sicut ergo in durationibus creatis possunt plura prædicata contradictoria, tui & eidem competere, ratione diversarum partium temporis: nam de Petro v.g. verificari potest, quod sit sedens, & non sedens, doctus, & indoctus, secundum diversa tempora; ita etiam ratione diversarum partium virtualium aternitatis, possunt plura prædicata contradictoria, de uno & eodem verificari: quod enim præstat realis distinctio in tempore, facit virtutis in aternitate: ut constat etiam in divinis attributis, de quibus, ratione ejusdem virtualis distinctio, verificari possunt prædicata contradictoria: Deus enim, in quantum justus, punit, in quantum misericors, parcit. Pater communicat Filio essentiam, non tamen paternitatem, quæ incommunicabilis est: quamvis in Deo justitia & misericordia, & in Patre essentia & paternitas, realiter identificentur, & virtualiter tantùm distinguantur.

Secundo responderi potest, quod si illæ propositiones sumantur ut propriè, & formaliter contradictoriæ, negativa est absolute falsa, quia negatio (ut dicunt Dialectici) est malignantis naturæ, & destruit totum quod invenit post se. Unde hæc propositio, *Antichristus non est in aternitate*, significat quod Antichristus nullo modo est præsens & existens in illa, quòd falsum esse constat ex dictis: in ea enim est præsens, & existens, secundum quod se extendit ad differentiam illam temporis futuri, in qua Antichristus aliquando existit.

Ad secundum inconveniens, negandum est Antichristum, quod scilicet Adam & Antichristus, mutuo inter se coexistent. Ad probationem in contrarium, dicendum est, quod sicut ea quæ sunt eadem uni tertio adæquate, sunt eadem inter se, non

Ad primum, in primis dici potest, propositiones illas, Antichristus est, & non est in aternitate, non esse propriè & formaliter contradictorias: quia contradictio, ut docent Philosophi, est affirmatio & negatio ejusdem de eodem, secundum idem formaliter: illæ verò propositiones non verificantur de aternitate, secundum idem formaliter, sed solùm ratione diversarum partium virtualium, quas continet, & per habitudinem, accorrespondentiam ad diversas partes nostri temporis. Hæc enim propositio, *Antichristus est in aternitate*, verificatur de aternitate, secundum quod concipitur habere unam partem virtuales, correspondentem illi differentie temporis futuri, in qua Antichristus aliquando existit. Ita verò, *Antichristus non est in aternitate*, verificatur similiter de illa, quatenus continet aliam partem virtuales, correspondentem tempori præsentem, in quo Antichristus nondum est. Sicut ergo in durationibus creatis possunt plura prædicata contradictoria, tui & eidem competere, ratione diversarum partium temporis: nam de Petro v.g. verificari potest, quod sit sedens, & non sedens, doctus, & indoctus, secundum diversa tempora; ita etiam ratione diversarum partium virtualium aternitatis, possunt plura prædicata contradictoria, de uno & eodem verificari: quod enim præstat realis distinctio in tempore, facit virtutis in aternitate: ut constat etiam in divinis attributis, de quibus, ratione ejusdem virtualis distinctio, verificari possunt prædicata contradictoria: Deus enim, in quantum justus, punit, in quantum misericors, parcit. Pater communicat Filio essentiam, non tamen paternitatem, quæ incommunicabilis est: quamvis in Deo justitia & misericordia, & in Patre essentia & paternitas, realiter identificentur, & virtualiter tantùm distinguantur.

Secundo responderi potest, quod si illæ propositiones sumantur ut propriè, & formaliter contradictoriæ, negativa est absolute falsa, quia negatio (ut dicunt Dialectici) est malignantis naturæ, & destruit totum quod invenit post se. Unde hæc propositio, *Antichristus non est in aternitate*, significat quod Antichristus nullo modo est præsens & existens in illa, quòd falsum esse constat ex dictis: in ea enim est præsens, & existens, secundum quod se extendit ad differentiam illam temporis futuri, in qua Antichristus aliquando existit.

Ad secundum inconveniens, negandum est Antichristum, quod scilicet Adam & Antichristus, mutuo inter se coexistent. Ad probationem in contrarium, dicendum est, quod sicut ea quæ sunt eadem uni tertio adæquate, sunt eadem inter se, non

non tamen illa quæ sunt eadem uni tertio inadæquatè; ut constat in personis divinis, quæ licet sint inadæquatè idem in essentia divina, non tamen sunt idem inter se: ita etiam, illa quæ coexistunt & sunt præsentia uni tertio adæquatè & totaliter, coexistunt etiam inter se; non tamen illa quæ coexistunt uni tertio inadæquatè solum, & non totaliter: Adam autem, & Antichristus, ac res omnes temporales, & successivæ, non coexistunt, nec sunt præsentia æternitati totaliter & adæquatè, & secundum totam extensionem virtuales quam includit; sed inadæquatè solum, & secundum aliquam tantum ejus virtualitatem. Quod ut magis percipiatur.

256 Observandum est, quod sicut immensitas divina, aliquid realiter præsens & immediatum, duobus modis dici potest. Primum toti adæquatè & totaliter, ita ut sit ubicumque est Deus, & cui Deus est præsens, illi omni sit etiam præsens; quomodo solæ tres Personæ Divinæ Trinitatis sunt sibi invicem præsentia. Secundò toti quidem, sed non totaliter; Toti inquam (quia cum Dei immensitas sit indivisibilis, nullasque partes habeat, quod ei præsens, & immediatum est, non nisi toti præsens esse potest) sed non totaliter, eò quod Deus aliis rebus præsens & immediatus sit, quibus hæc præsens non est; quomodo quælibet creatura toti immensitati Dei præsens est. Ita similiter toti æternitati dupliciter aliquid potest coexistere, & esse præsens. Primum adæquatè & totaliter, & secundum omnes partes virtuales, quas in sinu suo vastissimo & infinito continet; & hoc modo nulla creatura coexistit æternitati: secundò toti quidem æternitati (cum illa indivisibilis sit, nullasque partes priores aut posteriores in se contineat, saltem formaliter) sed non totaliter & adæquatè, quia æternitas aliis rebus prioribus & posterioribus, præsens est & coexistens, quibus res illa non coexistit. Atque hoc tantum modo, Adam & Antichristus realiter sunt præsentia æternitati, & illi coexistentes; quia non coexistunt illi, quatenus æquivaler omnibus differentiis temporis, & quatenus in se continet omnes illos sinus, & partes virtuales, de quibus antea diximus, sed solum illi coexistunt, in quantum ea continet unam partem virtuales, correspondentem illi differentiæ temporis præteriti, in qua Adamus existit, & alteram correspondentem temporis futuro, in quo Antichristus existit, unde licet Adamus & Antichristus, coexistant toti æternitati, non tamen illi coexistunt totaliter, & adæquatè. Sicut licet Pater & Filius communicent totam essentiam Spiritui Sancto, non tamen totaliter, & omnibus modis, quibus communicabilis est; non enim communicant eam per generationem, quomodo communicabilis est, & de facto communicatur Filio ab æterno.

257 Ad ultimum respondetur nullum esse inconveniens admittere infinitam multitudinem cogitationum, simul præsentem & existentem in mensura æternitatis: quia sicut illæ cogitationes, & actus amoris, per hoc quod sint præsentia & existentes in æternitate, non dicuntur esse simpliciter & absolute, sed secundum quid, & cum addito, scilicet in æternitate: ita etiam non dicuntur infinita actu & simpliciter, sed tantum secundum quid, & in potentia. Cujus ratio est, quia illa simulata & præsentia quam habent in mensura æternitatis, non impedit quin habeant in propriis durationibus successivam, & nusquam possint reperiri simul, non enim aliã ratio-

A ne dicuntur esse actu simul in æternitate, nisi quia æternitas, ratione suæ infinitatis & indivisibilitatis, se virtualiter coextendit ad totam eorum successivam latitudinem. Cum ergo æternitas non tollat successivam hujusmodi cogitationum, non obstat etiam quominus illa sint in potentia solum & sine categoriæ infinita.

§. IX.

Solvitur aliud argumentum ex alio absurdo petuum.

Objicies ultimo: Si futura contingentia essent realiter & physice æternitati præsentia, & naturalia à Deo cognoscerentur, nihil à divino intellectu cognosceretur ut futurum, nec unum tanquam prius aliò; nam in æternitate nihil est futurum, nec unum aliò prius: Sed hoc videtur absurdum: Ergo & illud.

Confirmatur: Si duo corpora cognoscerentur perfecte penetrata inter se, unum non cognosceretur prius aliò: Sed omnia quæ sunt divinæ æternitati præsentia, perfecte penetrantur, cum nihil æternitatis sit cui non sint præsentia: Ergo eorum quæ sunt æternitati præsentia, unum aliò prius cognosci nequit.

Ad objectionem respondeo distinguendo sequelam Majoris: Nihil à divino intellectu cognosceretur ut futurum, respectu æternitatis, concedo sequelam. Respectu propriæ durationis, nego sequelam; & idem dicendum est de prioritate unius ad aliud.

Ad confirmationem dico disparitatem esse inter res successivas & temporales, ut præsentia æternitati, & duo corpora se invicem penetrantia; nam duo corpora inter se perfecte penetrata, occupant eundem locum, tam formaliter, quam virtualiter; subindeque nullâ prioritate gaudere possunt, nec diversitate locali: æternitas autem, cum sit multiplex virtualiter (ut pote eminenter continens plures durationes creatas) est illis coexistens, secundum diversas virtualitates: unde illa quæ æternitatem secundum esse formale penetrant, non penetrant illam, secundum omnem ejus virtualitatem; ideoque possunt diversis durationibus ab æternitate contingere mensurati, & respectivè ad illas, præsentia, præterita, & futura, vel priora, & posteriora dici.

ARTICULUS VIII.

An præsentia realis & physica futurorum contingentium in æternitate, conducat ad perfectionem scientiæ quam Deus habet de illis; & requiratur ad hoc ut illa sit invariabilis, & intuitiva?

IN hoc articulo exponemus quartum & præcipuum fundamentum, quò Thomistæ ducuntur ad realem & physicam futurorum contingentium in æternitate præsentiam, contra Recentiores propugnandam illud enim petitur ex invariabilitate & intuitionem divinæ scientiæ, quæ sublatâ tali præsentia stare nequit, ut sequentibus conclusionibus ostendemus.

§. I.

Statuitur prima conclusio, & ostenditur presentiam realem & physicam futurorum contingentium in aeternitate, necessariam esse, ut Deus habeat invariabilem de illis scientiam.

Dico primò: realem & physicam futurorum contingentium in aeternitate presentiam, necessariam requiri, ut Deus habeat invariabilem de illis noticiam.

260 Probatur primò ex Scriptura: dicitur enim Ecclesiastici 19. *Opera omnis carnis coram illo: à saeculo & usque in saeculum respicit, & nihil est mirabile in conspectu eius.* Quibus verbis Scriptura reddens rationem, quare nihil sit novum, nec mirabile in conspectu Dei, non aliam assignat, quam quia à saeculo & usque in saeculum respicit, id est quia videt omnia ut sibi presentia in sua aeternitate.

261 Probatur secundò ex D. Thomae hic art. 15. ad 2. ubi sic habet: *Si aliquid esset quod prius Deus non scivisset, & postea sciret, esset ejus scientia variabilis: Sed hoc esse non potest, quia quidquid est vel potest esse secundum aliquod tempus, Deus in aeterno suo scit.* Quibus verbis reducitur invariabilitatem divinae scientiae respectu futurorum contingentium, in presentiam quam habent in aeternitate.

262 Probatur tertio: Sicut voluntas Dei mutaretur, si aliquid inciperet velle quod prius non volebat, ut docet D. Thomas infra quaest. 19. art. 7. ita & variaretur ejus scientia, si inciperet videre aliquid ut sibi praesens, quod antea non videbat: At seclusa praesentia rerum in aeternitate, Deus inciperet in tempore videre res ut sibi praesentes, quas ab aeterno videret tantum ut sibi futuras; & haberet hoc iudicium de Antichristo v.g. Antichristus mihi est futurus, sed ego habebō illum aliquando praesentem: Ergo seclusa praesentia rerum in aeternitate, scientia divina, respectu futurorum, esset mutabilis & variabilis.

263 Confirmatur: Illa scientia est variabilis, quae potest transire de abstractiva in intuitivam, & rursus redire de intuitiva in abstractivam: At seclusa praesentia futurorum in aeternitate, scientia Dei hoc haberet: Ergo mutabilis esset. Major constat, Minor probatur. In hoc distinguitur notitia intuitiva ab abstractiva, quod prima terminatur ad objectum, ut realiter praesens & existens, secunda vero abstrahit ab ejus praesentia & existentia, ut ostendimus §. sequenti: At seclusa praesentia reali & physica futurorum in aeternitate, divina scientia ab aeterno terminabitur ad illa ut futura, & postea in tempore, quando actu existent, videbit illa ut praesentia & existentia; & rursus quando desinent & amplius non erunt, cognoscat illa ut praeterita, & amplius non existentia: Ergo divina cognitio transibit de abstractiva in intuitivam, & rursus de intuitiva redibit in abstractivam; quod sine ejus mutatione fieri nequit. Unde Augustinus libro 1. quaestionum ad Simplicianum sic discipulis: *Si autem sicut in ordine temporalium creaturarum, ita & apud eum nondum sunt quae futura sunt, sed ea praesentis scientiam, ergo ea sentis: uno quidem modo, secundum futurorum praesentiam; alio vero modo, secundum praesentium scientiam: aliquid ergo temporaliter accidit scientiae Dei, quod absurdissimum atque falsissimum est.* Quibus verbis aperte declarat, quod si res sint Deo futurae, sicut nobis, necha-

A beat illas sibi praesentes in mensura suae aeternitatis; ejus scientia erit mutabilis, & in eo erit praesentia futurorum, sicut & notitia praesentium, illeque bis cognosceret idem objectum; primò notitiā abstractivā, quando illud erit futurum; deinde cognitiōem intuitivā, quando erit praesens & existens; quod tanquam falsissimum & absurdissimum rejicit.

264 Dices, Non esse inconveniens quòd in scientia Dei varietur denominatio videntis, sicut variatur in illo denominatio Domini, & Creatoris, & in Verbo Divino denominatio uniti respectu humanitatis.

Sed hæc responsio efficaciter impugnari potest ex doctrina quam tradit D. Thomas hic art. 15. ad 1. ubi statuit hoc discrimen inter denominationes vel respectus rationis, qui possunt competere Deo in ordine ad creaturas; quod illi qui fundantur in actione transeunte & terminantur ad creaturas, prout sunt in seipsis, ut denominatio, vel relatio Creatoris, Domini, & similes, possunt Deo de novo advenire, sine ejus mutatione, per solam mutationem creaturae, & positionem termini extrinseci: alia vero quae fundantur in actione immanente, & quae consequuntur creaturas ut sunt in Deo; ut est denominatio scientis, volentis, praedestinantis &c. non possunt de novo advenire Deo, sine ejus mutatione. Unde idem S. Doctor supra citatus, docet quòd voluntas Dei mutaretur, si inciperet aliquid velle quod prius non volebat.

§. II.

Statuitur secunda conclusio, & ostenditur realem & physicam futurorum contingentium in aeternitate praesentiam, necessariam requiri, ut Deus de illis habeat noticiam intuitivam.

Dico secundò: Realis & physica futurorum contingentium in aeternitate praesentia, est necessaria, ut cognitio divina ad illa terminata, obtineat rationem intuitionis.

265 Probatur primò ex D. Thomae, qui variis in locis articulo precedenti relatis, docet ideo futura videri à Deo, quia sunt ejus aeternitati praesentia; quod non posse intelligi de praesentia pure objectiva & intentionali, patet ex aliis ejusdem S. Doctoris testimoniis, probatione sequenti adducendis.

266 Probatur ergo secundò conclusio ratione fundamentalis, quae sic potest breviter proponi Ad noticiam intuitivam non sufficit quod terminetur ad rem objective & intentionaliter praesentem intellectui, sed requiritur necessarò quod terminetur ad objectum physicè & realiter praesens & existens in aliqua duratione: At futura ab aeterno in propria duratione non existunt, nec sunt praesentia: Ergo ut terminent ab aeterno noticiam intuitivam, necesse est quod ab aeterno existant & sint praesentia in mensura aeternitatis. Minor est certa de fide, quae docet res omnes fuisse creatas in tempore, & nullam creaturam in propria duratione & mensura exstere ab aeterno. Major vero in qua est difficultas, probatur primò ex D. Thomae quaest. 3. de verit. art. 3. ad 8. ubi ait quod *Visto addit supra simplicem cognitionem aliquid extra genus notitiae, quod est existentia rei: Sed hoc non potest intelligi, nisi de existentia reali & physica; objectiva enim & intentionalis, cum sit tantum in intellectu cognoscentis, non est extra genus notitiae: Ergo de ratione notitiae*

not in Bibli
otheca

- notitiæ intuitivæ est, quod terminetur ad objectum physicè præsens & existens in aliqua duratione.
- 267 Confirmatur ex eodem S. Doctore quæst. 2. de verit. art. 9. ad 2. ubi sic habet: *Dicitur scientia visionis in Deo, ad similitudinem visus corporalis, qui res extra postas intuetur: unde per scientiam visionis Deus scire non dicitur, nisi quæ sunt extra ipsum.* Sed quæ solum sunt Deo objectivè præsentia, non sunt extra ipsum: Ergo Deus per scientiam visionis solum dicitur scire quæ sunt illi realiter in æternitate præsentia; subindeque de ratione notitiæ intuitivæ est quod terminetur ad objectum physicè præsens & existens in aliqua duratione.
- 268 Secundò probatur Major ratione. Cognitio prophetica, quamvis terminetur ad res futuras, ut objectivè præsentia in mente Prophetæ, non est intuitiva, sed abstractiva: Ergo ad notitiam intuitivam non sufficit quod terminetur ad objectum futurum, ut objectivè præsens in mente cognoscentis, sed necessariò terminari debet ad objectum physicè præsens & existens.
- 269 Tertio, Ideo cognitio quæ Astrologus iudicat de futuritione Eclypsis, non est intuitiva, quia licet in esse objectivo certò ipsi repræsententur tam existentia quam cætera accidentia futuræ Eclypsis, non tamen obijciuntur cognitioni ipsius, secundum physicam & realem præsentiam: Ergo idem quod prius.
- 270 Quarto, Ita est de ratione intuitionis terminari ad objectum præsens, sicut est de ratione gaudii terminari ad bonum possessum: Atqui ad rationem gaudii non sufficit terminari ad bonum præsens præsentia tantum objectivæ, seu affectivæ, sed requiritur effectiva & realis præsentia ipsius: Ergo pariter ad notitiam intuitivam non sufficit intentionalis & objectiva præsentia objecti cognoscibilis, sed essentialiter exigitur exercita & realis præsentia ipsius.
- 271 Denique, Notitia intuitiva essentialiter exigit ex parte objecti aliam præsentiam distinctam à præsentia quam cognitio abstractiva exposcit: Sed notitia abstractiva petit præsentiam objectivam & intentionalem sui objecti, nam respicere objectum præsens intentionaliter & objectivè, est conditio communis cuiuscunq; notitiæ; cum nullum objectum possit actualiter cognosci, nisi sit præsens intellectui, mediante specie intentionali, à qua sola denominatur præsens præsentia objectivæ & purè intentionali: Ergo cognitio intuitiva essentialiter exigit ex parte objecti præsentiam realem & physicam.
- 272 Confirmatur: Aliqua debet statui differentia specifica, quæ cognitionem intuitivam ab abstractiva essentialiter distinguat; Sed nulla alia excogitari potest, nisi illa quam insinuavimus; nimirum quod notitia abstractiva abstrahit ab exercitio existentie in objecto quod inspicit; intuitiva verò essentialiter exigit ad objectum realiter præsens & existens terminari: Ergo &c.
- 273 Dices, Cognitionem intuitivam non distingui ab abstractiva, per hoc quod prima terminetur ad objectum præsens & existens, secunda verò ab ejus præsentia & existentia abstrahat; sed per hoc quod prima sit clara, distincta, & per propriam speciem, altera verò confusa, obscura, & per speciem alterius.
- Sed contra primò: Deus clarissimè & distinctissimè, ac per suam essentia gerente vires speciei, cognoscit res possibiles; & tamè ejus cognitio respectu possibilium non est visionis, nec intuitiva; sed simpliciter intelligentiæ, & abstractiva: Ergo falsa responsio.
- Secundò, Res possunt per propriam speciem cognosci sub esse possibili, futuro, aut præterito, aut sub actuali exercitio existentie: Ergo per propriam speciem possunt cognosci abstractivè, vel intuitivè, subindeque cognitio intuitiva, per hoc non distinguitur ab abstractiva, quod primat fiat per propriam speciem objecti, non autem secunda.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Contra primam conclusionem nullum militat argumentum difficile, sed contra secundum obijciuntur. Non est de ratione intuitionis quod terminetur ad objectum physicè & realiter præsens & existens in aliqua duratione: Ergo realis & physica futurorum contingentium in æternitate præsentia, non requiritur necessariò, ut Deus de illis habeat notitiam intuitivam; Consequentia patet, Antecedens probatur primò. Notitia rei habita per propriam speciem, terminata ad ejus essentiam, existentiam, durationem, cæteraq; accidentia, verè est intuitiva, etsi duratione antecedit existentiam objecti: Sed talis notitia potest haberi sine physica præsentia objecti extra causas in aliqua duratione: Ergo non est de ratione notitiæ intuitivæ, quod terminetur ad objectum physicè & realiter præsens & existens in aliqua duratione. Minor patet, Major etiam videtur vera; talis enim notitia non erit abstractiva, cum non abstrahat ab existentia objecti: Ergo erit intuitiva.

Secundò probatur Antecedens principale: Cognitio quæ Prophetæ cognoscunt futura contingentia, est intuitiva: Sed hujusmodi cognitio terminatur ad res physicè & realiter abentes, cum futurum ut futurum non existat in se, & consequenter non coexistat cognitioni prophetarum: Ergo non est de ratione cognitionis intuitivæ, terminari ad objectum realiter & physicè præsens & existens. Probatur Major ex D. Thoma quæst. 12. de verit. art. 6. ubi docet quod cognitio prophetica est quadam participatio divina præteritæ seu cognitionis quæ Deus videt res in æternitate: Sed cognitio quæ Deus videt res in æternitate, est intuitiva: Ergo cognitio quæ Prophetæ cognoscunt futura, est intuitiva. Consequentia patet à simili: nam quia charitas creata est quadam participatio amicitie divinæ, est formaliter & essentialiter amicitia: Ergo si cognitio prophetica est participatio divina intuitionis, nequit non esse cognitio formaliter intuitiva.

Tertio probatur principale Antecedens: Cognitio infusa Petro existenti Parisiis, de Joanne existente Romæ, attingens quidditatem & cætera accidentia, esset intuitiva; & tamen objectum illius non esset localiter præsens: Ergo esset etiam intuitiva, quamvis non terminaretur ad objectum ut in aliqua duratione existens.

Quarto, Res in hoc mundo existentes, sunt abentes physicè & realiter respectu Angeli in cælo existentis, & tamen intuitivè cognoscuntur ab ipso: Ergo notitia intuitiva potest terminari ad rem physicè & realiter absentem; & consequenter ad intuitionem realis præsentia objecti nullatenus requiritur.

Quintò

278 Quinto, Cognitio quæ Deus causat res creatas, & illas reducit ad existentiam, est intuitiva: Sed talis cognitio non terminatur ad objectum ut exercitè existens, cum sit prior existentia creaturarum: Ergo non est de ratione notitiæ intuitivæ quod terminetur ad objectum exercitè existens.

279 Sexto, Cognitio Dei respectu futurorum contingentium est intuitiva ab æterno ad æquatè, & secundum omnem æternitatis virtualitatem: Sed futura non sunt physicè præsentia æternitati ad æquatè sumptæ, & secundum omnem ejus virtualitatem, ut constat ex dictis articulo præcedenti: Ergo realis & physica objecti præsentia non requiritur necessario ad notitiam intuitivam.

280 Denique, Sicut requiritur ad cognitionem intuitivam præsentia physica objecti, ita ad abstractivam absentia ipsius: Sed potest notitia abstractiva terminari ad objectum physicè præsens: Ergo & intuitiva ad objectum physicè & realiter absens. Major constat, Minor probatur. Si aliquis non attenderet actualiter ad præsentiam objecti realiter præsentis, solum abstractivè ipsum cognosceret, non obstante reali & physica præsentia talis objecti: Ergo cognitio abstractiva potest terminari ad objectum realiter & physicè præsens cognoscentem.

281 Respondeo negando principale Antecedens, & ad primam ejus probationem, nego Majorem; & ad illius probationem, nego Antecedens: notitia enim rei habita per propriam speciem, terminata ad ejus existentiam, existentiam, durationem, ceteraque accidentia, si duratione antecedit existentiam objecti, non erit intuitiva, sed abstractiva; quia licet omnino non abstrahat ab existentia rei, abstrahit tamen ab illa ut actu extra causas exercita.

282 Ad secundam nego Antecedens, & ad illius probationem dico, cognitionem propheticam tantum participare certitudinem divinæ præscientiæ, non verò illius evidentiam & intuitionem; quemadmodum cognitio fidei participat supernaturalitatem & certitudinem divinæ cognitionis, absque eo quod ejus evidentiam & claritatem participet. Unde ad exemplum de charitate creata quod affertur, neganda est paritas; etenim charitas secundum se nullatenus exigit præsentiam aut absentiam physicam objecti quod diligit, sicut cognitio intuitiva petit physicam & realem coexistentiam sui objecti.

283 Ad tertiam, dato Antecedente, nego Consequentiam & paritarem. Ratio discriminis est, quia absque coexistentia locali salvatur terminatio ad objectum, ut extra causas exercitè existens: quæ tamen non salvatur absque coexistentia in aliqua duratione.

284 Ad quartam, distinguo Antecedens: Res existentes in hoc mundo visibili, sunt absentes respectu Angeli qui in cælo existit, absentia aut distantia locali, concedo Antecedens. Sunt absentes absentia durationis excludente coexistentiam objecti cognoscibilis, nego Antecedens, & Consequentiam. Est ergo res in hoc mundo inferiori existentes, distans localiter ab Angelo existente in cælo Empyreo; non tamen sunt extra spheram præsentialem cognitionis Angelicæ; nam cum cognitio Angeli sit purè intellectualis, nullatenus dependens à sensibus, non impeditur ab attingentia immediata objecti cognoscibilis, per absentiam localem; ideo

A que ut Angelus intuitivè videat aliquod objectum, non requiritur localis præsentia, sicut exigitur ad humanam cognitionem, sed sufficit præsentia durationis: id est quod objectum in se existat, & coexistat in eadem duratione in qua existit cognitio terminata ad ipsum.

Ad quintam, nego Minorem, & ad illius probationem dico cognitionem Dei quæ creaturæ producuntur, esse priorem existentia ipsarum, prioritate naturæ seu causalitatis, non verò prioritate temporis aut durationis: nam in eadem mensura durationis in qua verificatur existentia cognitionis intuitivæ Dei, simul verificatur coexistentia creaturarum; & hæc similtas sufficit inter cognitionem intuitivam, & existentiam sui objecti; cum ratione hujusmodi similtatis absolutè verificetur objectum coexistere cognitioni, etsi effectivè ab illa pendeat; licet enim specificativum cognitionis purè speculativæ, sit prius ipsa, non tamen specificativum cognitionis practicæ; cujusmodi est cognitio divina, respectu existentia creaturarum.

Ad sextam respondeo Majorem esse veram in sensu specificativo, non verò in sensu reduplicativo: id est, licet divina cognitio, ut intuitiva, mensuretur æternitate, ut coexistente omni durationi veræ aut imaginariæ non tamen habet quod sit intuitio ex illa coexistentia ad omnem durationem, sed solum ad illam in qua res erit physicè præsens & existens. Unde licet cognitio qua Deus cognoscit v.g. Antichristum ut præsentem in nunc suæ æternitatis, sit intuitiva illius, secundum quod tale nunc, ratione suæ infinitatis, virtualiter se extendit ad illam differentiam temporis, in qua Antichristus erit aliquando, præsens & existens; non tamen est intuitiva, sed abstractiva, secundum quod illum cognoscit in nunc æternitatis, ut correspondet tempori præsentis; quia sub illa æternitatis virtualitate, Antichristus, cum non sit præsens, sed futurus; non potest terminare cognitionem intuitivam, sed tantum abstractivam.

Ad ultimam, nego Minorem, & ad probationem illius dico, quod in casu proposito, quando videlicet cognoscens non attendit ad physicam & realem præsentiam objecti sibi præsentialem applicati, hujusmodi objectum non est præsens formaliter & cognoscitivè, sed tantum materialiter & entitativè, nam in tali casu, etsi objectum secundum se habeat sufficientem præsentiam, comparatur tamen ad cognitionem ac si præsens non esset; ideoque respectu cognoscentis est formaliter absens, subindeque cognitio ad illud terminata, non est intuitiva, sed abstractiva. Sicut cognitio quam habeo de Petro præsentis, clausis oculis, verè abstractiva est, licet ad objectum materialiter & entitativè præsens terminetur. Qui plura cupit, legat P. Dominicum Linzæ in parte Philosophiæ rationalis, libro 4. quæst. 2. art. 5. ubi & perspicuè & eruditè quæstionem istam pertractat, ostenditque non posse dari notitiam intuitivam rei absens; pluraque in contrarium argumenta diluit, quæ brevitate causâ præterminisimus.

(...)

ARTICVLVS IX.

An presentia futurorum contingentium in aeternitate necessario requiratur, ut Deus habeat certam & infallibilem de illis scientiam; subindeque si in decreto tantum illa praesciret, certo & infallibiliter eacognosceret?

Salmanticenses hinc disp. 8. dub. 4. asserunt, realem & physicam futurorum contingentium in aeternitate praesentiam, ad eod necessariam esse, ut sine illa, neque conceptus intuitionis & invariabilitatis, nec ratio certitudinis & infallibilitatis in divina scientia salvari possint. Contra vero Joannes a S. Thoma, pluresque alii ex nostris Thomistis, docent talem praesentiam non esse necessariam ad certitudinem divinae cognitionis, sed tantum ad ejus invariabilitatem & intuitionem. Unde consequenter asserunt, quod licet Deus per impossibile futura contingentia solum in suo decreto, non vero in praesentia suae aeternitatis, cognosceret, nihilominus certam & infallibilem de illis scientiam haberet.

§. I.

Quibusdam praemissis, vera sententia triplici conclusione declaratur.

288 **N**otandum primò: aeternitatem divinam posse dupliciter considerari: nempe quatenus se tenet ex parte divini decreti, tanquam ejus mensura propria, & adequata; & prout se tenet ex parte futurorum contingentium, ad qua ratione suae infinitatis virtualiter se extendit; & quae sine suo vastissimo & infinito complectitur, & comprehendit, ut articulo 7. fusè expendimus. Quando ergo quaeritur, an aeternitas divina sit necessaria ad fundandam in Deo certam & infallibilem futurorum notitiam, hoc intelligi potest, vel de aeternitate quatenus se tenet ex parte decreti, tanquam ejus mensura; vel prout se tenet ex parte futurorum, ad qua ratione suae infinitatis, virtualiter se extendit. Unde in primis quaeri potest, an si decretum divinum non mensuraretur aeternitate, sed tempore, vel aeo, esset medium in quo Deus certo & infallibiliter futura contingentia cognosceret? Secundò an supposito quòd divinum decretum aeternitate mensuraretur, si tamen futura contingentia illi realiter non coëxisterent (quod tamen repugnare constat ex supra dictis) an tunc Deus in tali decreto, aeternitate mensurato, futura contingentia certo cognosceret?

289 **N**otandum secundò: futura contingentia & libera dupliciter posse considerari. Primò per ordinem ad causas proximas & contingentes in quibus continentur, v. g. floritio arboris, per ordinem ad virtutem generativam plantae; disputatio Petri, per ordinem ad ejus voluntatem. Secundò futura contingentia & libera possunt considerari per ordinem ad causam primam, omnino immutabilem & indefectibilem, & per ordinem ad voluntatem divinam, qua median- te decreto, est prisca causa futuritionis rerum. His praemissis.

Dico primò: aeternitatem, quatenus se tenet ex parte divini decreti, illud quae mensurat, esse

A necessariam ad fundandam in Deo certam & infallibilem futurorum contingentium scientiam.

Probatur conclusio ratione fundamentali. Ualquod medium fundare possit certam & infallibilem notitiam alicujus effectus, debet esse omnino invariabile, & indefectibile; sicut ut ex aliquo principio deduci possit conclusio demonstrativa, illud debet esse omnino infallibile, & immutabile; At si divinum decretum non mensuraretur aeternitate, sed tempore, vel aeo, non esset omnino immutabile, & indefectibile, cum aevum, & aempus, omnisque mensura aeternitate inferior, mutabilis sit, & defectibilis, saltem de potentia Dei absoluta: Ergo si divinum decretum non esset aeternitate mensuratum, non posset fundare certam & infallibilem futurorum contingentium scientiam.

B Confirmatur & magis declaratur haec ratio. Si divinum decretum non esset aeternitate mensuratum, sed aliâ mensurâ, ab intinseco, vel extrinseco defectibili, & mutabili, antequam futura contingentia in propria mensura & duratione existerent, Deus non posset certo scire, an peristeret in suo decreto, usque ad illam durationem, an vero loco illius, oppositum decretum haberet; si quidem decretum illud, & ejus mensura, essent defectibilia; & sicut possent peristitit, ita etiam possent non peristitit utque ad praedictam durationem. Ergo quamvis decretum divinum sit omnipotens, & infinita virtute ac efficaciam polleat, si tamen non esset aeternum, nec aeternitate, sed aeo, vel tempore mensuraretur, certam & infallibilem futurorum contingentium notitiam fundare non posset.

Dico secundò: Respectivè ad causas contingentes, nulla potest esse ratio certitudinis cognitionis divinae, respectu futurorum contingentium, nisi illorum praesentia in aeternitate.

C Probatur primò ex D. Thoma hic art. 14. ubi sic habet: *Contingens aliquid potest dupliciter considerari: uno modo in seipso, secundum quod jam in actu est; & sic non consideratur ut futurum, sed ut praesens; neque ad utrumlibet contingens, sed determinatum ad unum; & propter hoc sic infallibiliter potest subdi certae cognitioni. Alio modo potest considerari contingens, ut est in sua causa, & sic consideratur ut futurum, & nondum determinatum ad unum, quia causa contingens se habet ad opposita; & sic contingens non subditur per certitudinem alicui cognitioni. Quibus verbis, nostram conclusionem & docuit & probavit.*

D Probatur secundò: Causa contingens, secundum se inspecta, est indifferens ad esse & non esse effectus quem continet: At in medio indifferenti nequit determinatum aliquid cognosci, ut supra contra Molinam ostendimus: Ergo solum potest terminare certam cognitionem, ut actu extra causas existit. Sed ab aeterno non existit extra causas in propria duratione, bene tamen in aeternitate; quatenus ipsa, ratione suae infinitatis, ad illam durationem & differentiam temporis, in qua aliquando extra causas debet existere, se extendit, ut supra declaratum est. Ergo respectivè ad causas contingentes, nulla potest esse ratio certitudinis cognitionis divinae, respectu futurorum contingentium, nisi illorum praesentia in aeternitate. Videri potest Sanctus Thomas 1. Periherm. lect. 13. & in 1. dist. 38. quaest. 1. art. 5. quaest. 2. de verit. art. 12 & quaest. 12. art. 10. necnon 3. contra Gent. cap. 67. & 2. 2. quaest. 171. art. 6.

Dico tertio, Præsentiam futurorum in æternitate, non esse unicum medium in quo Deus illa certò & infallibiliter possit cognoscere: quare licet per impossibile, in æternitate Deo realiter non coexistèrent; ea tamen in suo decreto efficiaci, æterno, & immutabili, certò cognosceret.

294 Probatur primò ex S. Thom. hic art. 13. in corp. ubi sic ait: *Omnia quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia, non solum à ratione, quæ habet rationes rerum apud se præsentis (ut quidam dicunt) sed quia ejus intuitus ferunt ab æterno super omnia, prout sunt in sua præsentia. Sentit ergo Sanctus Doctor, rationem certitudinis cognitionis divinæ posse desumi ex ideis divinis, ut habent adjunctum decretum: quas, ut dicit Cæcilius, intelligit per objectivas rationes rerum.*

295 Confirmatur ex eodem S. Doctore quæst. 3. de vent. art. 6. ubi docet omnia à divino intellectu cognosci in ideis: cum hoc tamen discrimine, quod idea respectu possibilitatis, est sola divina essentia, ut imitabilis à creaturis: respectu autem illorum quæ sunt, erunt, vel fuerunt, certò cognosci ab intellectu divino, ratione idearum, superaddito tamen decreto.

296 Probatur secundò ratione ex his locis desumpta. Medium infallibiliter connexum cum aliqua re, est sufficiens ratio infallibilis cognitionis illius: At decretum efficax divinæ voluntatis, indelictibile, & æternitate mensuratum, infallibiliter cum futuritione contingentium connectitur: Ergo ratione illius futura contingentia possunt certò cognosci; & consequenter physica illorum præsentia in æternitate, non est unicum & solum medium, in quo Deus certò & infallibiliter ea possit cognoscere.

297 Confirmatur: Futura contingentia & libera, possunt certò cognosci in causis secundis prædeterminatis, ut supra ostensum est: Ergo à fortiori possunt certò prædicti in ipso divino decreto prædeterminante, à quo præmotio physica, & gratia efficax desumunt totam suam vim, & efficaciam, ac certitudinem, & infallibilitatem.

298 Confirmatur amplius: Contingentia conditionata, quorum conditio nunquam purificabitur, v.g. conversio Tyrionum, si Christus apud illos prædicasset, certò cognoscuntur à Deo, ratione decreti conditionati, in quo fundatur illorum præsentia, ut disputatione sequenti ostendemus: Sed illa futura non sunt realiter præsentia in æternitate; utpote nunquam exitura in aliqua differentia temporis, ad quam æternitas, ratione suæ infinitatis, possit virtualiter se extendere: Ergo ad certam & infallibilem cognitionem futurorum contingentium, non requiritur necessarîo physica eorum præsentia in æternitate, sed possunt in decreto efficaci divinæ voluntatis, absoluto, vel conditionato, certò & infallibiliter cognosci.

§. II.

Solvuntur objectiones.

299 Obijciens primò: D. Thomas 1. contra Gentes cap. 67. docet quod ut contingens subdatur certæ cognitioni, requiritur ut habeat esse determinatum, & non possit non esse; si enim posset non esse, posset etiam falli cognitio: unde cum contingens ut futurum, & ut contentum in suis causis, possit non esse, tunc infert D. Thomas, illud non posse certò cognosci ut futurum, subindeque ut terminet certam & infallibilem

Tom. I.

A scientiam, debere cognosci in seipso, prout est præsens in mensura æternitatis. Eandem doctrinam tradit hic art. 13. & in 1. dist. 38. quæst. 1. art. 5. & de verit. quæst. 2. art. 12.

300 Respondeo primò, D. Thomam in hoc loco non considerare futura contingentia, per ordinem ad causam primam, in qua, ratione decreti efficaci & immutabilis, certò & infallibiliter continentur; sed solum respectivè ad causas secundas contingentes & mutabiles, & prout abstrahunt à divino decreto, eas determinante & applicante ad agendum; sub qua ratione non possunt esse medium, in quo Deus futura contingentia certò cognoscat; ac proinde, respectivè ad illas, nulla potest esse ratio certitudinis cognitionis divinæ, respectu futurorum, nisi præsentia illorum in æternitate, ut in prima conclusione declaravimus.

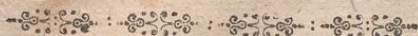
301 Secundo responderi potest, D. Thomam in his locis solum velle demonstrare, quod scientia Dei respectu futurorum contingentium, non esset omnibus modis certa & infallibilis, si non terminaretur ad illa, ut sibi præsentia, & coexistencia in æternitate; quia licet futura contingentia, prout subsistant absoluto & efficaci decreto divinæ voluntatis, habeant certam & infallibilem futuritionem, ratione cujus possunt terminare certam notitiam; quando tamen considerantur ut præsentia in mensura æternitatis, peculiarem habent certitudinem, ratione talis præsentia, quam non habent à decreto; ex illa enim contrahunt necessitatem quandam essentiali, non absolutam & antecedentem, quæ libertati opponitur; sed hypotheticam & consequentem, quæ illi non contrariatur; nam ut communiter dicitur, *omne quod est, quando est, necesse est esse.* Unde talis præsentia tribuit futuris contingentibus modum quandam certitudinis & infallibilitatis, quem non habent à decreto, & facit ut scientia visionis sit certa & infallibilis; non solum ratione mediæ in quo fundatur, sed etiam ratione objecti ad quod terminatur, quod quando videtur ut præsens, est aliquo modo certius, quam dum cognoscitur ut futurum, & ut determinatum in causa prima, ratione decreti efficaci & absoluti.

302 Obijciens secundò contra eandem conclusionem. Præsentia physica futurorum in æternitate, necessaria est ut cognitio divina ad illa terminata, sit omnino invariabilis, & immutabilis ex parte objecti: Ergo etiam requiritur, ut illa sit omnino certa & infallibilis. Antecedens constat ex dictis articulo præcedenti, conclusione primâ. Consequentia verò probatur. Non potest stare omnimoda certitudo divinæ cognitionis, si illa sit mutabilis & variabilis ex parte objecti: Ergo si invariabilis cognitionis divinæ, sine reali futurorum in æternitate præsentia, subsistere nequeat, non potest etiam sine illa stare ejus infallibilitas & certitudo.

303 Respondeo concessio, Antecedente, negando Consequentiam. Ad cujus probationem dicendum est, quod stante variabilitate divinæ scientiæ ex parte objecti, potest nihilominus subsistere ejus infallibilitas & certitudo; ut constat in assensu fidei, & in cognitione prophetica, quæ licet variabilis sit, & mutabilis ex parte objecti, quod transire potest de futuro in præsens, & de præsentia in præteritum; habet tamen omnimodam certitudinem & infallibilitatem, ratione mediæ in quo fundatur, divinæ scilicet revelationis,

M m 2 his,

nis, quæ est veluti quædam impressio, & participatio certitudinis divinæ scientiæ; juxta illud quod docet Tertullianus supra relatus, Deum scilicet, tot habere testes suæ præscientiæ, quot fecit Prophetas. Unde quamvis invariabilitas cognitionis divinæ, respectu futurorum, sine illorum præsentia in æternitate subsistere nequeat, non licet inde colligere, eam etiam desiderari ex parte certitudinis & infallibilitatis; ita quod eâ seclusâ, futura contingentia in decreto absoluto & efficaci non possint certo cognosci.

DISPUTATIO V.

De scientia conditionatorum.

EGimus huc usque de futurorum absolutorum notitia, nunc de conditionatorum scientia disputandum est: sed quia alia est futurorum conditionatorum scientia, quæ à Thomistis in Deo admittitur, alia quæ à Molina & aliis Recentioribus ipsi assignitur: illa enim fundatur in decretis conditionatis, eaque supponit: ista est independens à decreto, eoque anterior, vocatur quæ à Recentioribus scientia media; ideo de utraque hinc agendum est, & prima in hac disputatione stabilienda est, secunda verò in sequenti rejicienda, ac explodenda.

ARTICVLVS I.

An Deus habeat certam, vel solum conjecturalem, futurorum conditionatorum notitiam?

CURIEL libro 1. controversiarum, controu. 7. Corneio hic art. 13. disp. 3. dubio 2. & Claudius Typhanius, novissimus Societatis scriptor, libro de ordine, deque priori & posteriori, cap. 25. docent futura contingentia conditionata, non cognosci à Deo certo, sed tantum conjecturaliter. Pro eadem sententia citant communiter Recentiores aliquos ex Thomistis, ut Cabreram, Ledesman, & Zumel; sed immeritò: quamvis enim illi videantur recedere aliquo modo à communi sententia, & quam Deo concedunt alii Thomistæ, negare certam futurorum conditionatorum notitiam; tamen si attentè legantur, & inquiretur quo sensu locuti sint, manifestè patebit illos ab aliis non dissentire, sed tantum velle, futura conditionata per ordinem ad causas liberas & contingentes in quibus continentur, & ex villationis, seu connexionis antecedentis cum consequenti, non fundare certam & infallibilem cognoscibilitatem, sed conjecturalem tantum & probabilem; at non negare certam illorum notitiam haberi aliunde à causa extrinseca, nempe decretis conditionatis, quæ non admittunt circum omnium possibilem combinationes, sed tantum circa illas quarum mentio fit in Scriptura, & quæ ad hujus universi gubernationem necessaria sunt.

Addunt præterea, si decreta de his conditionatis constituantur, ea non cognosci conditionatè, sed absolutè, quia videntur in decreto præsentè, & cognitio merè da est ex medio per quod fit, unde censent hujusmodi cognitionem habere rationem visionis. Non ergo immeritò conque- ritur Joannes à S. Thoma contra Herice, Alarcon, & alios Recentiores, qui gloriantur Tho-

mistas, suis argumentis, invitos & reluctantes tandem coactos fuisse concedere Deo futurorum conditionatorum notitiam; nam revera Thomistæ quorum verba referuntur, non alio sensu locuti sunt, quam quo illos sumus interpretati, unde illorum Recentiorum triumphos, quos tantâ verborum pompâ decantant, leve-ssimorum sonitus, & inanes umbras, meritò prædictus Author appellat. His præmissis sit.

§. I.

Statuitur esse in Deo certam futurorum conditionatorum notitiam.

Dico igitur: Deum futura conditionata certo cognoscere.

Probatum primò ex Scriptura, in qua futura conditionata sæpè à Deo revelantur, & annuntiantur, tanquam futura: ut constat ex primi Regum 23. ubi David cum fugisset Ceilam, consuluit Dominum, Si iradent me viri Ceila, & viros qui pecum sunt in manu Saul? Et dixit Dominus: tradent. Item 3. Regum 11. Non ingredimini ad eas (scilicet filias Gentium) neque de illis ingredietur ad vestras: certissime enim avertent corda vestra, ut sequamini Deos earum. Et in novo Testamento habetur illud celebre testimonium Matthæi 11. Si in Tyro, & Sydone factæ fuissent virtutes, quæ in vobis factæ sunt, olim in cinere, & cilicio penitentiam egissent. Quibus in locis tria prænuntiantur futura conditionata: scilicet traditio David in manus Saul, si maneret in Ceila; seductio, & averio cordis, si filii Israël connubia ducerent cum alienigenis eis vicinis; & conversio Tyriorum, ac Sydoniorum, si Christus apud illos prædicasset Evangelium, & fecisset signa quæ fecit apud Judæos. Licet enim secundum fuerit absolutum, respectu Salomonis verbi gratiâ, qui cum mulieribus alienigenis ardentissimo amore copulatus est, & ita (ut ait facer textus) cum jam esset fenex, depravatum est cor ejus per mulieres, ut sequeretur deos alienos: attamen respectu sanctorum multorum, qui cum eisdem copulati non sunt, habuit rationem futuri contingentis conditionatè. Ergo certa futurorum conditionatorum notitia, Deo denegari non debet.

Respondent Curiel & Typhanius, hæc dicta tantum per exaggerationem humanam, vel secundum probabilem tantum cognitionem, quam Deus habebat de hujusmodi futuris, attendendo ad inclinationem causarum secundarum, quæ positæ illis conditionibus, de se magis erant inclinatæ ad illos effectus, quam ad oppositos. Quæ responsio videtur habere aliquod fundamentum in Scriptura; quæ post verba Matthæi 11. jam relata, Si in Tyro, & Sydone &c. addit, Si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, fortè mansissent usque ad hanc diem. Particula enim, fortè, solam probabilitatem, & conjecturam; non autem infallibilitatem, & certitudinem denotare videtur.

Sed hæc responsio multipliciter impugnari potest. Primò ex verbis Scripturæ 3. Regum 11. jam relatis, in quibus seductio, & averio cordis filiorum Israël, si ad alienigenas ingredierentur, ut certissima prænuntiatur; dicit enim Scriptura Certissime avertent corda vestra. Quæ particula, certissime, omnimodam certitudinem, & infallibilitatem, & non solam probabilitatem, & conjecturam significat.

Secun-